

# pen

VESTNIKOV  
MESEČNIK  
četrtek  
24. 2. 2011  
192. številka

*... par kroflinof za  
den žena pogén.  
V sprotolejtji  
pa na nouvo  
poženén.*



**Rok Vori,**  
**Pomurec leta 2010**

*Zgodba z naslovnice, str. 16*

Še dobro, da je marec s pomočjo krajšega, a starejšega februarja, dolg mesec. Medtem ko še prebirate 191. in zdaj že 192. številko Péna, ne pozabite na drage žene, gospe, dame, pustne maske, pepelnico in ljube mame. Vmes bo prišla še pomlad. To in mnogo več pa v četrtek, 31. marca, nova številka vašega in našega priljubljenega meseca.

Foto: Nastalja, Jahnov  
Foto: J. Kralj, J. J. J. J.

## Tekmovanja



Jaz imam najlepšo kravato!

## Štirje lepi – kdo je najlepši?

V Radencih so pripravili prav posebno lepoto tekmovanje. V finale izbora najlepšega direktorja – ženske v tej kategoriji niso smele sodelovati – se je uvrstila četverica (od leve) Branko Kurbus, generalni direktor Arconta, Mladen Kučič, direktor Zdravilišča Radenci, Borut Cvetkovič, direktor Radgonskih goric, in Tomaž Toplak, ravnatelj Glasbene šole Gornja Radgona. Ob zunanjem

videzu in urejenosti je bil odločilen kriterij tudi uspešnost dela podjetij in ustanov, ki jih vodijo. Kdo med njimi je najlepši, pa se strokovna komisija ni mogla uskladiti in poziva bralce Pena, da ji pomagajo. Odločitev napišite na dopisnico in jo pošljite na uredništvo Pena, Ulica arh. Novaka 13, 9000 Murska Sobota.

-ba-

## Projekti

## Radgoni z novo blagovno znamko



Brez tveganja ni profita!

Sobane na radgonskem gradu so zaživele. Pentute so tam naključno naleteli na srečanje treh vplivnih mož – domačega župana in poslanca Državnega zbora RS Antona Kampaša (desno), nekdanjega ministra in zdaj profesorja na ljubljanski ekonomski fakulteti dr. Jožeta P. Damjana (v sredini) in poslanca Deželnega parlamenta avstrijske Štajerske iz okraja Radkersburg Antona Gangla (levo). Uspešno so sklenili dogovore

o novem skupnem gospodarskem projektu obeh Radgon, ki bo že do konca leta tržišču ponudil nov produkt, ki bo po oceni ekonomskega strokovnjaka Damjana svetovna uspešnica.

Botri projekta so zaenkrat zelo skrivnostni. Tutam je uspelo izvedeti le, da so surovine domače in da bodo učinki porabe pomlajevalni.

-ba-

## Bistvena je vera v podjetnost!



Za razcvet Goričkega

V zadnjih petdesetih letih je Goričko razvojno zaostalo, zato so ga mladi množično zapuščali. Pred leti je prišel v markovsko župnišče podjetni župnik Dejan Horvat (desno), ki z lastnim zgledom spodbuja podjetnost Goričank in Goričancev. K sodelovanju je povabil tudi izkušenega gostilničarja in vinogradnika Viktorja Siftarja iz Strukovec, ki je v Šalovcih že pred leti zasadil nekaj tisoč zlahtnih trsov. Kot so izvedele Pentute, naj bi skupaj investirala v novo romarsko središče na najsevernejši točki Slovenije.

-ba-

## Naveze

## V sodelovanju je moč!



Turizem je vedno priložnost

V moravskem hotelu Ajda sta se sešla Vesna Maučec iz Term 3000 in Jože Režonja iz Relaxa. Tuhtala sta, kako čim boljše izkoristiti spremenjene razmere v svetovnem turizmu, ki so nastale po nemirih v arabskem svetu. S polnimi pooblastili sta se dogovorila o skupnem projektu, kaj več pa Pentutam ni uspelo izvedeti. Ker gre za ekskluzivno zadevo, sta bila zaradi konkurence zelo zadržana. Pa tudi Savi Kranj ni treba, da vse ve in o vsem odloča.

-ju-

## »Ge-ZA« v boj za enakopravnost



Imena so pomembna!

Evangelikiški škof Geza Erniša (desno) in humorist Geza Farkaš (levo) na eni od družabnih prireditve v tem mesecu nista po naključju sedela skupaj. Pentute so izbrskale, da ustanovljata mednarodni klub »Ge-ZA«. Med programskimi poudarki so najpomembnejša prizadevanja za zagotavljanje enakopravnosti moških. Ženske so si pridobile prevelik vpliv, zato je treba po vsem svetu nemudoma ukrepati. Na ustanovnem zboru, ki bo 8. marca letos v Prekmurju, lahko polnopravno sodelujejo vsi moški z imenom Geza. Tudi datum ni izbran naključno!

-ju-

## Prazniki

## Osmega marca moški in ženske končno združeni



1 proti 4 – zdaj smo zares enakopravni!

Letošnji koledar je poskrbel za popolno moško-žensko spojitvev. Pust in dan žena sta na isti dan in v Gornji Radgoni to izjemno kombinacijo že veselo praznujejo.

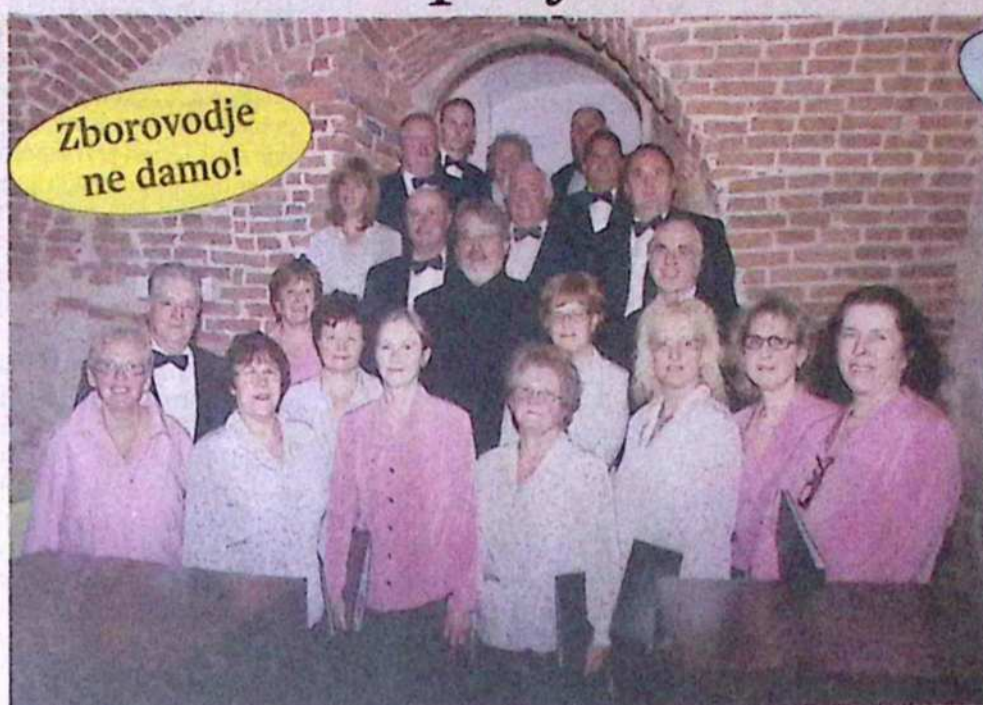
Znana gostilničarka Majda Šmid je poskrbela za slastne krofe, radgonski fantje (od leve) Alojz Filipič, vitez vina in penine ter upokojen enolog, Branko Križan, komerci-

alni direktor Radgonskih goric, Franc Škrobar, upokojen direktor Radgonskih goric, in Vinko Rous, podžupan Občine Gornja Radgona, pa za pravo stvar v vsakem kozarcu. Pentute so se prepričale, da imajo dovolj kondicije za vse napore tja do 8. marca.

-ba-

## Združeni v petju

Druženja

Kar so skuhali,  
so s slastjo pojedli

Dolgoletni zborovodja Mešanega pevskega zbora Radenska Tomaž Kuhar je, kot poročajo Pentute, ponudil odstop. Pevke in pevci so ga nemudoma obstopili in odločno rekli: »Če greš ti, gremo tudi mi!« Obveljala je večinska odločitev. Tomaž Kuhar (v sredini s temno srjaco) ostaja in zbor pridno pripravlja na nove nastope. Zvestobo, poslušnost in redno udeležbo na vajah mu obljublajo (od leve spredaj) Slavica Baranja, Radmila Radojevič, Valerija

Kuštor, Anica Lunežnik, Sonja Kuhar, Milena Kovačič in Zdenka Filipič, (od leve v drugi vrsti) Ivan Lunežnik, Matilda Vohar, Lojzka Kovačič, Alenka Regoršek in Stanko Kavaš, (od leve v tretji vrsti) Tadeja Nekrep, Anton Divjak, Franc Kozel in Rudi Drevenšek, (od leve v zgornji vrsti) Albin Marinič, Miran Filipič, Irena Sedlar, Ivan Hac in Koloman Horvat. Brez zbora bi bilo vsem neskončno dolgčas!

-ba-

Kmetija ponosna  
na novo pridobitev

Maturantske



Znan kmetovalec Drago Kočar iz Korovec (na samokolnici) redno skrbi za modernizacijo kmetije. Na maturantskem plesu Biotehniške šole Rakičan, kjer je spremljal svojega varovanca, si ni mogel kaj, da na dražbi kljub močni konkurenci ne bi kupil samokolnice, kakršne na kmetiji še nima. To bo najdragocenejša samokolnica, saj je noben drug kmet v Pomurju ne bo imel. In tudi ravnatelj Biotehniške šole Rakičan Stefan Smodiš je ne bo imel, čeprav se je na dražbi zelo trudil.

Na kmetiji bo samo za posebne tovore, recimo takšne, kot je bil gospodar Drago na maturantskem plesu...

-pr-

Dobitna kombinacija

## Šah in nogomet

Dedek Feri Čeke, gonilna sila veteranov Nafta, se široko nasmehne, ko je govor o njegovem vnuku Eriku. Ponosen je, da nadaljuje družinsko nogometno tradicijo in uspešno igra za Nafto U-12, obenem pa je fant izjemno bistrre glave, kar dokazuje s svojimi šahovskimi dosežki.

Iz lendavskega Rokada je že predsedal k šahovskemu društvu Radenska Pomgrad, k mentorju Mitji Kovaču, in se že uvrstil na državno prvenstvo. Krepko pa se mu pozna dedkov vpliv. Če bi se moral odločiti med šahom in

nogometom, bi izbral slednjega: »Rad bi bil poklicni nogometaš, in to v Nafti!« Bolj težko ... Nafta sicer dobiva trenutni boj, vojna pa še traja...

Še dobro, da je Eriku samo enajst let. Redke so vojne, ki trajajo več kot pet let!

-bo-

Jabolko se kotali  
okoli drevesa!

Dolge zimske popoldneve in večere so v Šulincih na Goričkem zapolnili s koristnim in zabavnim druženjem na kuharskem tečaju. Posnetek, ki so ga naredile Pentute, znova dokazuje, da ima letošnji 8. marec res neskončno moč. Še enega opravila, ki smo ga doslej imeli za žensko, so se lotili tudi moški. Da bi bili v kuhinji in za štedilnikom res enakopravni, so se brez zadržkov udeležili tečaja in pri kuharskih spretnostih prav nič niso zaostajali za boljšimi polovicami. Pentute celo namigujejo, da bodo ženske v Šulincih samo še druga

violina v kuhinji, ampak to bodo še preverile ... Fotografija pa bo za spomin na prijetno druženje (od leve v prvi vrsti) Zdenki Lang, Katji Belec, Lauri Barber, Ireni Serec, Tinki Bunderla, Eriki Bedek, Jolanki Korpič, Zdenki Cer, Kristjanu Boharju, Jolanki Rau, Bojanu Škerlaku in Štefanu Bočkorju ter (od leve v drugi vrsti) Dušanu Zelku, Marjani Horvat, Juretu Sukiču, Jožici Kovačec, Danici Nemeč, Diani Kovačec, Milanu Horvatu, Suzani Lazar, Milanki Sukič in Darku Kovaču.

-ba-

## Vzorčna enakopravnost

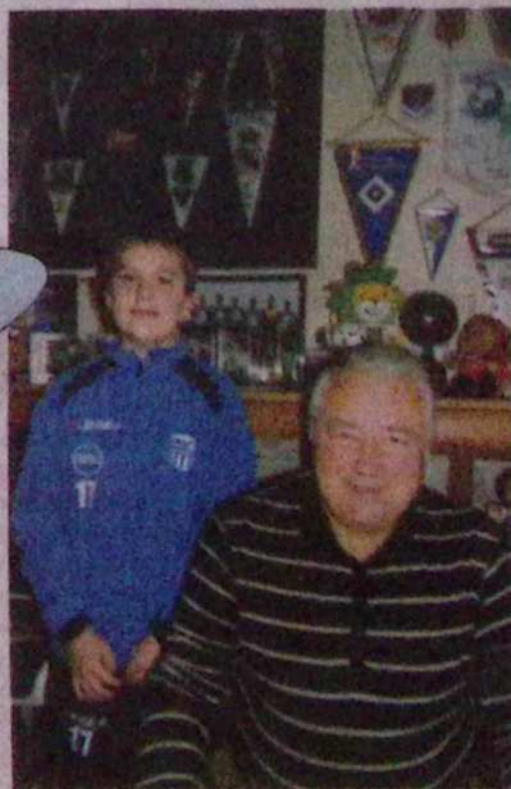


Lovska

Štirje člani negovske lovske družine so v njene vrste pripeljali tudi svoje žene, kar je bolj redkost kot pravilo zelene bratovščine. »Pa ne, da bi samo pospravljale po lovskem domu ter kuhale in stregle na družabnih dogodkih, pač pa tudi za najpomembnejša lovška opravila - skrb za divjad ter varovanje narave in okolja,« so se pohvalile (od leve) Alenka Šiško, Erika Kavčič, Zlata Rojko in Marija Prajndl.

Vse so članice že več let, soproga aktualnega starešine LD Negova Vlada Rojka Zlata celo že 30 let! Soprogam vseh lovcev priporočajo, da jih posnemajo. Zadovoljstvo bo obojestransko!

-d-



Lions klubi Murska Sobota, Lendava in Ljutomer, Rotary klub Martjanci ter Terme 3000

# Združeni v dobrodelnosti

Zbrane so najprej objele misli predstavnikov organizatorjev: (od leve) Mire Unger, predsednice Lions kluba Lendava, Borisa Sunka, predsednika Lions kluba Ljutomer, Vesne Maučec, direktorice hotelov Termal in Ajda, Antona Camplina, nekdanjega guvernerja slovenskega distrikta Lions in člana Lions kluba Murska Sobota, ter Iztoka Zrinskega, predsednika Rotary kluba Martjanci. Z optimizmom so sporočili, da je pripravljenost, pomagati ljudem v stiski, med člani obeh dobrodelnih organizacij velika, pa tudi novi člani se jima pridružujejo. V Pomurju sta v zadnjih dveh letih ob soboškem nastala dva nova lions kluba v Lendavi in Ljutomeru, kmalu naj bi ga ustanovili tudi v Gornji Radgoni. In sporočili so tudi, da imajo ta večer en sam skupni cilj, ki ga je predsednik Rotary kluba Martjanci Igor Zrinski povzel v misli: »Nocoj je priložnost, da se družimo, pozabimo na vsakdanje skrbi in pomagamo po svojih najboljših močeh.«



## Naše veliko srce

V dobrodelnosti ni konkurenčnosti, je preprosto želja, pomagati ljudem, ki ne zmorejo sami. Lanski prvi uspešni skupni akciji pomurskih lions in rotary klubov ter Terme 3000 je letos sledila druga z namenom, zbrati sredstva za nakup posebnega kolesa za Primoža. Na dobrodelno prireditve je prišlo 150 ljudi, ki so s prispevkom k večerji in nakupom srečk uresničili zastavljeni cilj. Druženje je ob nastopih pomurskih mladih glasbenih in plesnih ustvarjalcev potekalo v sozvočju ljubezni, dobrote in bližine, kot je dejala voditeljica Urška Horvat Ritlop, ki je za rdečo nit večera izbrala besede iz Malega princa: »Kdor hoče videti, mora gledati s srcem. Bistvo je očem nevidno. Zaradi časa, ki si ji ga žrtvoval, je tvoja vrtnica tako dragocena. Ljudje so to resnico pozabili. Toda ti je ne smeš pozabiti. Za vedno si odgovoren za tisto, kar si udomačil...«



Najmlajši lions klub v Pomurju je ljutomerski. Z nekaj uspešnimi akcijami so člani že pomagali ljudem v stiski. Z veseljem so se pridružili skupni akciji in pri izvedbi aktivno sodelovali. Za »ljutomerskim« omizjem je bil tudi član kluba in poslanec državnega zbora RS Franc Jurša (tretji z leve) – zadovoljen z namenom dogodka in dobitkom na srečelovu, aparatom za stiskanje plastične embalaže.



S svojimi glasbenimi mislimi so večer obogatili mladi umetniki iz pomurskih glasbenih šol. Žan Kramberger (na fotografiji) obiskuje na soboški glasbeni šoli šesti razred harmonike pri mentorju Danielu Matkoviču, navdušil pa je z Ruskim plesom skladatelja Šenderjova. Izdatnega aplavza so bili deležni še Jan Matija Horvat na trobenti in Berislav Budak na klavirju iz Glasbene šole Beltinci, flavtistka Klara Škrobar iz glasbene šole v Ljutomeru, na pianino pa je zaigral Benjamin Vrenko iz lendavske glasbene šole.



Kako misli zapisuje ples, pa so sporočali mladi plesalci iz Plesnega kluba Devžej in Plesne šole Urška – od leve Ives in Uroš Bodanec, Maša Bencak in Žan Vrhovski ter Lara in Jan Števančec. Izkazali so se z ubranimi plesnimi koraki in napovedali, da bomo za njih še slišali.



Med gosti dobrodelnega večera je bil opažen par dr. Ludvik Toplak, član Rotary kluba Ptuj, in Edita Benko, ki sta pogosta obiskovalca in darovalca na dobrodelnih dogodkih.



Aleksander Jevšek, sveže upokojen prvi kriminalist v državi, je po upokojitvi spet aktiven član soboškega lions kluba. Na prireditve je prišel s soprogo Vlasto, omizje zanju pa mu je pomagal poiskati rotarijanec Matjaž Kovačič (desno), sicer tudi v vlogi predstavnika Terme 3000.



Direktorju Terme Lendava Igorju Magdiču je za rojstni dan, ki ga je praznoval prav v petek, 11. februarja, nazdravila soproga Sibill, iz slaščičarne Cafe Praline pa so ga presenetili s torto. Posebna pohvala je namenjena tudi kuharski ekipi hotelov Ajda in Termal s kuharskim mojstrom Danilom Kozarjem na čelu za izjemne kulinarne užitke večera.



Pred leti je bilo med lionisti po svetu in v Sloveniji bolj malo žensk. Zdaj je drugače in v številnih klubih so ženske postale gonilna sila in nastalo je celo nekaj čisto ženskih klubov. Iz lendavskega kluba, ki mu to leto predseduje Mira Unger, so na skupno dobrodelno prireditve prišle tudi članice kluba (od leve) Jutka Kiraly, odgovorna urednica Nepujskega OŠ I, in Tanja Šimonka, direktorica osrednjega kulturnega hrama v Lendavi. Medtem ko dobivajo ženske v lionističnem gibanju čedalje pomembnejšo vlogo, rotarijanci ostajajo pri moškem članstvu.



Za zbiranje sredstev in prijetno popostritev večera so pripravili srečelov, ki je nekaj posebnega. Dobitke zanj so prispevali člani lions in rotary klubov ter gostitelj prireditve Terme 3000. Ponudba dobitkov je bila zato raznolika in zanimiva, interes med obiskovalci prireditve za srečke pa predvsem zaradi namena zbranega denarja velik. Svoj prispevek sta dodali pridni članici podmladka soboških lionistov – (od leve) Maja Srpak in Zlatka Šubinski, članici Leo kluba Murska Sobota, ki sta prodajali srečke in delili dobitke. Posnetek je nastal med prijaznim nagovarjanjem Anite Vouri Hoblaj in Zorana Hoblaja, na fotografiji levo pa je prav tako dolgoletna članica soboškega Leo kluba Urška Vouri, ki je od lani zelo aktivna članica soboških lionistov, odgovorna prav za sodelovanje s podmladkom.



Nataša Juhnov

Irma Benko



Mesec sladkarij in ljubezenskih obljub je za nami. Valentine in valentinčki so ta mesec kupili največ rdečih rož, pisanih šopkov in čokoladnih bombonjer. Ženska, zaposlena v bolnišnici, na moškem oddelku, je dobila za valentinovo toliko sladkarij, da je svojo prijateljico vprašala, kako je mogoče, da kilogram čokoladnih bombonov odebeli žensko za dva kilograma.

# Ti si moja čokolada ...



Dan pred valentinovim je ena od veletrgovin znižala cene bombonjeram za dvajset odstotkov. V Ameriki, posebno v Los Angelesu, pa je na primer cena hrvaških, Kraševih bajader tako in tako do trideset odstotkov cenejša kot v Zagrebu. Kaže, da je čokolada vsesplošno navzoča in privlačna. Poleg tega, da jo kupujemo zase, jo tudi darujemo drugim. Čokoladna bombonjera je postala vsakdanji znak hvaležnosti. Najpogosteje jo prodajajo v obliki ploščic, včasih so bomboni nadevani z želejem, zdravi pa so, kadar so povezani z marcipanom. Marcipanove kroglice so zdravje, prelito s čokolado. Dunajski zdravstveni strokovnjak Hadermar Bankhofer je objavil, da ima marcipan veliko hranljivo vrednost, organizmu daje energijo in je odlično sredstvo zoper stres. Prava čokolada je sestavljena iz čistega kakava, malo kakavovega masla in majhne količine sladkorja. Zrna kakava rastejo na drevesu kakavovca Theobroma cacao, kar dobesedno pomeni »hrana bogov«. Čokoladno zmes so poznali kot napitek že pred skoraj tri tisoč leti. Visoko razvita civilizacija Majev je vsakega aprila priredila slovesnost v čast bogu kakava Eku Chuahu. Ljudje so se med seboj obdarovali, za Azteke so bila zrna kakavovca sredstvo plačevanja. Danes bi lahko rekli, da je nekoč rasel denar na drevesih. Čokoladni napitek so bogatili s sestavinami, kot so čili, med ali vanilja. Španski konkvistadorji, med njimi že Kristof Kolumb, predvsem pa Hernan Cortes, so prinesli iz Amerike na španski dvor prve glasove o tem, kako so na dvoru kralja Montezume pili čokolado iz zlatih kelihov. Prvi uvoznik kakava je bila Nizozemska. Obenem s čokolado sta se na evropskih dvorih pojavila tudi čaj in kava. Čokolada kot zelo drag napitek se je najprej točila v londonskih kavarnah. Pitje vroče čokolade je bilo na začetku zelo dekadentno. Casanova je bil navdušen nad njo, pil jo je s svojimi ljubavicami. Najraje je pil vročo čokolado s šampanjcem. Drugi evropski pustolovec tistega časa markiz de Sade je bil prav tako velik hedonist, oboževalec žensk, dobre hrane, sladkarij, vina in čokolade. Ob neki priložnosti je 1768. leta organiziral ples, na katerega je povabil številne goste, katerim je za desert ponudil čokoladne bombone. Povabljeni niso vedeli, da so bile v bombonih zmlete španske muhe oziroma mušice, za katere so nekoč trdili, da imajo afrodizijske lastnosti. Poročilo, verjetno pretirano, je trdilo, da je vse, ki so pojedli sladke bombone, prevzel žar razvrtnosti in prepustili so se divjim ljubezenskim strastem. Celo najbolj zadržane dame so trgale z moških obleke, jih vlekale nase. Ples se je spremenil v rimske orgije. Markiz de Sade se je spečal s svojo taščo, s katero je moral pobegniti iz Pariza, da bi se izognil smrtni kazni. Angleži so bili s proizvodnjo čokolade previdnejši. Zelo hitro so nastale štiri tovarne, ki so bile vse v rokah kvekerjev. Med

proizvajalci čokolade se je v devetnajstem stoletju uveljavil švicarski »čokolater« Rodolphe Lindt, ki se je domislil obdelave čokolade z vročim zrakom, s katerim je odstranil njeno grenkobo. Še danes je njegova čokolada med najbolj cenjenimi v Evropi in po svetu. Čokolada italijanske tovarne Amadei je ena od najboljših na svetu, posebno pa je cenjena čokolada iz kakava iz Chuaoa v Venezueli. Na Rodeo Drive v Los Angelesu, na eni najbolj dragih, luksuznih ulic na svetu, so bile v delikatesi razstavljene in na voljo najdražje čokolade na svetu. Pol kilograma čokolade Chocologie stane 2600 dolarjev. Noka je najbolj avtentična temna čokolada, ki jo izdelujejo iz kakava s plantaž Trinidada in Ekvatorja. Njen okus je stoočsto avtentičen, pol kilograma pa stane 854 dolarjev. Poleg uspešnega Lindta se lahko Švica pohvali tudi s posebno čokolado Delafee, okrašeno z zlato kroglico: pol kilograma stane 504 dolarje. Čokolada Richart se proizvaja v Franciji, za 120 dolarjev je boste dobili pol kilograma, narejene iz sedemdesetih odstotkov kakava iz Chriolla v Venezueli. In na koncu je tu še slavna belgijska čokolada Godiva G. Med omenjenimi čokoladami je najcenejša. Ponujajo jo v vseh večjih ameriških blagovnicah, tudi z žensko konfekcijo. Mogoče zato, da bi se ženske pri izbiri oblek številnih modnih znamk in kreatorjev vsaj med kupovanjem malo umirile. Pol kilograma stane »samo« 177 dolarjev. Eden od številnih čarov dobre čokolade je, da majhne količine lahko ustvarijo globoko, trajno zadovoljstvo. S sabo so jo imeli ameriški vojaki med drugo svetovno vojno. Pri hrani pa je tako, da je vsako pretiravanje lahko škodljivo. Podatki kažejo, da Švicarji pojedjo na leto skoraj deset kilogramov čokolade, Avstrijci 9,4, Irci 8,8, Belgijci sedem kilogramov, v Severni Ameriki pet kilogramov in pol. Za Slovence ni podatkov, vendar se je nihče ne brani, kajti čokolada pomirja. Čokolada je prinesla s sabo tudi nekaj zablod, da ima na primer preveč kofeina: v kocki čokolade je mnogo manj kofeina kot v skodelici kave, čaja ali kokte. Nove britanske raziskave so pokazale, da ima devet od desetih anketiranih rado čokolado. Deseti laže. So seveda ženske, ki so izjavile, kako nikoli niso kupile čokolade, ki jim ne bi bila všeč. Sicer pa zase lahko rečete, da imate čvrst značaj, če ste sposobni razlomiti čokolado na kose s svojimi rokami in potem pojesti samo en košček.

# RAZMIŠLJAM

Andreja Časar

Če si v letih, za katera je nekoč nekdo določil, da so tista, kar se od tebe pričakuje, je nedopustno, da ne bi sledil temu, opravičevati, zakaj nisi šel po začrtani poti in nimaš izdanega potrdila za ljubezen, medtem ko so tvoji prijatelji že vsi poročeni in z novo hišo, tebi pa je še zmeraj najljubša vrtna hišica iz kataloga ali fantazijska na drevesu. Če bi pripadal skupnosti, ki prakticira dogovorjene poroke, bi sprejel neizogibno, podobno bi bilo, ko bi te poročili že kot deklico s starcem, ki ga ne bi mogla nikoli zares ljubiti. Možnosti izbire ali pravice si mnogi posamezniki v določeni družbi, s tem mislim tudi t. i. razvito družbo, ne morejo izvoliti.

Ob razmisleku o tradicionalni slovenski poroki – obvezni goveji juhi, govedini, hrenu ali vsaj nečem ocvrtem in neprijetnem metanju nevestinega šopka ostarelim neporočenim dekletom – za razslojevanjem izraza najdevam prepričanje, ki je obveljalo v družbi. Poroka se zdi ženska domena, ženske naj bi bile tiste, ki se želijo poročiti, moški pa morajo začititi pravi trenutek in zaprositi za roko. Moški morajo torej vklopiti šesti čut, ki ga nimajo oziroma se za kaj takega dandanes sploh več ne zmenijo. Ker je poroka izgubila tradicionalni pomen moških, ženskih vlog, se partnerja za poroko večinoma odločita skupaj. Ni sledi zaročnih presenečenj, prstana v kozarcu šampanjca ali čokoladni torti, kot smo jih vajeni iz slabih romantičnih filmov. Ti filmi temeljijo na prepričanju, da srečno ali kar večno ljubezen omogoča zgolj poroka, in manipulirajo z gledalcem, ki je zasvojen s tovrstnim sanjarjenjem.

## Poroka ali samozadostna intima?



Pod pojmom tradicionalne poroke je nekaj prarihizmov. Na enem izmed spletnih forumov se za mnenji o (patriarhalnem) pravilu sprejemanja primka in ugotovila, da so vse tiste, ki bi po obdržati svoj priimek ali temu dodati moževega, kot prepotentne ženske, ki se želijo dokazati eno moškim. Priznam, da se mi je v glavi kar malce takšne omejenosti uma.

Patriarhalno razumevanje, ki mi je še najbližje starogrškega pojmovanja, da bodo žensko dvakrat domači prag. Prvič jo kot nevesto čez prag nese njen mož, bodo njeno telo prenašali mrtvo v krsti.

Poroka je parada, v katero se zakrinkajo nepravilnosti. Poročiti se, da ne bi ostal sam, prikleniti nase partnerja, uhaja, slediti gonu, da to moraš storiti, ker so to pred teboj storile tvoje prijateljice, njihove matere in babice.

Poroka je obenem ritual in rituali ohranjajo spomine. Najlepših principov ohranjanja so stare poročne fotografije, mamina poročna obleka, ki jo oblečeš za svoj obred in s sprejmeš nase delček podarjene preteklosti.

Intima dveh je izjemna, unikatna in samozadostna primarno ne potrebuje ritualnega razkritja, recimo temu tu ovekovečenja. Poročena ali ne časti svoje lastne rituale, s odpravlja spat z roko v roki, zbujajo z obredi jutranjega poljubovanja, odstiranjem kodrov z obraza in s smehljaji tisočeri nasmeškov. Če mi bo kdo nekoč le podal dokaz, da poročene sijejo drugače ali so bolj ljubljene, pri priči odvržem svoje prepričanje in ga zamenjam za listino z novim priimkom, kjer pa se mi bo najverjetneje zataknilo in bom želela ostati enakopravna svojemu možu – tudi na papirju.

**MADE IN EU**

Branko Šömen

## Intervju: Frančiška Zorec - Fani

Fani Zorec je letos prejela Miklošičevo priznanje za uspešno in dolgoletno delovanje v kulturi. Vse od leta 1998 je članica Ljutomerske gledališke skupine, kjer nastopa kot igralka, šepetalka, maskerka in kostumografka. Je nepogrešljivi del ekipe. Vendar pa te besede le malo povedo o gospe Fani. Ljutomerčani jo poznamo kot vselej nasmejana, prijazna, sama zase pravi, da tudi glasno, vsekakor pa polno življenja. Je človek, ki s svojo prisotnostjo iz ljudi izvabi nasmeh, pa naj imajo še tako slab dan. V Ljutomeru živi od leta 1982, vendar pravi, da je prava Ptujčanka, saj se včasih rada skriva za kakšno masko. Če bi kolo časa lahko zavrtela nazaj, bi postala modna šivilja ali izdelovalka nakita, čeprav je v osnovni šoli mislila, da bo učiteljica. Poleg igranja so njena velika ljubezen knjige – slovenščino je imela vedno rada. Uživa tudi v petju. S ponosom in s prav posebno iskro, včasih pa tudi s solzo v očeh pa govori o svoji družini. Gospa Fani je pristna in njen nasmeh pravi, to pa je danes že precej redko.

# Gospa s klobukom

Pogovarjati se z njo je bilo pravi užitek in vsekakor zanimivo. Dala mi je še dragocen nasvet – ni pomembno, kaj imajo drugi, pomembno je, kaj imaš ti, saj je to tisto, kar te lahko osreči.

In še ena značilnost, po kateri poznamo gospo Fani – je gospa, ki v naših krajih najbolje zna nositi klobuke.

Letos februarja ste prejeli Miklošičevo priznanje za »uspešno in dolgoletno delovanje na kulturnem področju«. Kaj vam to priznanje pomeni?

Vsako priznanje je neka potrditev, nagrada za ves trud in vse delo, ki ju vložiš v določeno stvar. V nekaj takega, kot je gledališka skupina, zagotovo vložiš precej časa, truda in tudi samega sebe, hkrati pa to pomeni tudi neko odrekanje nekje drugje. Če pa bi me vprašali, kaj imam raje, priznanje ali aplavz, pa je to zagotovo aplavz. Moram priznati, da sem se ob podelitvi tega priznanja počutila zelo nelagodno – kot »na razstavi« –, čeprav sem vajena odra. Ko pa igraš in na koncu prejmeš aplavz, pa je to zelo lep občutek. Je sicer trenutna potrditev, ampak tista prava nagrada za tvoje delo. Priznanje potegne za sabo tudi to, da te ljudje po tistem, ko ga prejmeš, pričnejo veliko bolj ocenjevati. Predvsem z vidika, ali si si to priznanje zaslužil ali ne. Vseeno pa sem vesela tega priznanja, saj imam gledališče rada in v njem uživam. Priznanje velja za vso skupino – je potrditev, da kot celota delujemo dobro. Poudariti moram še to, da se mi zdi posebej lepo, da se Miklošičeva priznanja in nagrada podeljujejo ob Prešernovem dnevu. Se mi zdi, da jim to da neko slavnostno noto, mogoče celo dodatno težo.

Da je gledališka skupina uspešna, mora tudi drugače dobro funkcionirati. Zdi se, da se v vaši gledališki skupini med sabo zelo dobro razumete.

Seveda se razumemo, ampak ko je sklop ljudi, je sklop različnih karakterjev, zato pogosto pride do trenj. Ker se vsi potrudimo, nam uspeva, da se med sabo uskladimo. Da »klapa«, je včasih treba vložiti precej truda, predvsem pa je potrebno sodelovanje vseh.

Sama nisem individualistka in sodelujem v gledališki skupini, ker imam rada ljudi. Rada imam živost in gledališče je živo. Tu se vedno nekaj dogaja, stvari se ves čas spreminjajo. Na vsaki predstavi, čeprav ponavljamo igro že ne vem kolikokrat in zmeraj govorimo isto besedilo, je nekaj drugače. In ta živost, to dogajanje je tisto, kar me napolnjuje. Včasih uživam v lenarjenju, vendar sem najraje tam, kjer se nekaj dogaja.

Kdaj ste se prvič srečali z gledališčem, igro? Traja ta ljubezen že zelo dolgo?



Moji prvi stik z igro je bila režija. In sicer v osnovni šoli, v petem razredu. Imela sem prijateljico, ki zelo rada piše. To je moja najstarejša prijateljica, saj sva prijateljici že od šestega leta starosti. Še danes si dopisujeva. Vedno čakam na njene noveletne voščilnice, ker jih resnično lepo napiše. In že takrat je rada pisala kratke zgodbe in igre. Ob koncu šolskega leta smo želeli učiteljico presenetiti in smo ji sami pripravljali proslavo, na kateri bi zaigrali to igro. Razvajeni vnuk je bil naslov, še zdaj se spominim. Ker smo se v razredu sprli, kot je pri takih rečeh običajno, je tako ena skupina plesala, druga pa pripravila igro, ki sem jo jaz režirala. Učiteljica je bila tako presenečena, da je kar obsedela in rekla, da ne more verjeti. In to je bil moj prvi stik z gledališčem oziroma igro, čeprav v gledališče rada zahajam že vse od prvega razreda osnovne šole. Moji starši si tega niso mogli nikoli privoščiti, zato to še toliko bolj cenim. Sem pa takrat tudi začela peti v pevskem zboru. V zboru sem pela vso osnovno šolo, srednjo šolo in tudi, ko sem se preselila v Ljutomer, sem začela peti v mešanem pevskem zboru KD Ivana Kaučiča.

Poleg igre je tudi petje vaša strast?

Seveda. Obožujem tudi knjige in branje. Sem knjižni molj in vsi se mi smejejo, ker res veliko berem. Nimam rada televizije ali računalnika, nadvse rada pa imam knjige. Sem oseba, ki ima rada družino, svojega moža, svojega otroka, vendar potrebujem še nekaj zase. To potrebujem, da lahko dobro funkcioniram v družini. Nekdo mogoče tega ne potrebuje, jaz pa definitivno.

Gledališki skupini ste se pridružili leta 1998 in prvič zaigrali v igri Kdo je oče. Kako se je začelo vaše sodelovanje z gledališko skupino v Ljutomeru?

Ko sem prišla v Ljutomer, je stalna gledališka skupina že obstajala. Takrat tudi niso imeli avdicij oziroma niso sprejemali novih članov. Tako sem se pridružila pevskemu zboru, kjer sem ostala vse do leta 1992, ko je zbor razpadel. Nato sem imela malo daljšo pavzo, pa tudi sin Gregor je bil takrat še manjši. Sicer sem razmišljala, da bi se pridružila gledališču ali mogoče kakšnemu recitalu, vendar nekako nisem prišla do tega. Leta 1998 pa mi je Srečko Centrih (režiser in igralec v gledališki skupini) dejal, da za igro, ki jo pripravljajo, potrebuje malo močnejšo žensko, kar tudi sem, malo naduto, kar nisem, čeprav si mogoče kdo drugače misli (smeh), in takšno, ki zna nositi klobuke (smeh). In takrat sem ostala, gospa s klobukom (smeh).

V koliko igrarh ste do zdaj igrali? V teh 13 letih jih je bilo verjetno že precej.

Nisem povsem prepričana, ampak mislim, da nekje okrog 15, 16 iger. Navadno na sezono pripravimo eno igro, vendar pa smo v letu, ko je bila stoletnica društva, igrali kar pet iger. To je bilo res naporno! Tri igre smo povsem na novo naštudirali, dve pa smo igrali že prej. Za eno sezono verjetno res preveč. Mogoče zato nismo vseh enako dobro odigrali.

Imate najljubšo igro, najljubšo vlogo?

Vaja zbor. V tej igri sem igrala lik, ki je meni povsem nasproten, in sicer sem igrala staro, naglušno žensko. Edina skupna točka nama je bila, da sva obe radi peli in menda sva dobro peli. Tako so rekli (smeh).

Ko smo to predstavo igrali v Ljubljani, kjer smo na Linhartovem srečanju gledaliških skupin potem tudi zmagali, nam je avtor igre, Vinko Möderndorfer, rekel, da nas pride pogledat. Ker smo amaterji, avtorji navadno ne ostanejo do konca predstave, Vinko Möderndorfer pa takrat je. Že to nam je vsem veliko pomenilo. Po koncu predstave, ko smo z njim kdepotali in bili vsi zbrani, pa je vprašal, kje je tista gospa, ki je igrala staro babnico. Jaz pa sem stala zraven njega. In to mi je bila prava potrditev, da sem vlogo odigrala dobro in prepričljivo. Verjetno mi je tudi zaradi tega ta vloga tako ljuba. Gospod Möderndorfer nam je še dejal, da si jo je kljub temu, da je to igro tudi sam režiral, zamislil tako, kot smo jo odigrali mi.

Je pa še ena stvar glede igre. Vaja zbor in moje vloge. Ko sem bila pred leti v operi, je dve vrsti za mano sedel neki možki. Po koncu predstave je prišel k meni in mi dejal: »Gospa, kako smo včasih lepo peli.« To je bil namreč moj stavek, ki sem ga skozi igro ves čas ponavljala. Po treh letih se me je gospod spomnil, in to mi je bilo zelo všeč. Še posebej, ker to ni bila glavna vloga – navadno so glavne vloge tiste, ki nam ostanejo v spominu. To me je res lepo presenetilo in mi dalo potrditev, da sem jo dobro odigrala.

Pravite, da imate raje manjše, stranske vloge. Zakaj?

Nikoli nisem igrala glavne vloge. Nikoli si nisem želela in tudi danes si ne želim. Ker so mi najbolj zlahkne te manjše vloge. Ko odhajaš in prihajaš na oder. Uživam tudi v dogajanju v zakulisju.

Spominim se, še iz časov, ko je moj oče igral z vami, da je bilo v zaodrju vedno pestro, vedno veliko smeha.

Uživam tudi v tem dogajanju za odrom. Tam je res vedno pestro in živo in mi se imamo za odrom odlično. Meni se je, na primer, zaradi dogajanja v zakulisju že zgodilo, da sem pozabila iti na oder. Imeli smo predstavo v Puconcih in med občinstvom je bil nekdo, ki je zganjal kraval ter odgovarjal na vse, kar smo govorili na odru. Od smeha sem čisto pozabila na igro in so me potem že skoraj dobesedno porivali na oder.

V zakulisju si navadno tudi že vnaprej pripravimo rekvizite, ki jih potrebujemo med igro, in največkrat si ponagajamo tako, da komu kaj premaknemo ali skrijemo. Čeprav pa moram priznati, da je bilo teh šal več, ko sem prišla v gledališče. Na žalost se tudi tukaj pozna, da med ljudmi ni več sproščenosti. Ljudje smo veliko bolj obremenjeni, kot smo bili nekoč, in vsem se vedno mudi. Včasih smo si vzeli več časa in nikoli nihče ni vzel teh šal za slabo. Zdaj pa opažam, predvsem v službi, da ljudje postajamo resnejši in bolj mrki. Jaz sem glasna in se rada smejem. Zadnje čase pa so, kamor koli prideš, vsa vrata zaprta in včasih se zdi, da je smeh že skoraj greh. Kot da bi se za nasmehom skrival slab namen.

Vaša zadnja igra je bila Pacienti v čakalnici. Pripravljate že kaj novega?

Ne, trenutno ne. Še vedno imamo dve »živi« igrji. Se mi zdi, da je prišel čas, ko si vsi želimo malo oddahneti. S tem ne mislim, da je kar koli narobe, le malo odmora potrebujemo. Pa tudi tako bom rekla – vabljeni mladi. Sicer smo imeli lani avdicijo, pa vseeno. Smo ekipa, ki dobro funkcionira, vendar potrebujemo sveže obraze. Dejstvo je tudi to, da na primer jaz pri svojih petdesetih težko igrar dvajsetletnico.

Je v teh časih, ko je zaradi gospodarske krize nezadovoljstvo ljudi precejšnje, obisk gledališča upadel?

Naša skupina je v Ljutomeru vedno dobro obiskana. Imamo pa v Ljutomeru težave z gostujočimi skupinami. Zdi se, da jih domače občinstvo ne sprejema najbolje, to pa je narobe. Zaslužek od nastopa gostujočih skupin dobi naša gledališka skupina, ko pa mi gostujemo pri njih, gre izkupiček od prodaje vstopnic njim. Se je že zgodilo, da smo imeli mi v Ljubljani zaradi velikega povpraševanja dve predstavi, vendar pa je ta denar šel njim. V Ljutomeru je stežka napolnimo dvorano. Povedati moram to, da na gledaliških predstavah pogrešam učitelje. So nekateri, ki so naši stalni gostje, pogrešam pa učitelje iz osnovne šole.

Kriza se pozna. Vseeno pa ljudje še vedno nekaj dajo na gledališče, kar me veseli.

Poznamo vas po tem, da ste vedno nasmejan, da imate radi življenje.

Hvala (smeh). Moja sestra pa je zelo rešen človek. Popolno nasprotje. Jaz sem bolj po očetu. Oče je vedno nosil klobuk ali baretko, vedno je bil urejen. Tudi to imam po njem – rada sem urejena, rada imam barve. Temno se oblečem, ko imam slab dan. Sem tipična riba. Ko sem žalostna, se skrijem vase. Imam prijateljico, kateri povem vse, to je dovolj. Drugim ni treba vedeti. Včasih človek potrebuje nasmeh – zakaj bi se torej kislo držala.

Moti me, da v poslovnem svetu velikokrat prevladuje mnenje, da če si nasmejan ali živ, si manj sposoben. Mi je pa nekoč rekel direktor, da me občuduje, ker se vem tako odklopiti. Se pa dosledno držim tega, da se v dobro voljo ne spravljam z alkoholom. Jaz se veselim z dušo in zato ne potrebujem alkohola. Rada spijem kozarec dobrega vina, to pa je tudi vse.

Dandanes to živost in pozitivnost pogrešam pri vas mladih. Mladost tako hitro mine. Čeprav je res, da moramo na vas pozitivno energijo in veselje prenesti mi starši.

Dandanes imamo mladi veliko več, kot so imele generacije naših staršev. Pa smo vseeno veliko bolj nezadovoljni.

Točno. Mojemu sinu vedno pravim, ne glej, kaj ima drugi, glej in ceni to, kar imaš ti. Je pa najpomembnejša vrednota zdravje. Če si zdrav, če so zdravi tvoji bližnji, ne vem, zakaj bi me morale motiti malenkosti, ki v življenju ne štejejo.



# MOJ STIL

... za tiste, ki ga poznajo kot nogometaša (nekoč člana znamenite mladinske črno-bele zasedbe s prve polovice devetdesetih) ali kulturnega delavca prostovoljca, Tomica. Po poklicu »zemljemerec«, zaposlen na GURS-u, po poklicanosti pa neutrudni navdušenec nad glasbo, soustanovitelj založbe God Bless This Mess. Da za MIKK vedo tako v Londonu kot sredi Kansasa, da o nekdanji državi ne tratimo besed, je njegovo maslo. Kakor tudi, da je »njegova« Sobota prišla na zemljevide glasbenih agentov in skupin z vsega sveta. Od tega imajo korist tudi drugi podobni delavci, ki pa so v primerjavi z njim plačani. Pričakovanje, da se mu bodo oblastniki, končno, javno zahvalili, da se že skoraj desetletje obnaša prijazno do občinskega proračuna, se je spremenilo v razočaranje. Nič za to. Kdor ga pozna, ve, da mu največ pomeni to, da mu pustijo »dihati«, sanjati, delati in uživati. Nagrada in tisto pravo, plačilo z obrestmi, zmeraj sledi.



Mihaela Kalamar (1986)

... priimek, ki je v zadnjih letih še najbolj v sozvočju z besedo Goričanka. A kaj, ko tokratna gostja rubrike, ki prihaja iz Dolenec, to je. Zanja je širša javnost izvedela, ko je postala predsednica Kluba prekmurskih študentov, enega najstarejših v Sloveniji. Čeprav Mihaela deluje skromno, se pregovor o tih vodi in razritih bregovih ponuja sam po sebi. Čas, ko se študenti (in upokojeanci) borijo za svoj prav, je kot naročen za intuitivna predvidevanja. Nekaj nam pravi, da bo, po novem tudi občasna pénovka, nekoč pristala v krogih, ki krojijo najpomembnejše družbene tokove.



Tomislav Glavica (1976)

**1. Predstavi ga (slog, stil, življenjsko filozofijo, kar koli ...).**

Moj stil je bolj konvencionalne narave, nič »odbitega« ni na prvi pogled na meni – oblačenje v klasičnem slogu, obnašanje pa prej zadržano kot vpadljivo ... zato pa velikokrat s kakšno na videz skrito stvarjo marsikoga presenetim. Živim zmerno, vendar dajem poudarek količini, saj menim, da človek lahko in mora početi v življenju več stvari, ki ga osrečujejo. Delati mora vse, kar ga navdušuje, osmišlja in osrečuje. Zato živim zmerno in dejavno na več področjih. Rada sem v družbi dobrih ljudi, ljubim pa tudi samoto – to je čas, ko si človek prenovi telo in duha. Obožujem sprostitvene tretmaje in dobro glasbo – to dvoje me vrne v stanje produktivnosti.

**2. Se ti mladostne sanje o poklicni karieri uresničujejo oziroma imaš občutek, da si na pravi poti?**

Moje mladostne sanje o poklicni karieri so se podrele v trenutku, ko nisem bila sprejeta na zeleno fakulteto – vso mladost sem namreč sanjala, da bom postala zdravnica, potem pa sem se v določenem trenutku pri 18 letih znašla pred dejstvom, da moram na novo spoznati, kaj si v življenju še želim početi – za kaj sem ustvarjena. Odločila sem se za bolj klasični študij – študij slovenskega jezika in sociologije kulture – in zdaj vem, da se je tisti poraz takrat moral zgoditi. Biti strokovnjak za svoj jezik – materni jezik – je največja sreča in danost, ki jo lahko doseže človek, zato gradim na sebi in na tem, da bom nekoč svoje znanje uspešno posredovala v takšni ali drugačni obliki tudi drugim.

**3. Kaj bereš, prebiraš, poslušas, gledas?**

Po študijski plati gre skozi moje roke ves korpus slovenske in tuje literature. Podoživljam cankarjanstvo iz šolskih klopi in občudujem svetovne mojstre v njihovem opusu. Klasična literatura je moja ljubezen. Začimba te ljubezni do literature pa so moderna in postmoderna dela, ki rušijo konvencijo in v bralcu zbujajo svojevrstne občutke.

Po drugi plati sem človek, ki živi brez televizije – dnevno politično in družbeno

dogajanje spremljam po svetovnem spletu, kakšen aktualni film pa si rada pogledam v kinu, tako da televizijski spored ni na mojem programu. Rada hodim na koncerte in gledališke predstave. Moj glasbeni okus ni popolnoma definiran in je bolj odvisen od trenutnega razpoloženja. Pravzaprav nikoli nisem bila (niti kot najstnica) oboževalka določene zvrsti in tako je še danes. Zelo všeč so mi odrske uprizoritve, ker lahko na lastne oči spremljaš situacijo v trenutku, ko se zgodi in ko nikoli ni več popolnoma ponovljiva.

**4. Kako sprejemaš zmago in kako preneseš poraz?**

Življenje je vedno sestavljeno iz zmag in porazov, zato je za človeka tem lažje, čim prej doživi to spoznanje. Zmaga mi daje potrditev same sebe in tega, da delam dobro, da sem na pravi poti, porazi pa mi pomenijo motivacijo, trenutek za nove priložnosti, čeprav jih vedno doživljam zelo emotivno in osebno (tudi tiste na delovnem področju) in jih najraje prebrodim sama. Zavedam se, da ima vsaka v osnovi še tako dobra stvar vedno tudi nihanja – vzpone in padce, saj je to naravna dinamika stvari in to sprejemam.

**5. Kdo so tvoji prijatelji in kako neguješ odnose z njimi?**

Star pregovor pravi, da »iste ptice letajo skupaj« ... Moji prijatelji so osebe, ki sem jih srečala v šolskih letih ali sem z njimi odrasčala. Zelo veliko mi pomeni družina, zato tudi z njo negujem prijateljski odnos. Dva moja največja prijatelja sta moja sestra in brat – zelo plemenita in srčna človeka tako v razmišljanju kot tudi dejanjih. Nekatere ljudi, s katerimi sem v prijateljskem odnosu, pa vidim mogoče nekajkrat na leto, ampak so naša srečanja vedno zelo vesela, čustvena in povezana. Drugače se pa družim s prijatelji na klepetih ob kavicah, na skupnih izletih, redno se tudi kličemo po telefonu, z nekaterimi pa vzdržujem stik ob pomoči sodobnih komunikacij, kot je Facebook.

**6. 5-krat najljubše?**

- Barva: vijolična,  
- dan v tednu: nedelja,

- blagovna znamka: Peko,  
- pijača: multivitaminski sok,  
- cvet: lilija.

**7. Astronomija ali astrologija? Zakaj eno ali drugo?**

Načeloma ne dajem velikega poudarka ne enemu ne drugemu. Verjamem v moč narave, ki pa sama po sebi bistveno še ne kroji »usode« človeka – prava energija prihaja iz človeka samega. Moč pozitivnih misli in vera sta energiji, ki usmerjata človeka.

**8. Tvoje sanjske počitnice in tvoje še neuresničeno potovanje?**

Rada imam potovanja, vendar verjamem v to, da človeku ni treba iti daleč, da bi odkril kaj novega, vznemirljivega. Vsekakor pa rada odkrivam nove kraje in spoznavam ljudi, njihovo kulturo, način življenja in razmišljanja. Moja top destinacija so evropska mesta in kraji in že kar nekaj sem jih obiskala. Trenutno se ne morem odločiti za samo eno neuresničeno potovanje, ker jih je veliko, vsekakor pa sem sodita Rusija z Moskvo in Avstralija s sosednjo Novo Zelandijo.

**9. Pregovor pravi, da prva ljubezen nikoli ne zarjavi ...**

Čar mladostniške zaljubljenosti so spomini na prvo vznemirjenje, na prva sramežljiva srečanja, prve poljube ... v tem je lepota prve ljubezni, prava ljubezen pa ponavadi pride šele z leti, ko človek dozori, spozna sebe, svoje razmišljanje in čustven svet ter se odloči za nekoga z vsem svojim bitjem.

**10. Ali morda ti veš, kako se vrabci na strehi ves mili dan poljublajo?**

Take življenjske modrosti menda pridejo z leti, zato si bom še dovolila sanjati in iskati odgovore na taka in podobna zapletena vprašanja.

**1. Predstavi ga.**

Prvo vprašanje – prvi kliše: biti dober človek, drugo pa zastoj.

**2. Se ti mladostne sanje o poklicni karieri uresničujejo oziroma imaš občutek, da si na pravi poti?**  
Pričakovanja niso bila (pre)velika, tako da je za zda okej.

**3. Kaj bereš, prebiraš, poslušas, gledas?**

Paul Auster – Newyorška trilogija (prva izposoja v žnici, ha!), Mogwai – Hardcore Will Never Die, But You Album, ki bo zagotovo sodil med deset najboljših letošnih let. Koncert Young Gods v Kinu Šiška. Film: Blue Valer. Nadaljevanka: Boardwalk Empire.

**4. Kako sprejemaš zmago in kako preneseš poraz?**  
Preveč zmag opiše, preveč porazov zabije.

**5. Kdo so tvoji prijatelji in kako neguješ odnose z njimi?**

Jutranja kava, popoldanski čaj, zvečer pivo. Kdor je zraven, je moj prijatelj.

**6. 5-krat najljubše?**

- Barva: modra,  
- dan v tednu: sobota,  
- blagovna znamka: All Star,  
- pijača: voda, rdeče vino,  
- cvet: kaktusov cvet.

**7. Astronomija ali astrologija? Zakaj eno ali drugo?**

Ker sem oboževalec znanstvene fantastike, je izbor logičen.

**8. Tvoje sanjske počitnice in tvoje še neuresničeno potovanje?**

Španija. Zelja Itška in Škotska.

**9. Pregovor pravi, da prva ljubezen nikoli ne zarjavi ...**

Pregovor (u)porabim po potrebi, sicer pa me moji prvi ljubezni čakata doma.

**10. Ali morda ti veš, kako se vrabci na strehi ves mili dan poljublajo?**

»Čakaj. Skočin vó na čik pa ti fčasik poven ...«

Legende

Istvan Csaszar iz Kapce

Primaš Csaszarjeve bande

Mlajša generacija muzikantov: poleg Csaszarja harmonikarja Vinko Kramar in Tibor Lebar (sedi) in za bobni Franc Nemet.



Bojan Zdravec

Mnogi so mnenja, da podoba prekmurske ljudske glasbe etnoskupine ali posamezniki, kakor da Prekmurje ne premore drugih band, skupin, ki so ustvarjale v tem panonskem prostoru. Ob tem so prizadeti predvsem tisti ali nasledniki tistih, ki so bili vodje skupin in se zadnja leta ne pojavljajo ne na televiziji, ne v filmih, ne v romanih, ne v časopisu, le v spominu tistih še živijo, ki so igrali ali poznali glasbenike, katerih glasba je zarezala v številna srca duš. Eden takih glasbenikov je bil primaš Istvan Csaszar iz Kapce, vodja znane Csaszarjeve bande. Narava ga je že s spočetjem in rojstvom leta 1911, rodil se je očetu Gergelyu in materi Rozaliji v Kapci, obdarila z umetniškimi navdihom, mu dala smisel za glasbo, materialne darove pa mu je skromno odmerjala. Samo od glasbe se ni dalo živeti. Poleg tega je bila pomembna odgovornost do zemlje, za Csaszarja je bila ta sveta, in dela. Igranje, pri tem se je razlila njegova zasanjana duša, je zato pomenilo potreben del dodatnega zaslužka za preživetje.

Halgato, čardaš, polka, valček, tango, rokenrol ...

Med zbiranjem podatkov o tem znamenitem prvem violinistu začudi dejstvo, koliko pesmi je znal igrati človek, ki nikoli ni obiskoval glasbenih šol, a je znal igrati pesmi po notah velikih klasikov in tiste melodije, ki so bile v njegovem času hit. Ljudska glasba se je namreč razvijala in spreminjala skupaj z vsem svetom, spremembe pa so se dogajale glede na stanje duha. Brez dvoma si je Csaszar s svojo violino postavil spomenik med ljudmi – med Slovenci, Madžari in Medžimurci. Najbolj so ga poznali v madžarsko govorečem delu Prekmurja.

Vloga violinista Csaszarja je bila vzvišena

Vlogo glasbenika so ljudje obravnavali z nekim posebnim spoštovanjem. To je najbrž izviralo iz dejstva, da nagnjenja za glasbo oziroma daru ni imel vsak in prav iz tega je izhajala svetost glasbe. Primaš Csaszar se je zavedal svojega poslanstva, s katerim lahko poseže v človekovo notranjost. Igrati je začel leta 1925 skupaj z okoliškimi godci, s cimbalistom Lajčijem Tothom iz Kota, tercprimašem Cšivrejem, kontrabasistom Jozséfom Koso iz Gornjega Lakoša, s cimbalistom Josko Zsoldosem iz Gaberja ter kontrabasistoma Tubolo in Finyasem iz Lakoša.

Godci so dobivali takrat plačilo v glavnem v »naturalijah«. Lahko so jedli in pili po mili volji. Pri Csaszarjevi bandi pa je bilo glavno plačilo denar. Csaszar je bil pri hrani zelo skromen in je po pripovedovanju pojedel zelo malo. Bil je pravi asket – visok in zelo suh. Najraje je imel rdečo peso. Prepričan je bil, da gre za pravo temno rdeče zdravilo in da je v njej kar štiriindvajset vrst zdravil. Oblačilna uniformiranost pri muzikantih na veselnicah in svatbah ni bila pravilo. Ta je bila pač primerna dogodku, a znameniti primaš je vztrajal pri tem, da muzikant mora biti urejen, obvezno s srajco in kravato.

Slava Csaszarjeve bande ... zadnja izmed mnogih

Godce so navadno imenovali po vodji skupine, največkrat je bil v starih zasedbah to primaš, torej prvi violinist. Poimenovanje pa je bilo tudi stvar dobrega imena. Nedvomno je zato skupina dobila ime Csaszarjeva banda.

Po letu 1919 so godci na madžarskem kulturnem področju dlje časa vztrajali pri tradicionalnih zasedbah, med drugo svetovno vojno in po njej pa so posamezni mladi glasbeniki prevzemali pobudo z novejšimi prijemi. Igrati s Csaszarjem je bil za muzikante velik užitek. Na začetku sedemdesetih let je povabil k sebi igrat mladeniče Franca Nemeta, Tiborja Lebarja in Vinko Kramarja.

Csaszar je vztrajal pri starih pesmih, a se je učil tudi novih; bil je mojster regelijev, od teh je približno devetindevetdeset

odstotkov halgatov. Ko je vzel v roke violino, je pozabil na skrbi in bolezen. Na poroki je z violino stopil do vsakega svata in mu zaigral pesem. Nekako je uskladil skladbo in značaj človeka, a vedno je vsakemu pihnil na dušo. Povedali so, da je bila violina Csaszarjeva droga. Zastonj sveti sonce na svet, originalno v madžarsčini je to Híába sūt a világra, je bila njegova najlepša pesem. Solze je imel v očeh, ko je to igral in drugemu muzikantu prišepnil: »Da boš vedel, to je moja pesem.« In igral naprej.

Ko so igrali, je bilo na poroki tudi do dvesto, tristo svatov. Zato so morali biti člani Csaszarjeve bande vedno pripravljene in naučeni, da nobene pesmi niso zaigrali dvakrat. Zadovoljstvo gostov je bilo njihovo največje plačilo. Vse ljudi so spravili v dobro voljo in ti so jim plačevali z veseljem, solzami in dinarji...

Kakor zven violine počí in ne poje več ...

Tisto novembrsko meglino in deževno jutro leta 1990 je bilo usodno za primaša. Muzikanti so se v jutranjih urah vračali z gostije. Tako kot vedno je najstarejši izstopil pri Feherjevi hiši na obrobju Kapce. Bobnar Franc Nemet je povedal: »Prišel sem domov, si oddahnil in se ulegel v posteljo. Kmalu za tem je zazvonil telefon. Na drugi strani žice je bila Mari, primaševa vnukinja, in je sporočila: »Dedka so povozili...« To je bil tragičen konec Csaszarjeve bande. Njegova violina, ki jo je tako zelo ljubil, je polomljena padla po ledenem asfaltu. Skupaj z njim je umrla. Njegovi domači so mu jo položili v krsto in jo zaprli skupaj z njim. Dolg sprevod žalujočih, ljudje ne pomnijo takega pogreba, kot je bil njegov, je od hiše žalosti pospremil slavnega violinista v večno ravan na vaško pokopališče. Njegovi prijatelji violinisti, cimbalisti, harmonikarji in kontrabasisti so mu zaigrali v slovo žalostne pesmi, ki jih je tudi sam nešteto krat igral: Szomorú vasarnáp (Žalostna nedelja) in Lehulatt a rezgő nyárfa (Odpadli listi topola) in Eltörött a hegedűm (Strta violina). Godci, tako kot vsi zemljani, neprestano zapuščajo svet. Tistih, ki so ovekovečeni na najstarejših fotografijah, že davno ni več med nami. Mnogih se sploh nihče več ne spomni ... O drugih, nekoliko mlajših, pa vedo njihovi nasledniki povedati marsikaj ...

Franc Nemet – Tinča Ferko (Kapca)

»Svaka oziroma šogorja, kot sem ga klical, sem poznal že od malih nog. Okrog leta 1935 je igral z mojim dedkom, flavtistom. Po osnovni šoli sem bil kot kontrabasist ustanovitelj tria in prvi nastop smo imeli 27. novembra 1967. Veste, instrument je za muzikanta večjega pomena kot žena. Leta 1968 smo fantje iz tria, potem sem že igral na bobne, začeli

igrati s Pišto bačijem. To je bil naš novi trio. Imenovali so nas Csaszarjeva banda. Poleg dobrega primaša Csaszarja sem se hitro učil novih pesmi in osvajal modrost igranja madžarskih halgatov. Kar vse skladbe smo znali igrati na pamet in bili smo zelo popularni v tem lendavskem delu. Zaradi nas so ljudje prelagali poroke, samo da smo igrali mi, Csaszarjeva banda. Imel sem dolžnost, da sem v avtomobil natovoril instrumente in nas zapeljal na mesto, kjer smo se dogovorili za igranje. V začetku naše čudovite kariere, ko še ni bilo toliko avtomobilov, pa smo zaprosili koga, da nas je zapeljal s konjsko ali traktorsko vprego. Ko se je Pišta Csaszar usedel v moj avto, obvezno je vstopil pri Feherjevi hiši, to je približno dvesto metrov od njegovega doma, mi je vedno znova potožil: »Veš, Feri, to je moje zadnje gostüvanje, ker sem zelo bolan in bom nehal igrati. Star sem in bolan...« Ko pa je na gostiji ali veselici vzel v roke violino, se je za sto odstotkov spremenil, pozabil na bolečine in na vse zemeljske probleme. Zaljubljen je bil v muziko, ta je bila njegova strast. Ljudje so jokali, ko so slišali Csaszarja z violino. A je bil zahteven, do glasbe seveda, in večkrat sem dobil po glavi z 'ločecom', ko sem kot bobnar pokvaril ritem melodije.

Bil je najboljši primaš v lendavski okolici in zares poseben. Kolikor mi je znano, je njega učil igrati violino Janez Vekas, dolgoletni violinist v neki francoski kavarni ali celo v hotelu, ki se je v zrelih letih priselil nazaj v domači kraj. Poznal je note in se je obnašal kot pravi izučeni glasbenik. V svoji zbirki je imel kupe notnih zapisov, tudi Avsenikovih. Čeprav je bil muzikant, ni rad pel. Oglasil se je mogoče dvakrat letno.

Zelo zahteven je bil pri oblačenju. Igrati na poroki brez kravate je bil zanj smrtni greh. Mlad sem bil in nisem maral nositi kravate, ampak sem jo moral imeti, vsaj na začetku gostije.

Muzikanti smo veseli ljudje in radi pogledamo v kozarec, da je naše veselje še večje. Vendar Pišta bači alkohola ni pil skoraj nikoli. Zelo redko je popil največ pol decilitra vina. Ko sem mu ponujal pijačo, mi je vedno odgovoril: »Hvala, ne bom poskusil. Že osem let nič ne pijem.« In to je ponavljal leta in leta ... Zares so mi trenutki igranja s Istvanom Csaszarjem obogatili glasbeno življenje in od njega sem se veliko naučil.«

Vinko Kramar iz Kapce

»Kot mlad fant sem igral pri več bandah. Potem sem odšel za šest let delat na Švedsko. Ko je Csaszar leta 1969 izvedel za mojo vrnitev, me je takoj povabil v svojo skupino. Kar se tiče glasbenega znanja, je bil bolj razgledan od mene. Veljal je za pravega glasbenega specialista. Če se ritem med igranjem ni ujema, je jasno in ostro pokazal na ušesa in vprašal: »Kam poslušáš in kaj nosiš v mislih?« Ohranjal je svoj stil in sledil novim glasbenim uspešnicam. Lovil je glasbene novosti od vsepovsod, Madžarske, Slovenije, drugod iz Evrope in tudi ameriško glasbo nas je učil. Da si bil v tem lendavskem delu cenjen med poslušalci, si moral obvladati madžarsčino, hrvaščino in seveda slovenščino. Če smo kje na poroki dlje časa



Banda, s katero je leta 1925, posnetek je nastal istega leta, začel igrati Csaszar (sedi skrajno desno).

Zavod za časopisno in radijsko dejavnost Murska Sobota je 19. maja 1969 zvočno posnel Dixinansambel, skupino godcev iz lendavske okolice. V njej so bili večinoma člani, ki so leta 1925 začeli skupaj igrati.





# karizmatični glasbenik na tromeji

igrali samo madžarske pesmi, so se Slovenci čutili prikrajšane in nam to tudi povedali. Potem so se že spet oglasili Hrvati ... To so bili zelo lepi časi, ki se ne bodo nikdar več ponovili.«

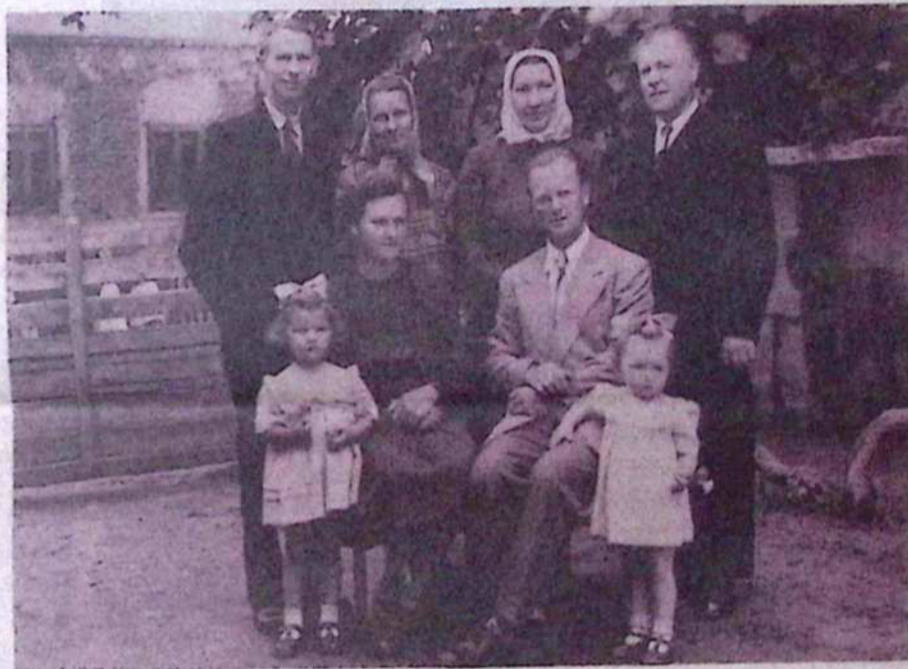
## Istvan Lebar iz Kapce

»Znano mi je, da je Istvan, ki je bil od mene osem let starejši, začel igrati leta 1925. Že kot otrok je zahajal k primašem, da se je od njih učil igrati. V naših krajih je bilo precej muzikantov. Cimbalisti so bili Jožef Lazar iz Čentibe ter Ludvik Gyurica in Jozsef Zsoldos iz Dolnjega Lakoša. Flavtist je bil Vendel Szarjas. Kontrabasista sta bila Jozsef Lebar in Finyas iz Dolnjega Lakoša. Naci Ftičar iz Kota (kasneje se je preselil na Petanjce, kjer je družina imela mlin), Istvan Csaszar in jaz pa smo bili primaši. Moj prvi učitelj violine pri sedemnajstih letih je bil prav Istvan Csaszar. Kot učitelj je bil natančen, elegantne drže in nič kaj 'gizdavi'. Učil me je takrat, ko sva oba imela čas. Tako sem k njemu zahajal dva meseca in mu za uro vaje plačeval dva dinarja. Medtem ko me je učil, je okrog naju skakljala njegova hčerka Terezija. »Pojdi v stran, zdaj njega učim in ne tebe!« je velel hčerki, ki se je radovedno smukala okoli naju.«

## Žuzana Sečko, predsednica društva Barati kör, je bila nevesta drugega januarja 1971

»Csaszar se mi zdel zelo fin gospod, vedno pošten, urejen in s klobukom na glavi, da je bil kulturne, se je takoj opazilo. Njegov humor je bil prefinjen in ni govoril podlih neumnosti,

V ospredju sedi hčerka Terezija z možem Istvanom ter hčerkama Mari in Ili. V ozadju so Csaszar z ženo in zetova starša, Jozsef in Elizabeta



četudi se je zabaval, kot se za muzikanta spodobi. Violino je igral strašansko lepo in bil je nedvomno najboljši primaš svojega časa daleč naokoli.

Če je bila kje v naši okolici večja poroka, je igral primaš Csaszar s svojo bando. Približevala se je moja poroka. Moj oče Janez se je s primašem pogodil za glasbo na domu v Trimlinih. Csaszarjeva banda, ki je znala igrati vse, je bila vnaprej rezervirana, zato se je oče moral pogoditi in poleti nekaj vnaprej plačati, čeprav je bila poroka šele januarja.

Na dan gostije je bil visok sneg. Oče in mož sta cel dopoldan odstranjevala sneg z dvorišča, da so se muzikanti v mrzlem vremenu, pihal je sever, pripeljali z avtomobilom. Kar sto šestdeset svatov je bilo v treh sobah naše hiše. Pred začetkom je imel starešina govor, Csaszar pa je zaigral molitev očenaš, sledila je večerja. Po njej se je začelo veselje z glasbo, plesom in humorjem.

Muzikanti so igrali angleške in dunajske valčke, polke, čardaše, rokenrol, tango, svetovne uspešnice tistega časa ... Potem pa ... Primaš, rad je gledal, kako kdo pleše, je igral na sredini kroga, okrog njega pa muzikanti in svati, ki so bili



Istvan Csaszar z bobnarjem Francem Nemetom in harmonikarjem Tiborjem Lebarjem

Okrog leta 1985 je Csaszar šel na romanje v Medjugorje skupaj z romarji, ki jih je vodila organizatorica in vnukinja Mari. Posnetek je nastal v Jablanici.



Naučil se je vseh pesmi. Ko ni bil z violino, je skupaj z mamo delal na kmetiji. K nam domov so prihajali muzikanti in z očetom so se učili novih pesmi, se pogovarjali o glasbi in med pogovorom so se rodile ideje. Tudi mene je učil igrati violino, a nisem bila vztrajna, saj je bilo v tistih časih nenavadno, da bi vaška dekleta igrala kak instrument. Žal mi je, da nisem nadaljevala učenja, saj sem zelo uživala, ko sem spoznavala čar violine. Pri mojih osmih letih je mama Terezija odšla na sezonsko delo v Francijo, da bi služila franke. Z očetom sva bila sama, in ko sem prišla iz šole, sem očetu pomagala na kmetiji in se učila peti. Medtem ko je bil na gostijah, veseljah in drugih prireditvah, sem bila doma. Mama se je iz tujine vrnila šele po štirih letih. Očeta sem bila zelo navezana, saj sem nežna in ob letu preživljala ravno z njim. Rada sem ga imela.«

## Zlatarka Mari iz Murske Sobotice o svojem dedku

»Že kot majhna deklica sem bila večkrat s sestro Ili po domače Ili, pri dedku in babici v Kapci. Mi smo živeli v Kotu. Kot prvošolka so me vpisali v slovensko osnovno šolo v Gaberje in zato sem več časa prebila pri starih starših v Kapci, ker mi je bilo od tam bliže do šole. Moj dedek Csaszar pa imela sem ga zelo rada, me je učil igrati violino, vendar nisem vztrajala, za kar mi je še vedno žal. Vedno je bil discipliniran in strog, znal pa je tudi pohvaliti. Dedek me je redko kdaj in še redkeje otroku dal klobuto. Ko pa je ta priletela, je krepka in boleča in otrok si jo je dobro zapomnil.

Bila sem že poročena in sem ga zelo rada obiskovala. Peljala sem se z avtom in bila vsakokrat pozorna, da je avto vozilo čisto, tudi gume niso smele biti umazane. Kajti oče je vedno podal svoje mnenje o redu in higieni in pogosto je vse na svojem mestu. Oblačil ni imel dosti, a ta stvar je bila dobra in kakovostna. Preden si je kupil obleko, je izbil ogledeval, bil pozoren na šive in kakovost blaga. Kar je najpomembnejše, je bilo to, da je izbral najboljše. Smiselni red, izreden posluš, glasbeni talent in gibčnost sem podedovala po njem. Nobena nedelja ni minila, četudi je prejšnjo noč igral, da ne bi šel v cerkev v Lendavo. K maši je zelo rad hodil ali se zapeljal s kolesom. Najbolj je znal človeka razveseliti z izjemno glasbo. Natančno je vedel, kakšno glasbo, kaj komad ima kdo rad. Violina se je pri njem nekako razjokala. Polomljeno smo mu dali k njemu v krsto. Shranjenih imamo na kupe njegovih dragocenih not. Te je zelo skrbno zbiral in kupoval. Danes so spomin na našega dragega nagypapo.«

objeti in so prepevali. Prav vsak je plačal za Csaszarjevo dobro muziko, ker te je njegova glasba popolnoma prevzela. Tudi če nisi bil pijan, si dal zadnji dinar, ki si ga imel s seboj na poroko. Muzikanti so pri nas zaslužili s tem, kar so jim dali svati, in z zaslužkom so bili zelo zelo zadovoljni. Gospod Csaszar in njegova banda so nama z možem igrali neverjetno lepo in dobro, saj moj zakon traja že štirideset let.«

## Herman Laszlo, slikar (Gornji Lakoš, Ljubljana), je Csaszarja upodobil v seriji slik Gostija

»Primaš Csaszar je bil zame pred dvajsetimi leti in še več legenda na svatbah. Bil je pojem in posebljal je ta naš način zabave na gostijah. Zdi se mi, da je bil zadnji, ki je ohranjal madžarski melos. Zdaj tega ni več. To je bila močna etnografska znamenitost naše madžarske skupnosti. Prav na svatbah smo lahko najbolj podoživljali in doživljali madžarsko samobitnost. Csaszar je bil s svojo bando zadnji, ki je na gostijah znal narediti tako vzdušje. Ko je prenehal igrati, sta iz teh naših vasi ta način in etnografska znamenitost izginila, saj ni imel naslednikov. Niti ni bilo večjega povpraševanja, saj se mladi ob tej glasbi ne zabavajo več. Csaszarja se spominim kot karizmatičnega človeka, okrog katerega se je vse lepilo in okrog katerega se je zabavalo. Imel je svoj stil. Njegov repertoar je bil brez konca. Ne vem, ali bi danes še kdo znal ustvariti kaj takega. Bil je arhiv madžarske glasbe in vrhunski umetnik. Velikokrat se ga spominim, ko je igral halgate. To je nekaj podobnega, kot če greš v madžarsko čardo in primaš pride k vsaki mizi. Vendar tam violinist ne naredi tako čustvenega vtisa, kot ga je naredil Csaszar. Vse to me je navdihovalo, ko sem risal serijo slik Gostija.«

## Terezija Nagy, hčerka Istvana Csaszarja (danes živi v Murski Soboti)

»Moj oče, sin Gergelya in Rozalije, je bil redoljuben in strog. Z mojo mamo Terezijo, z umirjeno, vdano in skromno žensko, sta se poročila leta 1932. Bila sem njun edini otrok. Otroštvo je bilo takšno, da sem se sama igrala, oče pa je vsak dan vadil igrati, se učil not in bil pri tem zelo vztrajen.



Svati so objeti v krogu in prepevajo, Csaszar jim igra.

Sylvia Mooney

## Preston–Stanjevci

Ščepec Velike Britanije, ščepec Savdske Arabije in nekaj naključne goričke magije



CELI SVET



JE RINGIŠPIL

Preden je prišla v Prekmurje, je Sylvia Mooney živel v Prestonu, kraju blizu Manchester. Pripomni, da je v Prestonu živel najdlje, sedem let. Po tem, ko se je pred 33 leti poročila, je namreč zamenjala zavidljivo število domovanj v domovini in tujini. Živel je v Nemčiji, Savdski Arabiji in na Cipru. Del otroštva jo veže na Singapur, kamor se je lansko leto odpravila obujat spomine. V Stanjevce, kjer je danes njen dom, je prinesla nalezljiv smeh in zvijačo, kako je vse pri priči videti preprosteje – potrebna je samo skodelica čaja. Zjutraj si pripravi angleškega, glede tega ostaja tradicionalistka.

## Sylvijin 25. junij

Ob skodelici čaja in sproščenem pogovoru začne z anekdoto, ki se je pripetila na praznovanju njene in moževe petdesetletnice. V Bogojini sta pripravila veliko zabavo za družino in prijatelje. Prijatelji so Sylviji in možu Martinu podarili kožo in kokoši. Ker pa so se vsi gostje peljali domov z avtobusom, so se morale tudi koza in kokoši. Doma je koza naletela na odpor psa Ota, ki je preprosto ni mogel prenesti, zato jo je Sylvia podarila sosedu. Po vztrajnem oglašanju kokoši, je podarila še te.

V Stanjevcih živi že šesto leto in menda ni stvari, ki bi jo v Prekmurju motila. »Ne morem se spomniti, česa ne bi marala, tukaj mi je res vse všeč, predvsem način življenja. Rada imam goričko pokrajino in zdrav način življenja. Tako blizu so druge države, da se brez problemov zapeljem do Avstrije ali Madžarske. Ljudje so veliko bolj umirjeni kot v Veliki Britaniji. Še zmeraj so prisotne družinske vrednote, družina preživlja skupaj veliko časa, otroci, se mi zdi, spoštujejo starejše. Ne vem, mogoče je tako samo na vasih, na Goričkem. Prijaznost vidim v malenkostih, ljudje ti odprejo vrata, imajo se ti čas pozdraviti, tudi če te ne poznajo. Edina moja frustracija tukaj je jezik. Želim si, da bi bila kot posamezniki, ki kar poberejo jezik, tak je recimo moj mož. Če nekdo počasi govori prekmursko, razumem, ne znam pa mu odgovoriti v celem stavku.«

Sylvia in Martin sta iskala nov dom nekje v Evropi, vendar zunaj Velike Britanije. Izvzela sta tudi Španijo, da bi se izognila priljubljenemu pribežališču Angležev. Primerno hišo sta iskala po Franciji, Bolgariji, bila sta v tolikih krajih in kar nista mogla najti pravega, da je Sylvia postajala, tako pripomni, že popolnoma brezvoljna. Sledil je prijeten preobrat.

»Mož je na spletu iskal države, ki so se pred kratkim priključile Evropski uniji, tako sva dobila idejo za Slovenijo. Takrat še nisva vedela, a najina hčerka, ki se ukvarja z mednarodnim menedžmentom, se je ravno v tistem obdobju študijsko ukvarjala s tranzicijskimi spremembami v Sloveniji. To se nama je zdelo nenavadno naključje. O Sloveniji sva veliko prebrala, na spletu iskala primerno hišo in se končno odpravila v Prekmurje. Če sem iskrena, me Murska Sobota tistikrat ni niti malo navdušila. Naslednji dan sva si z Martinom ogledala kraj blizu Šalovec in Križevce ter nazadnje hišo v Stanjevcih. Ne vem, kaj se je takrat zgodilo, nekaj je pač moralo biti, tako naju je prevzelo in sva si rekla, da je to tisto, kar sva iskala. Kasneje sem ugotovila, da obstaja še nekaj malenkosti, ki me na nenačuden način povezujejo s Slovenijo. Recimo, rojstni dan imam 25. junija, na dan, ki je za Slovenijo zelo pomemben.«

## Deklica iz Singapurja ali potujoča mama

Zmeraj ji pravijo, kakšno srečo ima, da je



Sylvia v objemu soproga Martina

toliko potovala. Sama na to gleda drugače. »Zavidam ljudem, ki se ne selijo toliko, saj na tak način lahko vzpostavijo globoke odnose z ljudmi.«

Oba z možem sta bila zaposlena v vojski, Sylvia kot kuharica, mož v pisarni. Bila sta vajena vojaškega načina življenja in preselejevanja, ker sta tudi njuna očeta delala v vojski. Vendar je Sylvia pustila službo, saj ju z možem morda ne bi vedno poslali na delovni mesti v isti kraj. Začela je delati v cateringu, kasneje se je zaposlila pri znani britanski trgovski verigi Marks & Spencer, nazadnje je bila računovodkinja in pripomni, kako zelo všečno ji je bilo to delo.

Ko je spoznala Martina, sta živel v Londonu. Po Londonu so sledili Cambridge, Nemčija, kjer se jima je rodil sin, Velika Britanija, kjer se je rodila hči, nato pa je mlada družina ostala dve leti na Cipru, kjer imajo še zmeraj prijatelje.

Tistega dela otroštva, ki ga je preživela v Singapurju, se Sylvia spominja kot zares

zelo srečnih časov: »Bila sem desetletnica, ko smo odpotovali s starši. V Singapurju smo ostali tri leta. Spomnim se, bilo je takrat, ko je Neil Armstrong pristal na Luni. Bila sem v bolnišnici, ker so mi operirali slepič. Ko sem se zjutraj prebudila, so mi rekli, da je prvi človek stopil na Luno. Zmeraj sem se želela vrniti v Singapur in vedno sem govorila, da bom nekoč šla. Lani pa naju je hčerka za obletnico poroke presenetila. Rekla je: Mama, oče, septembra gresta v Singapur. Mislila sem, da ne bom mogla najti hiše, kjer sem živel, saj nisem vedela točne hišne številke. Ko sem šla po ulici, kjer bi morala stati hiša, sem si mislila, ne bo je. Nato pa sem jo našla in počutila sem se, kot da se vračam iz šole domov. Še se živo spomnim svoje šolske uniforme in kitajske četrti, ki je prav takšna kot takrat pred 40 leti.«

Letošnje leto sogovornica dojema kot prelomno, saj lahko prvič zaprosi za stalno prebivališče v Sloveniji. »Vem, da bova z

Martinom ostala tukaj. Komaj čakam, da se mi za stalno pridruži v Stanjevcih,« spregovori o želji za prihodnost. Martin dela v Savdski Arabiji, kjer je v preteklosti živel tudi sama. »Po 14 letih v vojski je mož pustil to službo. Takrat je bilo za nas težko obdobje. Po devetih mesecih je dobil zaposlitev v Savdski Arabiji. S hčerko in sinom smo se mu pridružili in ostali štiri leta. Tamkajšnje življenje je bilo zaradi multikulturalnosti zelo dobra izkušnja za otroka. Hodila sta v mednarodno šolo, življenje je bilo drugačno, živeli smo v majhni skupnosti, saj tuji, ki delajo tamkaj, živijo v kompleksih, ločenih od arabskega sveta.«

## Neenoten arabski svet

Zdaj se v Riad vrača le še na obisk, prav tako se dostikrat mudi v Dubaju, kjer dela njena hči Sara, zato že kmalu govoriva o razlikah med Riadom in Dubajem. »Če bi živel v Riadu, ne bi smela voziti avta. Bila sem kuharica, torej niti tega ne bi smela početi, saj v restavracijah delajo samo moški, predvsem Filipinci in Indijci. V Riadu je samo ena trgovina, ki je izključno za ženske, in v tistem nadstropju delajo ženske.«

Arabske ženske občudujem, ker se celo v Savdski Arabiji začnejo prepoznavati kot intelektualke. Pred 20 leti, ko sem bila prvič tam, nisi videl delati nobene ženske. Danes ni tako, mlajše generacije hočejo živeti drugače. Mislim, da je to zahodni vpliv. Mladi odhajajo na izobraževanje v tujino in tam vidijo drugačno življenje.«

Omeni, da se mnogi Angleži, ki prihajajo v Dubaj, ne znajo primerno obnašati. »Lani sva s hčerko opazovali nekaj angleških deklet, ki so imela deklisčino. Oblečena so bila tako neprimerno kulturi, v kateri so se znašala. Tudi moja hči obleče kratko krilo in je nepokrita, pa vendar so takšna pretiravanja neumestna, pač moraš biti malo bolj konservativen.«

Pojasnuje, da imajo v Savdski Arabiji ogromno problemov z drogo in celo alkoholom, pa se s tem ne obremenjujejo. Ni rešitev vsega vera? Kot drugod, je religija tudi v arabskem svetu bistvo vseh nesoglasij, zatrjuje Sylvia.

»Ljudje bi morali biti tolerantnejši drug do drugega. Ko greš v Riad, ne smeš nositi križa, ne smeš vzeti s sabo biblije, ni krščanskih cerkva, so samo mošeje. Ko pa muslimani pridejo v Anglijo, se mi zdi, da smo zelo tolerantni, omogočimo jim prostor, kjer lahko izpovedujejo svojo vero in živijo, kakor želijo. Mislim, da bi morala biti tolerantnost obojestranska. Zdi se mi škoda, ko človek razmišlja tako ortodoksno in misli, da obstaja samo muslimanska vera in nič drugega. Martin dela z mladim domačinom, ki je zelo izobražen, bil je na šolanju v Združenih državah in Veliki Britaniji, pa vseeno verjame, da lahko dočakaš 199 let, če je taka Alahova volja.«

Pove še, kako radi potujejo ljudje iz Savdske Arabije v Dubaj, ker jim ponudi drugačen občutek, svobodnejši, in delajo, česar si doma ne upajo. Recimo, fantje se sestanejo s svojim dekletom, s katerim se lahko doma snidejo le, če je zraven kak družinski član. Sogovornica vidi v tem in mnogih drugih stvareh razdvajanje arabskega sveta. Arabski svet nikakor ni enoten, in če so v Dubaju z gradnjo novega sveta želeli ustvariti drugačen vtis ali nadaljevati neskončno pravljico, ki se je pred desetletji vzela iz puščavskega vetra, so na koncu morali priznati, da gre le za skupek umetnih otočij (imenovanih The World ali Svet), katerih usoda je v teh dneh nestabilna.



Sylvia pred hišo svojega otroštva v Singapurju



Nogomet ni eden. Nogometa sta dva.

# In zmagovalec Superbowl je – Murska Sobota Storks!

Šport, ki združuje hitrost, moč, dinamičnost in spretnost



Tako je videti napadalna linija, preden bo planila proti obrambi.



Predsednik kluba Marko Štumpf (quarterback), medtem ko je obrambe.

Pri športni zvezi Murska Sobota se večkrat radi pohvalijo, da pod njihovim okriljem deluje glede na število prebivalcev zelo veliko športnih klubov. Če bo vse po sreči, se bo tem klubom kmalu uradno pridružil še eden, ki pa po svojem izvoru prihaja z druge strani Atlantika. Namreč klub ameriškega nogometa. Športa, katerega število strastnih privrženecv se je zaradi prenosov tekem na šport TV-ju v zadnjih šestih letih v Sloveniji povzpelo od nekaj sto do več tisoč ljudi. Tudi Murska Sobota ni več izjema.

Čeprav naj bi bil prvi klub ameriškega nogometa v Pomurju uradno registriran kot društvo šele okrog 10. marca, neuradno že obstaja. Ustanovljen je bil četrtega februarja, imenuje pa se Murska Sobota Storks oz. Soboške Štoklje. Tradicija ameriškega nogometa je pač tudi v tem, da imajo klubi v glavnem angleška imena. Kako je sploh prišlo do ideje, da bi poskusili s to športno zvrstjo tudi na prekmurskih zelenicah, nam je povedal eden od ustanoviteljev Miha Slana, ki je tudi v upravnem odboru.

»S prijatelji smo skupaj gledali tekme ameriškega nogometa. In potem smo se odločili, da bomo tudi mi poskušali pripeljati ta šport v Prekmurje.«

Na prvem treningu se je pojavilo devet mladeničev, nazadnje jih je bilo že čez dvajset, zainteresirani fantje pa se še kar prijavljajo.

»Odzivnost je zelo velika. S kolegi smo vabili zainteresirane po Facebooku in drugje po internetu. Upamo, da bomo imeli še naprej takšen odziv.« Zato vabijo vse, ki jih ta šport zanima, da se jim pridružijo na treningu ali si ga pridejo samo ogledat.

Kaj pa pravijo ljudje, ki jim ta šport ni tako blizu? »Predvsem starejšim ljudem je ta šport še precej neznan, saj se je šele v zadnjih nekaj letih začel redno pojavljati po televiziji. Vendar pa nas tudi precej starejših močno podpira.«

Kakšni so cilji kluba? »Sredi marca želimo prirediti prvi turnir v flag footballu oz. nogometu z zastavicami. Jeseni se želimo vključiti tudi v to prvenstvo, aprila 2012 pa v pravo slovensko ligo ameriškega nogometa.«

A prva naloga bo predvsem nakup opreme, čelad, ščitnikov..., kajti razen originalnih žog jajčaste oblike (znamke Wilson) tega ni. »Z opremo je za zdaj še težava, saj je precej draga. Za enega igralca stane povprečno 200 evrov. Ampak počasi zbiramo denar. Iščemo tudi morebitne sponzorje, ki bi bili pripravljeni vložiti nekaj sredstev.« Oprema se zaenkrat lahko kupi samo v tujini, najbližje v Avstriji, Nemčiji in Italiji, saj v Sloveniji vsaj za zdaj še ni trgovine, kjer bi jo lahko kupili. Z žogami je nekoliko lažje, saj se jih da naročiti po internetu, pa tudi v trgovini Intersport v Murski Soboti, stanejo pa od 20 do 30 evrov.

Zdaj pa še k pravilom ameriškega nogometa. Čeprav se zdijo površnemu opazovalcu zapletena, igra pa kot nepregledna zmešnjava, osnovna pravila sploh niso tako težka. Bistvo ameriškega nogometa je osvajanje ozemlja. Enajstčlansko moštvo, ki je v napadu, mora v treh poskusih osvojiti najmanj deset jardov (en jard je približno en meter). Zato npr. zapis »3rd down and 6« pomeni, da ima napad na voljo še tretji poskus, v katerem mora osvojiti najmanj šest jardov, da potem dobi nove tri poskuse, itn. Če mu to ne uspe, ima na voljo še četrti poskus, pri katerem se lahko odloči, ali bo tvegala še z enim poskusom, ali bo brcal proti голу (če je primerna razdalja), ali pa žogo predal nasprotniku z brcanjem žoge čim bližje njegovi končni coni. Če napadu uspe spraviti žogo v končno cono (tako imenovani touchdown), dobi šest točk, z dodatnim prostim strelom z 20 jardov pa še eno točko. Uspešen strel na gol v četrtem poskusu prinaša tri točke. Seveda vse te poskuse napada poskuša ustaviti prav tako enajstčlanska obramba. Igrišče je dolgo od 90 do 100 jardov, široko pa 30 do 40 jardov. Gol je komaj od višine 3,05 metra naprej. Kje bi lahko stala ta velika vrata v Murski Soboti? »Edino na Murinih pomožnih igriščih v Fazaneriji. Upam, da bomo dobili dovoljenje, da si ga lahko uredimo.«

Treningi murskosoboških Štokelj potekajo vsako soboto in nedeljo dopoldne za

teniškimi igrišči na pomožnih nogometnih igriščih pri Fazaneriji. Povprečna starost igralcev, ki prihajajo iz vseh krajev Pomurja, je zaenkrat od 20 do 22 let, mlad predsednik kluba, igralec in trener Marko Štumpf, pa da se jim bodo v klubu pridružili tudi starejši predvsem pri organizacijskih zadevah. Štumpf deluje v odboru. Igralci strastno trenirajo, da so treningi zelo naporni. Igralci strastno trenirajo, da so treningi zelo naporni. Ta šport vključuje hitrost, moč, dinamičnost, strateško načrtovanje in spretnost, vendar za vsakega najde pravi položaj, ne glede na to, kako velik ali težek je. In kakšen je občutek, ko loviš žogo jajčaste oblike? »Zelo nenavaden občutek, saj žoga že v zraku rotira, zato moraš biti zelo spreten, da jo uloviš pri polni hitrosti.«

V Sloveniji doslej deluje že šest klubov ameriškega nogometa. Najstarejši je Ljubljanski Silverhawks, od katerega dobivajo soboške Štoklje precej pomoči in podpore, tudi denarske. Tako se je treninga v Murski Soboti trenerski funkciji udeležil že npr. tudi igralec Srebrnih jastrebov Andrej Šadl, sicer dober igralec. Udeležbo na omenjenem turniru v Flag Footballu okrog 20. marca v Murski Soboti pa so potrdili prav vsi slovenski klubi. Zdaj je na potezi samo še soboška občina.

Tomo



Eden od ustanoviteljev kluba Miha Slana kot skorajda neustavljiv tekač (running back)



Blokiranje je pri ameriškom nogometu izjemno pomembno.

Božidar Radoš iz Murske Sobote

# Pet otokov Indonezije

*Vulkan Merapi na obrobju mesta Džogdžakarta je do takrat, v zadnjih dveh tednih, že nekajkrat vznemiril otok Java in svet s silovitimi erupcijami. Zaradi teh dogodkov se potniki za čuda sploh nismo prehudo vznemirjali, mesto Džogdžakarta na otoku Java je bilo namreč naš prvi popotni cilj. Smo bili kar vsi iz podobnega testa kot midva z Vladko? Midva sva si že dolgo želela prav te izkušnje, v živo doživeti bližnje srečanje z vulkansko aktivnostjo, erupcijo, seveda iz razumne razdalje.*



Z ženo Vladko sva se pridružila še petim sopotnikom, ki nas je vse ob istem času pritegnila in združila vedoželjnost, spoznati skrivnostni svet Indonezije. Že dve desetletji nama neugnana popotniška žilca živo in neutrudno zapoveduje, ne zmoreva se ji upirati. Ima naju v oblasti, dokončno sva se ji prepustila. Res je noro lepo spoznavati ta naš modri in zeleni, v puščavah tudi rjavosivi, ob polih in v visokih gorah pa leđeno beli planet; greni me le občutek popolne nemoči ob brezbriznosti, ki jo na vseh koncih sveta izkazujemo zemljani do narave in njenega živega sveta. Tudi zaradi tega se nama mudí. Koliko časa bo zemlja še vsaj približno taka, kakršna je bila že vso dolgo preteklost? Se bomo sploh utegnili spametovati ob pravem času?



Hindujsko svetišče Prambanang v Džodžakarti

Vencu smaragdnh 13.600 otokov Indoneziji pravijo Tanah Air – po naše Zemlja in voda. Pet otokov v programu naše poti ni bilo izbranih zgolj naključno, prav teh pet otokov najizraziteje kaže pestro raznolikost indonezijskega sveta in njegove družbe. Dežela je večinsko muslimanska, s strpnjšo obliko islama do drugače verujočih. Leta 1945 so se otresli nekaj sto let kolonialne oblasti Portugalcev, Angležev in predvsem trdovratnih Nizozemcev. Izkušnje tistih stoletij so jim pomagale razmišljati o svetu strpnosti in sožitja z drugače mislečimi. Indonezijski arhipelag sestavlja nekaj večjih in množica manjših otokov. Med večjimi so Java, Celebes, danes Sulavezi, Flores, Komodo in Bali, naših pet popotnih ciljev. Rastlinski in živalski svet sta osupljivo pisana in bogata. Deževni gozdovi in riževe terase, na katerih žanjejo tri letine v enem letu, dajejo nepozaben pečat temu pravljlično lepemu svetu.

## Java s svežimi sledmi vulkanskega izbruha

Ja, čas je že, da pohitimo k vratom D 45, Departure Gate D 45, se vkrcamo v letalo, ki nas bo popeljalo v Džakarta, glavno mesto Jave. Ni časa za omahovanje, če je res tam doli tako lepo. Le še neprijetno odlaganje ročne prtljage, slačenje telovnikov, tudi pas za hlače in ročno uro je treba odložiti v plastično posodo, ki se po nekaj trenutkih zapelje mimo rentgenske celice. Security je v naših žalostnih časih, ko tako radi in zagnano strežemo po življenju drug drugemu, pač na prvem mestu. Prav tisti trenutek pa jaz raje razmišljam o svoji zasebni varnosti, ko pazim, da mi hlače ne zdrsnejo na tla.

Na letališču v Džakarti, na otoku Java, nas prisrčno pozdravi Tony, predstavnik turistične agencije, ki sodeluje z našo domačo. Zvemo, da je let letala v Džogdžakarta, kamor bi morali poleteti, odpovedan, torej cancelled. Razumemo in se sprizajzimo, security je pač na prvem mestu. Drobna piroklastična zrnca vulkana Meripo prekrivajo v tem mestu letališko stezo in onemogočajo varno pristajanje in vzletanje letal. Piroklastične snovi na stezi bi delovale kot kroglični ležaji in kolesa letala bi se po njih mimgrede zavrtela s smeri in s steze, pri takem dogajanju pa nikakor ne bi hoteli biti v letalu. Razumemo in z veseljem pristanemo na Tonyjev spremenjen načrt. Za nas ima že rezervirane sedeže na letalu, ki bo kmalu poletelo v Semarang, mesto na severni obali Jave, od tam bomo pa z avtobusom, ki nas že čaka, po treh urah nočne vožnje v Džogdžakarti.

Na otokih Java, Madura in Bali živita dve tretjini vseh prebivalcev Indonezije, o tem smo se lahko prepričali med nekajurno vožnjo, med prečkanjem otoka. Ob vijugavi cesti so se ves čas vrstila strnjena naselja, hiša ob hiši, le nekaj časa v višjem območju so hiše zamenjala drevesa, palme in zeleno pisana vegetacija, potem pa že spet hiše in hiše, vse do končnega cilja. Prenaseljenost, skoraj že natlačenost ljudi, je več kot očitna.

Drugo jutro se napotimo proti Borobuduru, ki je v neposredni bližini vulkana Merapi. Tony ne ve, ali bo odprt za turistične obiske. Žal ni bil, bili pa smo v njegovi neposredni bližini in ga videli z nekaj sto metrov razdalje. Piroklastiti so ga popolnoma prekrivali; to ime je skupno za izmečke vulkana, ki nastanejo iz kapelj tekoče lave: pelejini laski so nitke vulkanskega stekla, med izmečki so še večje in manjše vulkanske bombe, geode,

drobna steklena zrnca, plovec, vulkanska žindra in vulkanski pepel. Med potjo do tega veličastnega budističnega templja, največjega na svetu, smo lahko opazovali razdejanje, ki so ga pred dnevi povzročile erupcije ognjenika. Prebivalci so se pa že pogumno spoprijemali z naravno nesrečo in se na riževih poljih prizadevno ukvarjali z vsakim nežnim zelenim stebelcem posebej. Riž je pač njihova osnovna in temeljna hrana. Piramida templja je zgrajena iz šestih kvadratnih in treh okroglih ploščadi, krasijo ga kipi Bude in tisoč tristo reliefov, je del svetovne kulturne dediščine, res škoda, da si ga nismo mogli ogledati od blizu. Pomislili pa smo na mnoge ljudi, ki so pred nekaj dnevi izgubili vse, mnogi tudi življenje. Ob tem bi bilo stokanje, ker nismo prav od blizu videli Borobudurja, hudo neprimerno in skoraj že nehumano. Ogled hinduističnega svetišča Prambanan nam v popoldanskih urah skoraj popolnoma vrne izgubljeno, tudi ta kompleks je še kako vreden ogleda, je iz nekoliko mlajšega obdobja, iz desetega oziroma 11. stoletja, posvečen hindujski božanski trojici Brahmí, Šivi in Višnuju. Borobudur je bil zgrajen prej, v osmem stoletju, in je posvečen Budi.

## Vesel pogreb na otoku Sulavezi

V Tana Toraji, deželi Torajcev, na otoku Sulavezi, se seznanimo s tem od sveta odmaknjem ljudstvom, ki je do sodobnega časa uspelo ohraniti prvotno animistično verovanje z vsem, kar sodi k njemu. Nobeno politeistično niti monoteistično verstvo se jih ni dotaknilo v njihovem stoletju neodkritem svetu. Verjamejo le v dušo, animo, ki je v vsakem posamezniku, in ta je vse življenje v središču njihove pozornosti, v času življenja in še močnejše v času po smrti.

Strehe njihovih hiš so zgrajene v obliki ladij, menda takšnih, s kakršnimi so se pred davnimi stoletji pripeljali čez morja in potem po rekah do hribovitega in prikritega osrednjega predela otoka. Zaradi izjemno domiselne arhitekture in pisanega okrasja na hišah so njihova naselja kot iz oddaljene pravljlične dežele.

Ko nekdo umre, za njih nikakor še ni mrtev, je samo hudo bolan. Vaščani, ki se s tem ukvarjajo, uredijo njegovo truplo, prepobjo ga tudi s formalinom, da ga potem lahko položijo kje zunaj k hiši, kjer včasih tudi nekaj let čaka na ugoden čas, ko bo družina toliko obogatela, da si bo lahko privoščila dovolj bogat in razkošen pogreb. Njegova duša se bo dokončno umirila v zgornjem svetu duš, ko bodo svoji ob dokončnem pogrebu lahko žrtvovali zanj dovolj vodnih bivolov in drugih živali, sicer jih bo hodila duša umrlega v nemirnih nočeh vznemirjat, kar lahko pomeni tudi strašit. Tega pa si seveda nihče ne želi. V mesecih in letih priprav in čakanja hodijo vsak dan mimo umrlega, ga pozdravljajo, ogovarjajo, mu ponujajo čaj ali kar koli drugega, se mu prikupujejo in opravičujejo, ker še vedno niso zbrali dovolj denarja za živali, ki jih bodo žrtvovali zanj. Naj še malo potrpi, ga prosijo s pogledi.

Oto, naš vodnik po Sulaveziju, je dobil obvestilo od svojih sodelavcev, da bo prav ta dan, ko bomo mi na otoku, v bližnji vasi nadvse ugleden pogreb, se pravi dokončen pogreb nadvse ugledne, beri bogate, gospe, ki je umrla pred pol leta, le nekaj mesecev pred svojim stotim rojstnim dnevom. Z ženo Vladko sva prepričana, da na vseh svojih dosedanjih poteh po svetu, ki jih



Hiša s streho, ki spominja na ladjo, Tana Toraja.



60 let po izbruhu je še vedno aktiven, vulkan na Floresu.



V večernem mrču si je vulkan okrog vratu položil še hermelinast šal, nočimnost pa taka.



Posnetek ognjenika Merapi le nekaj ur po silovitem izbruhu, 10. 11. 2010 dopoldne v Džogdžakarti



Nezemeljska lepota balijskih hinduističnih templjev



Vas, ki je v tej podobi živela že v našem poznem srednjem veku.

nikakor ni malo, nisva doživela niti približno česa podobnega. Pogreb je bil mogočna vaška veselica, obredni prostor svečano okrašen, kot bi pričakovali obisk najmanj državnega poglavarja. Nepreštevna množica, tudi že precej opitih pogrebcev, se je zgrinjala od blizu in daleč, s seboj so vodili vodne bivole in nosili, privezane na bambusova debla, temnodlakave prašiče, ki se jim je v očeh brala sprizajznjenost z bližnjo smrtjo. Med bivoli je bilo kar nekaj albincev, ki so neprimerljivo dražji od navadnih sivih. Vseh bivolov je bilo skoraj trideset, težko jih je bilo natančno prešteti, še težje je bilo prešteti vse v usodo vdane prašiče. Gospa, ki smo jo pokopali tistega dneva, prav gotovo ne bo hodila strašit svojih sorodnikov. Mogočni bivol albinec, z obročem v nosnem pretinu, mi bo ostal za vedno v spominu, v očeh sem mu prebral, da oba dobro veva, kaj ga čaka v naslednjih urah.

**Med cvetočimi kavovci na otoku Flores**

Na otoku Flores prevladujejo katoličani, mislim, da po zaslugi Portugalcev, indonezijska enotnost v različnosti pač. Pot nas je vodila od vzhoda proti zahodu, po hriboviti in gosto zaraščeni pokrajini, nekaj časa nad in nekaj časa pod oblaki, cesta nešteti ovinkov je bila videlana največkrat v prepadne stene visokih gora. Ne vem, kako se uspejo skromne hišice iz bambusa in na koleh upirati vodnim nalivom v deževnem obdobju. Ne vem tudi, kako jim uspeva, da ne zdrsnejo v globoke prepade, ko se opirajo le na dva krhka kola, ko ždijo ob zunanjem robu cestnega izseka. V njih in ob njih pa, ob vsem drugem hudem pomanjkanju, teka trop zvedavih in prisrčnih obrazkov, ki si še ne znajo obrisati mokrih noskov.

V lepo urejenem turističnem zavetišču nas prebudijo ob štirih zjutraj, po uri vratolomne vožnje smo že na vrhu ugaslega ognjenika, kjer nas ob sončnem vzhodu pričaka nezemeljsko lep pogled na tri vulkanska jezera. V dveh se blešči modrina jezerske površine v odsevih vzhajajočega sonca, v enem je voda temno rjave barve. Menda se v nekaj desetletjih barve jezerskih voda spreminjajo, odvisno od trenutne vsebnosti mineralov. Težko se je bilo posloviti od teh indonezijskih nebes! Za trenutek smo pozabili na lakoto in na zajtrk, ki nas čaka pod ugaslim ognjenikom.

Na drugem koncu otoka nas je čakala druga najpomembnejša znamenitost Floresa, vas, ki bi lahko bila skansen, pa to ni. Je še danes, v sodobnem času ohranjena, živa in taka, kakršna je bila in živela svoje v mite zaverovano življenje še v daljnem petnajstem stoletju, mogoče je v resnici le še starejša. Tudi ta se je ugnedila pod mogočnim vulkanom. Sva sploh videla in doživela do zdaj kaj bolj osupljivega in skoraj neresničnega? Grobovi umrlih so kar ob hišah, živi se nočejo ločiti od svojcev, ob njih so s krvjo pomazani leseni stebri, kjer tudi oni žrtvujejo

vodne bivole svojim umrlim. Na grobovih so celi ali raje večkrat polomljeni krožniki, v katerih prinašajo mrtvim hrano in v kozarcih pijačo. Ta vas seveda ni po portugalsko katoliška, ohranila je svoja pradavna verovanja do današnjega časa, ko drugod ljudje že segajo po zvezdah. Tudi ta vas se ne bo nikoli izbrisala iz najinega spomina. Ob poti nazaj v hotel se peljemo mimo grmov kavovca, kjer prvič lahko ujamev v objektiv cvetoče vejice te žlahtne in danes po vsem svetu znane rastline. Velikokrat sem jih že videl, veje kavovcev, tudi obložene z zelenimi jagodami, v katerih se skrivata dve zrnici kave, nikoli doslej pa ne še njegovih razkošno lepih bleščeče belih cvetov.

**Na Komodu srečanje z največjimi kuščarji na svetu**

Komodo je le manjši otočni arhipelag ob Floresu, tja se odpeljemo le za en dan z manjšo ladjo. V naravnem rezervatu se srečamo s komodoškimi varani, največjimi kuščarji na planetu Zemlja, dolgi so lahko tudi nekaj čez tri metre. Večkrat se udomačijo kar ob naseljih, imam občutek, da jih imajo domačini za varovanje pred nadležneži, kot imamo mi večkrat ob hišah pse. Oni jih na neki skrivnostni način dovolj dobro poznajo in se jih očitno ne bojijo, mislim, da jih tudi hranijo, na mesec jim menda zadostujeta dva izdatna obroka mrhovine. Njihov ugriz je namreč za vsakogar smrtonosen, usmrtijo tudi vodnega bivola. V slini varana je namreč pravšna mešanica bakterij, ki povzročijo hudo vnetje in gotovo smrt. Samice budno varujejo svoja gnezdišča, kjer izkopljejo več enakih lukenj in le v eno odložijo jajca. Pretkano in domiselno. Izleženi varančki morajo kar se da hitro in nemudoma splezati na bližnje drevo, so namreč prva hrana skrbnim materam. A mladiči to za čuda vedo, vedo, da je samica pazila predvsem na svoje zaslužene zalogaje hrane. Tisti, ki hočejo preživeti, morajo biti kar se da urni.

Ob koncu ogledov se ladja ustavi ob koralnem grebenu, priležeta se nam osvežilno kopanje in občudovanje živopisnega podvodnega sveta.

**Bali pa z množico turistov**

Postanek na otoku Bali je namenjen počitku in izletom po otoku. Otok je hindujski in že spet govori o strpnosti Indonezijcev do drugače verujočih. Bali je otok nešteti hindujskih templjev in nepreštevnihih riževih teras, eno in drugo ga uvršča med najbolj zaželene turistične destinacije sveta. Občutljivega popotnika zmoti le čedalje bolj skomercializiran in industrijski pristop do množice turistov, ki se zgrinjajo nanj v vsakem dnevu leta.

Se bomo sploh lahko poslovlili od tega zemeljskega paradiza? Posnetki z Balijsa govorijo sami zase dovolj in dovolj prepričljivo vsakomur, ki je količkaj dojemljiv za lepote sveta.



Varan ob hiši stika za hrano.



Platnena krsta v obliki valja, pogreb v Tana Toraji



Lutke iz lesa in tkanin v skalnih votlinah ohranjajo spomin na umrle.



Še ena, tokrat prizemljena lepota riževih teras na otoku Bali



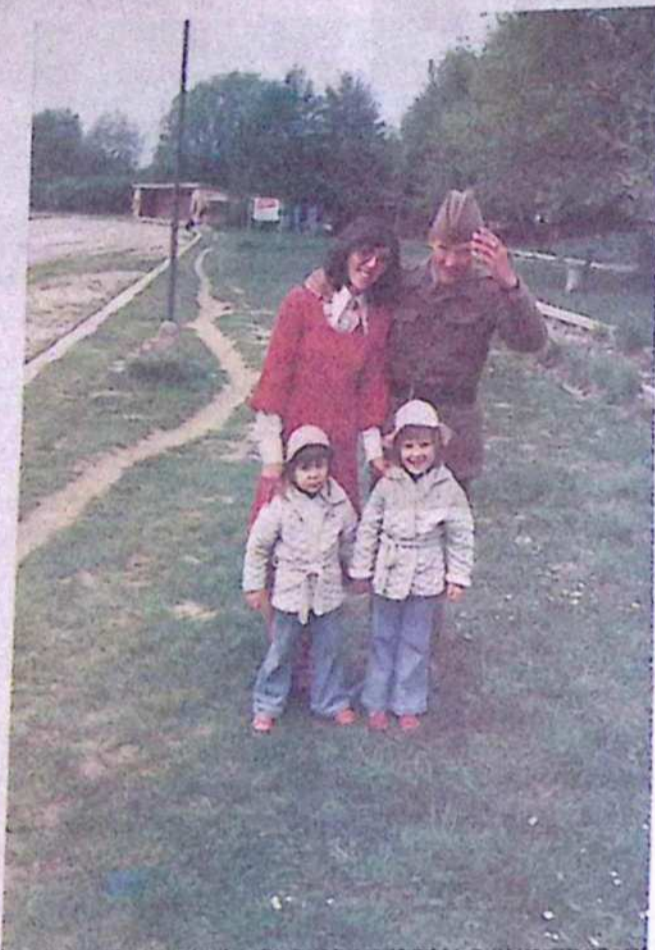
Eno od treh vulkanskih jezer

## Arhivi znanih Pomurcev – Marija Erveš, neutrudna predsednica Društva upokojencev Radenci

# pen jih je odprl



Rija se je rodila v Martjancih občinskemu tajniku Štefanu Zelku in mami Suzani, potomki znane gostilne Vezer. Oče je bil najprej tajnik v Občini Martjanci, nato v Murski Soboti, kamor se je družina preselila, za njimi pa je prišla tudi stara mama, ko je gostilno prodala. Marija, ki na fotografiji stoji ob očetu, je imela še sestro Suzano, ki jo oče drži v naročju, pozneje pa je prišla še Danica. Očeta so zgodaj izgubile, mama je bila brez službe, a je za družino začela skrbeti kot podjetnica in tako so se s trdim delom prebijale skozi življenje.



Posnetek mlade družine Erveš je nastal leta 1977, ko je mož prišel na dopust od vojakov. Otroka, hčerka Rija in sin Vili, sta dobila skrajšani imeni staršev. Marija in Viljem sta se zaljubila že v dijaških letih, ko je ona hodila na učiteljske, on pa na gimnazijo. Po poroki sta živela v Soboti, pozneje pa se je družina preselila v Radence, kjer je bilo življenje zelo prijetno, a na žalost je Marija tako kot njena mama moža prezgodaj izgubila. Tudi ona je ostala sama z otrokoma, ki pa sta zdaj že odrasla in imata svoji družini.

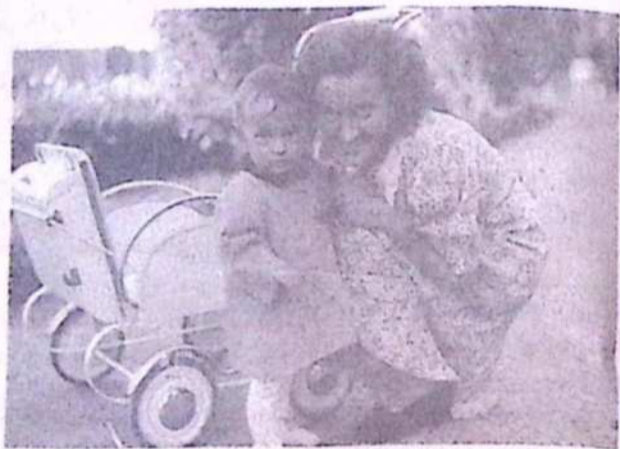
## Prof. dr. Janez Novak:

Upokojen vrhovni sodnik in profesor  
na mariborski pravni fakulteti

Ljudje iz Pomurja uspevajo na mnogih področjih. Med drugim iz teh krajev prihaja tudi nekaj zelo dobrih pravnikov. V tej rubriki smo vam že predstavili vrhovnega sodnika Janeza Vlaja in ustavno sodnico doc. dr. Etelko Korpič - Horvat. Tokrat vam predstavljamo prof. dr. Janeza Novaka, upokojenega vrhovnega sodnika – svetnika in mediatorja.

Rojen je bil leta 1939 v Murski Soboti. Njegovo otroštvo je prekrizala druga svetovna vojna in s tem so povezani njegovi zgodnji spomini. Starša sta po prihodu Madžarov v Mursko Soboto izgubila službo, zato sta družino preživljala tudi s sezonskim delom v Baranji na Madžarskem. Tam se je pripetilo, da so ameriška vojaška letala nekaj odvrгла na polje in ljudje so začeli vpiti: »Bombe, bombe!« Potem ko so se vsi razbežali in je varuška pozabila nanj (starša sta bila na »marofu«), je na njivi ostal sam. Letali sta odvrgli prazni cisterni za gorivo.

V otroških letih je bil kot vsi fantje. »Stanovali smo nasproti sedanje prve osnovne šole. Zelo rad sem se igral, zato je bil uspeh v šoli samo dober ali prav dober. Klavirja in teorije se nisem lotil dovolj resno in vztrajno. Strelja-



Z mamo Marico avgusta 1940

nje s fračami in loki, nogomet, potepanje po mestnem parku, v Fazaneriji, pozimi pa tudi s smučmi v Rimski čardi so bila normalna opravila. Poleti smo se kopali na kopališču ali 'pri kolenu' v potoku Ledava. V srednji šoli se je ukvarjal z mnogimi obšolskimi dejavnostmi, kot so atletika, košarka, rokomet in šah. Po zaslugi profesorja Titana smo se seznanili z mnogimi športi. Njega imam v najlepšem spominu. Imeli smo tudi športne dneve, pozimi hodili smučati v Mačkovec, poleti pa smo kolesarili po Prekmurju. V veselje mu je bilo tudi petje v gimnazijskem pevskem zboru, ki ga je vodil profesor Vladimir Močan.

Meni, da je med današnjo mladino veliko sposobnih in delavnih, pa tudi tistih, ki predolgo študirajo, ker preveč »žurajo«. Razlike pa so tudi na drugih področjih. V mojih mladih letih smo imeli samo eno 'uradno' ideologijo. Ta ne bi smela biti pomembna, pa je pogosto bila, ker so za ljudi pomembne njihova omika, delavnost, sposobnost, poštenost, kar pa ni povezano z ideologijo. Danes nekateri mladi študirajo predolgo in zato začnejo pozno delati v poklicu. Verjetno bi lahko nekateri mladi ljudje tudi bolj upoštevali merila lepega vedenja in omike na splošno, meni o današnji mladini prof. dr. Novak.

### Civilno pravo je »Beethoven jusa«

Njegove otroške sanje so bile, da bi postal strojevodja ali kasneje pilot. V zadnjem letniku gimnazije, v osmi gimnaziji, kot so mu rekli takrat, je razmišljal o pravi ali arhitekturi. Danes je zadovoljen, da je izbral pravniški poklic, saj ga je opravljal z veseljem in je v njem užival. Študij prava je bil v glavnem prijeten, saj je rad študiral in so ga predmeti večinoma zanimali. Predavanja so bila na visoki ravni, poučna, nekaj profesorjev je bilo tudi zelo dobrih govornikov. To je bil tudi čas, ko je spoznal svoje dobre kolege, s katerimi je ohranil stike vse do danes.

Po letu 1970 je bil na sodišču v Celju nekaj časa kazenski sodnik. »Kazenskega prava nisem nikdar preveč maral, civilno pravo je bilo in je zame še vedno 'Beethoven jusa'. Ob neki priložnosti sem odšel na Pravno fakulteto v Ljubljano, kjer sem želel izvedeti o možnostih magistrskega študija. Na hodniku sem srečal profesorja delovnega prava prof. dr. Kyovskega, pri predmetu katerega sem kot študent prejel Prešernovo nagrado. Svetoval mi je, naj se prijavim na razpis za tretjo stopnjo študija delovnega prava. Za magisterij je izbral temo Delo na domu s posebnim ozirom na delo v Prekmurju. Tudi doktoriral je na Pravni fakulteti v Ljubljani, disertacija ima naslov Delovna razmerja zastopnikov.

Prijeten je spomin na osnovno šolo v Martjancih, kjer sta bila takrat dva kombinirana razreda. Na posnetku vidimo učence prvega in drugega razreda iz leta 1954. Rija sedi na desni strani ob tovarišici Danici Beloglavec, ki je prihajala iz Murske Sobotice. Po četrtem razredu so nadaljevali šolanje v Soboti.



Najljubši spomin na zgodnja leta učiteljevanja je za Rijo njen »portret«, ki so ga naredili učenci osmega razreda osnovne šole v Črenšovcih in ji ga podarili na zaključni proslavi. Učiteljski poklic je rada opravljala. Želela si je čim boljšega razumevanja in sodelovanja z učenci, kar je pogoj, da v njih vzbudi zanimanje za sprejemanje znanja in ustvariš dobre odnose na relaciji učitelj-učenec. Posebno zato, ker je učila matematiko, ki pri učencih, razen redkih, ni bila ravno priljubljena. Skušala je učence pritegniti, tako nadarjene z dodatnim kot slabše z dopolnilnim poukom. Organizirala je kviz Matematika in človek, ne jezi se, vodila šahovski krožek, v katerega je pritegnila tudi dekleta in jih popeljala na tekmovanja. Vendar je po šestih letih, učila je v Črenšovcih, Veliki Polani in Bogojini, zamenjala službo in odšla v uradniški poklic.



Leta 2009 je DU Radenci praznovalo 25-letnico delovanja in v tem letu prejelo tudi občinsko priznanje. Marija, slavnostna govornica in predsednica od leta 2006, pravi, da jo delo v društvu veseli in da se vse življenje ni branila nobenega dela. Misli namreč, da je delo najboljši način, da si polepšamo dni, skrajšamo čas, podaljšamo življenje in vse to skušamo omogočiti tudi drugim. Zato v društvu skrbi za široko paleto dejavnosti, v katerih lahko vsak upokojenec, pa tudi drugi, najde kaj zase. Takšne dejavnosti jo spremljajo od nekdanj, delala je kot prostovoljka v krajevni skupnosti in za svoje delo dobila različne pohvale in priznanja OK ZSMS, OK SZDL Murska Sobotica in RK ZSMS Ljubljana. Svoj življenjski moto je zapisala z besedami Emily Dickinson: »Če lahko vsaj enemu srcu prepričim, da se ne stre, ne bom živela zaman. Če enemu samemu življenju olajšam bol, če onemogli ptici pomagam nazaj v gnezdo, ne bom živela zaman.«



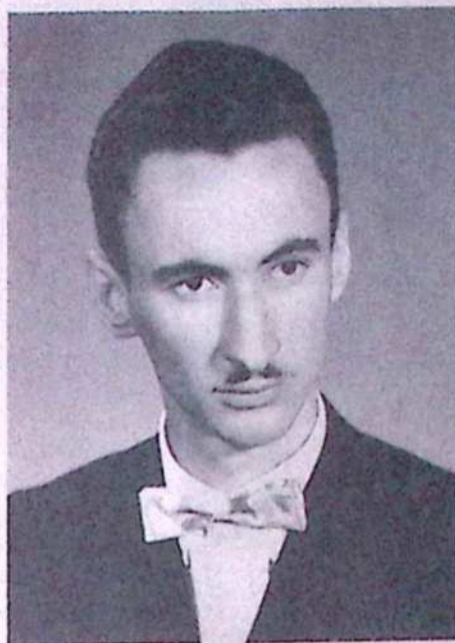
Kot večina žensk tudi Marija Erveš rada opravlja »poklice« babice. Hči Rija živi z družino v Mariboru, sin Vili pa v Ljubljani. Velikokrat si vzamejo čas drug za drugega in se vsi skupaj dobijo zdaj v Mariboru ali v Ljubljani, najlepše pa je, ko pridejo vsi domov v Radence. Ob enem takih obiskov je nastal posnetek z vnuki Gajo, Blažem in najmlajšim Aljošo, ki babico s svojo igrivostjo in otroško neposrednostjo vedno spravijo v dobro voljo.

# »Politizacija sodne veje oblasti ni dovoljena«

## Kakšen mora biti sodnik?

»Prepričan sem, da je delo sodnika najbolj odgovoren in tudi najlepši pravniški poklic. Sodnik mora biti zelo dober strokovnjak na področju, na katerem dela. Poznati mora zakonodajo, teorijo in prakso. Biti mora tudi na splošno izobražen, razgledan in omikan človek. Biti mora humanist.« Po njegovem mnenju se mora sodnik vedno, ne glede na to, na kateri stopnji sodi, zavedati, da so v vsaki zadevi ljudje s svojimi tegobami, krivicami, tudi žalostmi in razočaranji. Sodnik, ki se tega zaveda, dela ne more zavlačevati. Sodnik mora biti vedno, tako v službi kot zunaj nje, spodoben, pravičen, nepristranski in resnicoljuben. »Le tako si lahko pridobi tisto, kar je za sodnikov poklic bistveno, to so zaupanje, spoštovanje in tudi častitost poklica – tega pojma pri nas ne poznamo več. Vse povedano pa seveda zahteva tudi veliko odrekanih, preudarnosti, razmišljanj, stalnega splošnega in posebnega izobraževanja. Sodnik mora biti tudi neodvisen v mišljenju in dejanjih. Nobena ideologija ne sme biti vodilo pri njegovem delu.«

Svoje kariere pa ni posvetil le sodniškemu delu, temveč tudi teoretičnemu – med drugim je redni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru. Pri tem ugotavlja, da sta teorija in praksa neločljivo povezani kot siamska dvojčka. Ni dobrega strokovnjaka, ki ne pozna teorije in prakse na področju svojega intelektualnega dela. Njegov prvi strokovni članek je bil objavljen v reviji Pravniki leta 1972. »Vedno sem zelo rad predaval na sodniških šolah. Pedagoško delo mi je predvsem zanimivo – mladi morajo imeti pisne izdelke profesorjev,



Prof. dr. Janez Novak leta 1958

Poudarja pa še, da je problem tudi v tem, da pogosto tisti, ki pišejo o posameznih sodnih primerih, strokovnih vprašanj ne razumejo, zato so poročila včasih celo nepravilna. Novinarji, ki o tem poročajo, bi se zato morali vsaj v osnovnih stvareh izobraziti tudi v pravu. »Pomemben del je zaradi verodostojnosti tudi urejeno zasebno življenje sodnika. Bistven problem za (ne)delovanje sodstva je, brez pretiravanja, ogromno število novih sodnih zadev letno, ki jih je več kot milijon. S tem problemom, ki je bistven za normalno delovanje sodstva, se pravzaprav nihče resno ne ukvarja.« Glede imenovanja sodnika Branka Masleša



Z leve: Luka, dr. Novak, sin Matej, hči Barbara, Matic, Ana in Žana (februarja 2008)

tj. članke in knjige, ki jih morajo spodbujati, da čim bolj široko spoznajo snov, ki jo študirajo. Pravi izobraženec mora biti radoveden, širok v samostojnem razmišljanju, želeli mora doumeti neznana področja, iskati mora nove poti za reševanje posameznih vprašanj. Uspešno pedagoško in raziskovalno delo je gotovo odvisno predvsem od navedenih lastnosti človeka.«

## Zaupanje ljudi v pravo

Po mnenju prof. dr. Novaka so v pravni državi vse tri veje oblasti prirejene in na svojem področju samostojne. Posebnost sodne veje oblasti je v tem, da v bistvu lahko »nadzoruje« drugi dve veji (ustavnost, zakonitost). Politizacija sodne veje oblasti ni dovoljena in pomeni resno grožnjo neodvisnosti sodstvu in s tem delovanju pravne države. »Ker povedano pri nas ne deluje kot v urejeni in omikani pravni državi, tudi sodstvo večkrat ne deluje tako, kot bi moralo. Razlogov za to je več. V javnih občilih večinoma poudarjajo samo negativne strani sodstva, npr. dolgi postopki sojenja, številnih odločitev, ki so pozitivno vplivale na stanje v družbi, pa ne omenjajo.«

za predsednika Vrhovnega sodišča RS se prof. dr. Novak sprašuje, ali je sodna oblast še lahko verodostojna in zaupanja vredna, če predstavniki njenega vrha tako različno prikazujejo smiselno enake dogodke, in to v primeru, ko je zelo verjetno, da nekdo od njih ni govoril resnice. »Žal pri nas to v nobeni veji oblasti ni več bistveno, zato si teh vprašanj ne postavljamo več. Dokler bo tako, bosta morala in pravna država v resni krizi.«

## Družina je največja vrednota

Družina mu je vedno pomenila največjo vrednoto. Žal ji je pogosto zaradi dela posvetil manj časa, kot bi si to želel. Zgled za to, kaj je družina, kako je treba zanjo skrbeti in se kdaj tudi žrtvovati, mu je bila mama. »Ponosen sem na svojo ženo, otroka in šest vnukov, ki lepo napredujejo v šoli, pri glasbi in športu. Vedno – a žal ne dovolj pogosto – rad obiščem sestro in druge prekmurske sorodnike, saj smo Prelmurci pustili 'en koren' doma.«

Iztok Štefanec

# Bakalov dom je ljubeč za živali s posebnimi potrebami

Žival čuti bolečino, poklanja radost, podari nam neskončno hvaležnost, ko jo rešimo.

(Društvo za zaščito živali Pomurja)

Stavek je slogan družine Bakal iz Gornje Radgone. Oste Bakal je novinar, prepoznaven po pisanju črne kronike, žena Nada je po dolgih letih službe v Muri ostala doma, sin Tilen je absolvent zgodovine, hčerka Tinita pa je maturantka srednje turistične šole v Radencih. Vsi pri hiši so člani Društva za zaščito živali Pomurja in veliki ljubitelji živali.

Veterinarka Smiljana Vaupot - Nabergoj nam je v pismu zapisala:

»Z gospo Nada sva se spoznali pred več kot desetimi leti. V tem času sva ob pomoči njihovih živali vzpostavili poseben odnos, ki temelji predvsem na skupni ljubezni do ubogih, zavrženih, mučenih in pozabljenih hišnih ljubljencev, katerim ljudje ne morejo ali nočejo pomagati. Tako je vzela Nada k sebi kar nekaj takšnih siromakov in ne motijo je njihove boleznin ali pomanjkljivosti, kot je slepota. Vsa družina ji stoji ob strani, ona pa je njihova gonilna sila. Redko srečaš tako predano osebo, ki prebudi tudi marsikatero noč, če je potrebno za dobrobit kakšne živali. Ob njej se mi ni treba bati, da bi spraševala, ali se s plača, omenjala evtanazijo in podobno. Do konca se trudi in v večini primerov, predvsem zaradi neizmernega pozitivnega odnosa, tudi zmaga. Marsikomu zaradi brezkompromisne predanosti dobrobiti živalim ni všeč ali ji nekateri ljudje zavidajo njeno energijo, ki jo črpa predvsem iz želje pomagati, ali zaradi mnogih uspehov, ki sledijo vztrajnosti. Upam, da je nihče ne zlomi, kajti malo je takšnih ljudi in živali, njene ali katere druge jo še vedno potrebujejo.«

Med našim obiskom je bila doma samo mama Nada. Izhaja iz radgonske družine, kjer so bili vsi ljubitelji živali in vsi najdenčki, predvsem psi in mačke, so pri njih našli dom. S tem je nadaljevala v svoji družini in že osemnajst let tudi v stanovanjskem bloku na 74 kvadratnih metrih v središču Gornje Radgone. Ko je odprla vrata, se je zaslislal lajež mešančka Nera.

Kot otrok je imel Oste, ki je odrasčal Bosni, drugačen pogled na živali in kdaj pa kdaj je ustrelil kakšno srako, ki je kradla jajca. Po poroki, ženo je spoznal v Mariboru, je spremenil svoj pogled na živali in mu je danes zelo hudo, ko je priča slabemu ravnanju z njimi. Proti mučenju živali se bori tudi s pisanjem prispevkov in ob pomoči časopisa sodeluje v akciji, ko štirinožci iščejo dom. Oste nam je po telefonu povedal, da ženo, ki največ časa preživi z živalmi, pri delu podpira in je vesel, da se s tako veliko ljubeznijo ukvarja prav s tem. Izguba službe in vse travme, ki jih je doživela v službi, so ji pomagale lajšati prav živali. Vračajo ji vso dobroto in čas, ki jim ga namenijo zanje. Prejšnja leta so v družini skrbeli za ribe, želve, ptice in hrčka. Zdaj pa imajo psa, dve mački, ptico cebrico in levjegrivo zajčico Nalo.

Njihov prvi muc je bil perzijeec Izi, ki je osvojil naslov grand inter šampiona v času, ko se je Slovenija osamosvajala. Po smrti dolgodlakega lepota, z njim so hodili po velikih evropskih tekmovanjih, so k hiši



Levjegrivo zajčico Nalo si lasti in za njo skrbi samo hčerka Tinita.

iz moravskega zavetišča pred slabim desetletjem pripeljali na pol slepega mačka Tigija. Bakalovi so srečni, če invalidni in zavrženi živali ponudijo novi dom. Nada dodaja: »To so najbolj hvaležna bitja na svetu. Povrnejo ti radost, saj zaznajo, da si jih vzela k sebi. Ko žival vzameš k sebi, čutiš olajšanje tako pri njej kot pri sebi, da si naredil dobro delo.«

Bakalovi so vedeli, da je Tigij slep muc. Neka ženska ga je prinesla k veterinarju in zahtevala evtanazijo, ker je imel vnete oči. Evtanazije niso



Nada Bakal je bojevnica proti mučenju živali. Zelo rada posvoji kakšno žival, še posebej invalidno.

opravili. Oči tega dimasto črnega mačka so bile tako bolne, da so eno oko morali odstraniti, drugo pa so pozdravili. Ozdravljeni danes sedemkilogramski Tigij se je od Nabergojevih preselil k Bakalovim. Vedno je bil dober maček, a ga morajo zelo čuvati pred vnetjem oči. Kot mladič je padel čez balkonsko ograjo iz drugega nadstropja, kar je preživel brez ran in posledic. Leto po njegovi »posvojitvi« so našli pred gornjeradgonsko osnovno šolo bolno majhno muco, podhlajeno in podhranjeno, garjasto in polno bolh. Zvečer so jo slabotno pobrali, jo čez noč oskrbeli in jo zjutraj odpeljali k veterinarju v Moravske Toplice.

Nero je nežen pes, ki so ga k hiši

ostal pri Bakalovih. Oste in Nada že nekaj let silvestrovo ostajata doma, saj sta pri živalih, da pomirjata. Zvečer od osme ure naprej Nada v naročju drži Nera. Ta se zelo boji pokanja. Strah izraža močnim lajanjem in ob močnem stresu zlahka do epileptični napad, saj je epileptični bolnik.

»Med napadom ga začne tresti in omedli. tem je najbolj pomembno, da si zraven in paziš, se ne zaduši. Moraš biti pozoren na to, kako do trajna napad,« razlaga Nada. Pri psu pazi na pravilno prehrano in petkrat dnevno mu daje protiepileptična zdravila.

Gornjeradgonska zaščitnica živali opozarja, da je pomembno imeti urejene razmere, preden prinesemo žival domov. Danes je pes majhen, jutri velik in pogosto zavržen. Če si otrok zaželi žival, morate prepričati, da bo moral sam skrbeti za njo. Otroci se živali naveščajo, potem pa ostane v brennejevoljnih staršev. Za žival pa tudi ne moreš skrbeti, če nimaš ljubezni, dovolj denarja in časa. Potem se zgodi trpinčenje živali. Toda razmere se po Nadinih besedah zadnja leta predvsem zaradi društvenih akcij nekoliko spreminjajo, a veterinarska inšpekcija na tem področju še vedno premalo naredi. Ko se odločaš za žival v hiši, se sam pri sebi moraš vprašati, kako bo z živaljo v prihodnje. Če je pri hiši več živali, potem vsi člani družine nikakor ne morejo zakleniti hiše in skupaj oditi na dopust.

# To jsem jaz

Zgodba z naslovnice



## Rok Vori,

Pomurec leta 2010

**S**em Rok Vori, star 17 let. Skupaj z družino živim v prekmurški vasi, obdani z nižinskimi travniki, močvirskimi logi in gnezdami štokelj – Veliki Polani.

Prva leta svojega življenja sem preživel v skrbnem varstvu babice in dedka. Vrtec sem začel obiskovati šele s šestimi leti, naslednje leto pa sem postal prvošolček Osnovne šole Miška Kranjca Velika Polana. Naš razred je postal znan kot zelo živahen in vedno pripravljen na akcijo. S sošolci smo velikokrat kakšno ušpičili, tako da so osnovnošolska leta hitro minevala. V devetem razredu je bila pred nami ena izmed pomembnejših odločitev – katero srednjo šolo izbrati. Kolebal sem med športno gimnazijo v Murski Soboti in strojno tehniško strokovno šolo na Dvojezični srednji šoli Lendava. Odločil sem se za slednjo, tako kot še nekaj mojih sošolcev. Nekoliko nas je skrbelo učenje madžarskega jezika, saj smo se vključevali v dvojezično okolje, a nam to zdaj sploh ne predstavlja nobene težave.

Moja največja strast je nogomet, ki me spremlja že od malih nog, za kar gre zahvala predvsem mojim staršem, ki so me spodbujali in podpirali. S šestimi leti sem se vključil v Onš Pri-

mera, potem pa sem svoje nogometno znanje izpopolnjeval pri nogometnem klubu Mura 05. Z U-14 smo postali tudi državni prvaki 2005/2006. Zaradi zdravstvenih težav sem za dobro leto prenehal igrati nogomet, nato pa nogometno pot nadaljeval pri NK Črenšovci in zdaj pri Nogometnem klubu Hotiza, s katerim smo postali jesenski prvaki Pomurske nogometne lige.

Poleg nogometa me zanimajo številne druge stvari, vendar za uresničitev vseh ni dovolj časa, saj je vse treba usklajevati tudi s šolskimi obveznostmi. V prostem času rad pogledam kakšen film, igram računalniške igrice, kartam ali pomagam pri domačih opravilih.

Preteklo leto je bilo precej razburljivo, med drugim sem prejel medaljo za hrabrost, ki mi jo je podelila notranja ministrica Katarina Kresal, in postal Pomurec leta 2010. Visoko so ovrednotili moje dejanje, ko sem v težki situaciji, v kateri so se znašli sosedomi, brez zadržkov in strahu priskočil na pomoč, ne da bi to od mene kdo zahteval ali pričakoval in ne da bi razmišljal, ali se lahko tudi meni kaj hudega zgodi. Moj notranji klic je bil, da moram pomagati, in samo to sem storil.

## »Sobota je tejgel, v šteron san odrasla.

**Bea Baboš Logar,  
Radenci**



**U**čiteljica, pisateljica, kronistka? Vprašanje, ki ne da ali pa ne potrebuje odgovora. Beo bralci Péna dobro poznate. Njeni zapisi vas lahko požrejo, vsrkajo. Seveda, če vam tovrstni žanr leži. Morda je celo nekoliko lažje, če imate nekaj »predrazumevanja«. Za lažjo ilustracijo ali pa tudi ne. Morda je – to zadnje – celo bolje. Vsekakor je Bea pripovedovalka in odlična izpraševalka. Pa če se pogovor razvija še tako počasi. Obvlada. Verjetno gre iskati razlog v tem, da je odrasčala v posebnih okoliščinah. Takih, ki so jih močno zaznamovale posledice kraljice vseh družbenih anomalij – vojne. Še preden je prišla na svet, ki se je vrtel na zaprašeni, makadamski osi med središčem Sobote in Malo Kanižo, jo je vojna zaznamovala. Njena mama Elvira se je poročila z madžarskim uradnikom – dacarjem, ki so ga na novo razdeljene politične karte poslale delat v novi stari del jugozahodnega orszaga. Stric Štefan Cvetko je bil pri rosnih 22 letih zaradi protifašističnega aktivizma obešen na dvorišču soboškega gradu, njegova sestra, njena mama, je takrat morala biti v šoli, čeprav je vedela, kaj se dogaja, omama pa je vse to breme nosila s seboj do konca. Nato je moral njen oče leta 1948 zapustiti novonastalo državo. Šel je v Budimpešto, kamor naj bi mu sledili z mamo, a se je za njim, kar naenkrat, izgubila sleherna sled. »Verjetno, sicer domnevam, so ga Rusi zaprli in ubili.« Pojasni s polsekundnimi premori kratkih sap med besedami, a mirno. Imela je tri leta in nima konkretnega spomina nanj. »Bi se ga pa strašno rada spomnila. Spremljala me je neka podoba, ki se mi je prikradla iz podzavesti, ko sem videla moškega na kolesu z aktovko in ščipalkami na hlačah.« Tako je odrasčala v družini štirih žensk. Babica, teta, mama, ona. Da ji danes tako zlahka gredo zapisi o Soboti, njenih ljudeh – malih in velikih –, gre najverjetneje pripisati odraščanju med ženskami. »Sicer je bila tukaj širša družina in opora – bila sem ne-

kakšna sirota Jerica, a smo bile predvsem me štiri. Bilo je veliko pogovarjanja in branja knjig. Kar je pomembno, pa je to, da ni bilo mesta za politiko. Ni se gojilo sovraštva do nikogar. Pa čeprav mama ni mogla dobiti službe, ker je bila poročena z Madžarom. Omama je rekla, da nas je doletela nesrečna usoda, in to je bilo to.« V Soboti je obiskovala tako osnovno šolo kot gimnazijo. »V osnovni šoli je bilo lepo, v srednji strogo. Moral si se učiti. Takrat

je še bila hora legalis, nedeljski popoldanski plesi. Druge zabave ni bilo. No, veliko smo hodili v kino in se veliko pogovarjali, se družili. Veliko brali. Knjige, knjige, knjige. Sploh proste ure so bile v tem smislu pestre.« Bea pove, da je bil »eksistencializem pravi trend med bodočimi intelektualci. Pa prvi gramofoni in plošče. Dobivali smo se pri tistih, ki so jih imeli, in poslušali glasbo. Skratka, vse je minilo v nekakšnem velikem pričakovanju. Da končno odrastemo.« Iz Sobote jo je pot zanesla v Ljubljano. Na študij slovenščine. Takrat je že prijateljela z Lojzutom, svojim kasnejšim možem, priznanim slikarjem in grafikom ter profesorjem na Akademiji. »Sicer je bilo samoumevno, da grem študirat, a mi nikakor ni bilo lahko iti. Bila sem še nesamostojna, a me je mama spodbujala.« Leta v Ljubljani so ji lep spomin. Študentska gibanja v drugi polovici šestdesetih, hipijevstvo, sproščeno vzdušje. Njeni sodobniki so bili Rastko Močnik, Dimitrij Rupel in mnogi drugi. 'Leve demonstracije' proti rdeči buržoaziji. »Proti korupciji, bogatenju. Za pravičnejšo, komunistično družbo. No, sama nisem protestirala, a sem početje odobraval.« Pa naju pogovor zanesa v današnje časovne okvirje, kjer Bea na glas ugotavlja, da so današnji levi in desni zelo podobni nekdanjim radikalnim ali buržoaznim komunistom. »Nekoč je bila to orwelloska Živalska farma, danes pa je to nočna mora.« Vojna svinj – skupaj ugotoviva. Po študiju se je vrnila domov. Sicer v Radence, a je delala celih 35 let na soboškem Centru poklicnih šol in vseh njegovih nadaljnjih različicah. »Nisem bila učiteljica po svojem nagnjenju in srcu, a sem z veseljem učila. Morda sem bila preveč popustljiva. Nekaj let pred upokojitvijo pa sem res postala naveličana vsega in sem se že veselila 'penzije' in vidim, da sem imela prav.« Slovenščina, priznava, njenih učencev ni preveč zanimala. »Nisem težila. Čeprav so se našli taki, ki so izstopali.« A je to ni preveč prizadelo, saj, kot pravi, ni strasten človek. »Kolegica mi je rekla, da sem prijazno ravnodušna.« Koliko je bilo popravnih? »Sram me je priznati, a v vseh teh letih sem dala le dva.« Skozi njeno redovalniško sito je šlo na stotine »tekstilcev«. Propad Mure je doživela tudi skozi to prizmo. In naprej? Njen naslednji projekt je roman – enciklopedija. Pisala ga bo sama. Ne samo rokopis. Do sedaj ji je pretipkaval sin Boni, a je odločna, da naredi še korak v to smer.

# »Ženska naj bo ženska in moški naj bo moški«

*Kdo pa so ti mladi fantje?*

Dan žena je mednarodni praznik žensk, ki ga praznujemo vsako leto osmega marca. To je dan ekonomske, politične in socialne enakopravnosti ter dosežkov žensk. Pobudo za praznovanje osmega marca je dala nemška feministka in socialistka Clara Zetkin, rojena Eissner (1857-1933). Za enakopravnost žensk se je začela bojevati leta 1889, medtem ko je dala pobudo za dan, posvečen vsem ženskam, na Drugi mednarodni konferenci socialističnih žensk leta 1910. Prvič so ga praznovali leta 1911, torej pred sto leti v Avstriji, Nemčiji, Švici in na Danskem, takrat še 19. marca. Praznovali so ga tudi v Sloveniji, in sicer v Trbovljah. Mednarodni dan žensk se osmega marca praznuje od leta 1917. Praznik je tudi v spomin na požar v Tovarni Triangle, kjer je leta 1911 v New Yorku izgubilo življenje več kot sto stiriideset žensk.

Elizabeta Zadravec iz Beltincev, ki nam je prinesla fotografijo iz leta 2004, je povedala, da se s tem praznikom počasti ženske, in prav je, da je tako. Zadravčeva, zaposlena je bila petintrideset let v rakičanski bolnišnici, je po osamosvojitvi v službi doživela šikaniranje nekaterih, ki niso marali osmega marca, češ da gre za komunistični praznik. »O tem so bili prepričani tisti, ki niso poznali zgodovine,« je povedala Elizabeta. »Ženske smo se znale vedno razveseliti. Nekaj časa v samostojni Sloveniji ni bilo popularno proslavljati nekaterih praznikov, med temi je bil tudi osmi marec. Na srečo smo ta praznik ponovno obnovili. Ženske v Beltincih smo se po letih zatišja na ta dan na mojo in pobudo Teje Maučec ponovno srečale leta 2003 v gostilni Zvezda. Približno sto petdeset žensk je prišlo skupaj, poklepetalo, med seboj plesalo, moški pa so pripravili program. Naslednje leto smo pripravili že koncert in povabili pevce iz Bogojine.« Zadnja leta na srečanju očarajo različne pevске skupine, osnovnošolci in otroci iz vrtca. Letos ga bodo praznovali v soboto, 12. marca. Po drugih krajih moški in ženske ta praznik praznujejo skupaj, spet drugje se jim moške pridružijo po večerji. Kaj Zadravčevi osebno pomeni ta praznik: »Ta praznik nam sporoča pomen ženske in tudi moškega. Ženska naj bo ženska in moški naj bo moški. Sama ne verjamem, da so ženske za enako delo kot moški



Ženske v Beltincih so ponovno obudile praznik osmi marec.



Učiteljski kolektiv v Turnišču

slabše plačane. Osmega marca pa nimam rada obdarovanj, ker mislim, da si ženske zaslužijo spoštovanje in pozornost vse leto.« Zadravčeva je predsednica Krajevnega odbora zveze za ohranjanje vrednot NOB, kjer vsako leto osmega marca pripravijo letni občni zbor, svoje člane pogostijo, vsaka ženska pa dobi rdeč nageljček. Beltinski glasbenik Matija Horvat je povedal, da so bile za osmi marec nekoč najboljše veselice. »Vedno se je našel kdo, ki je kaj povedal o AFŽ-ju, nato pa se je začelo igrati in plesati do belega dneva. Danes se ponekod ta praznik praznuje tako zelo slavnostno, kot se je nekoč v Beogradu,« doda Horvat.

V Turnišču je upokojena učiteljica Angela Gorjan, po rodu Haložanka, pokazala fotografijo s praznovanja osmega marca leta 1973, na kateri se vidi le del kolektiva, ki ga je sestavljalo sedemindvajset učiteljev, tajnik, ravnatelj, kuharica, njena pomočnica in hišnik. Na eni strani mize so »tovarišice«: Štefka Mlinarič, Terezija Čergulj, Erna Zadravec, Antonija Bojnec, Justina Horvat, Cvetka Hristov - Polak, Bernarda Zadravec - Tibaut, Vera Dugar in Julka Šernek. Na drugi strani pa sta Ida Matjašec in Angela Gorjan. Gorjanova je povedala, da je ta praznik nekoč pomenil zelo dosti in so se ženske zavedale, da so imele v Jugoslaviji osebno svobodo, lahko so se šolale, imele volilno pravico in aktivno delovale v okolju. »Počutila sem se svobodno in samostojno. Nisem bila odvisna od nikogar in sem imela svojo plačo. Skrbni so bile služba, družina in družbeno udejstvovanje, kar je bila dolžnost vaškega učitelja,« se spominja Angela.

Osmega marca je bilo v turniškem šolskem kolektivu tako, da so moški prišli v službo pred ženskami ter jim servirali kuhano turško kavo in vsaki poklonili nagelj. Ravnatelj ali kak drugi učitelj je imel kratek govor, da so ženskam pritekale solze. Začel se je pouk in učiteljice so stopile v razrede. Tam je bila tišina, nakar so otroci začeli stopati k njim in jim s šopki zvončkov v tresočih rokah - v sedemdesetih rož še niso kupovali - čestitali ob njihovem prazniku. Zraven so pogosto pripeli še ročno izdelano čestitko, ki jih ima Angela Gorjan še danes v omari. Zvečer ob sedmih so vsi zaposleni na šoli prišli nazaj na večerjo. Tisti dan kuharice niso ne kuhale, ne pospravljale, ne pomivale posode. Namesto njih so to opravili moški, ki so ostali kulturni in se za spremembo niso napili,« je povedala Gorjanova. V jedilnici turniške šole so igrali učitelj Kocet, Tibaut ali Šukler. Spodobilo se je, da je vsaka ženska, ki se je tisti dan počutila kot prava gospa, zaplesala z moškim. Tudi doma so namesto ženske skuhali in pospravili otroci in mož. V nedeljo, ki je bila najbližje osmemu marcu, med prvo in drugo mašo, so bile vse ženske iz kraja vabljene na proslavo v kulturni dom, v prvem nadstropju pa na razstavo ženskih ročnih del ali slik kakega umetnika. Svojo pa slik je večkrat razstavil Angelin mož, slikar in učitelj, D Gorjan. To so bili za Angelo, Elizabeto in druge zelo le skromni časi, ki jih danes pogrešajo.

Bojan Zadravec

## Sobota je del mene in geslan del nje»

Ko sva takole rahljali zemljo in se pomenkovali v čistem dnevu, sva zaslišali korake, ki so prihajali po naši mali ulici. Malo sva se vzravljali, za vsak primer. Nekeč smo bili ljudje bolj radovedni in tudi bolj družabni, z mimoidočimi je bilo treba izmenjati besedo, dve. Tako sva torej videli, da prihaja mimo Gabor nena in že od daleč sva opazili, da je nekam drugačna, na njenem obrazu je lebdel čuden, skrivenčen smehljaj. »Ja, kaj pa je, Gabor neni,« jo je takoj vprašala omama, »se je kaj zgodilo?« »Njajte, njajte!«, je rekla Gabor nena, »vse pucike so nam pocrkale!« Omama jo je začudeno pogledala in rekla: »Ja, zakaj pa se potem smejite?« »Ah,« je rekla Gabor nena, »od nevole, kaj pa bi drugega.« In šla dalje svojo pot, noseč s seboj svoj čudni smehljaj. »Saj res,« je rekla omama, »kaj pa bi drugega.« Spet se je sklonila nad gredico ...

Odlomek iz črtice O nevoli in drugih rečeh iz Bejine knjige črtic Mala ulica

Natalija Juhnov

Jernej Šavel

VANEKOV  
KOUT

Februara je konec. Konec je pomali tūdi z vūpanjon, ka de letos kaj boukše. Pa ka de se Slovenija vō potegnola s krize. Se slabše kaže, kak je bilou. Cejla armada nezaposleni že skoro 110 gezero. Obrtniki grozijo, ka nedo plačūvali prispevkov, Firme crkavlejo kak piceki. Naši ljubljeni vodje pa nan li tupijo, ka de boukše. Cejne gestija idejo sakši den gor. Gradbeništvo lejko sama senja kak bi kaj zūjvalo, oni pa van, ka je na ovon Pahorovon semafori že skoro se zeleno. Se ka je zelenoga f Sloveniji so lejko slovinci, da se tou coj gledajo. Borut je še grozil, ka se je pripravljeni odreči politične kariere, če nedo reforme sprejete. Po mojen se njemi zatou rejsan nej trgati. Nika njemi nede trbelo odstaplati - on je že zaj samo v.d. premiera. Tak kak zarejzane kūre vō vūjdiho tej naši sedanjū oblastniki. Z enoga prepada v drūjoga kaplejo. Kak če bi meli interno prvenstvo kolaicijsko šteri vekšo sumarijo napravi ali pa povej. Mamo pa na drūjgon kraji sigdar prpravlenoga Janeza. Zadnji njegov ultra podvig je »dokument« f šteron je predsedniki Tūrki ščel dokazati, ka je znal za bombni napad UDBE, davnoga leta 1979 na avstrijskem Koroškem. Ja samo se njemi je pa nej glj zūšlo. Te dokument s šterin je maho pred Danilojovin nouson je ponarejeni. No tou je pa že nej hec. Ne ven f šteroj državi lejko svojemi predsedniki merne dūjše podtekneš lažen dokument. Razen f Sloveniji. Pa smo neka čūsta za sebe. Na srejdū EU-ja. Pa de pa na konci tak, ka s toga nika nede. Metri dokumentov od prodaje orožja, pa se izda nepojasnjena Patrija, pa brezplačniki pa zaj še te podteknjeni dokument ta samo še okrepila »lik i djelo« največjega sina povojne Slovenije, kvazi heroja osamosvojitvene »vojne« gospoda Janeza Janše. Tak pač je pri nas. Kak so po drūjgoj svetovnoj vojni eni tedanji voditeljov bilij nedotakljivi, pa naj bi napravili kakoli, vište tak je za neštene ostalo do gnesden.

Gospodarska kriza, nezaposlenost, sesplošna apatija je idealno gojišče, pa nej za bakterije, liki za točno takšo politiko. Kam ma veze, če je kaj istina ali nej, glavno ka mij kučemo po tej prokleti rdečkaraj. Mij smo ja naši. Mij smo »osvobo-

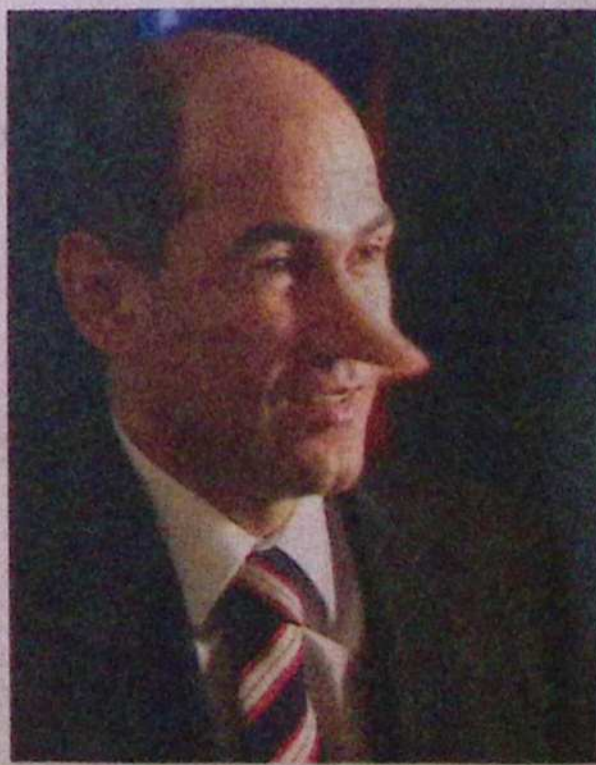
dili« Slovenijo. Kak je se fajn bilou, da smo mij bilij na oblasti, k podjetij so tajkuni pod sebe skupali. Ka se se je zūjvalo, pod oblastjof. Ka se smo pijjali v brezplačnike. Pa če je bilou istina, pa nej. Mij se lejko. Tak ka dragi moji, ete sumarije štete, mer kak dve leti, pa te meli, pa ljubljenoga Janšo na oblasti. Te nas čaka sesplošni napredek. Plače sen javnin uslužbenca do pa gšle. Najbole sodnikon pa doktoran. Poleg brezplačne malice sakši dijak ka de obečo, ka da de napuno 18 lejt volo za edino p opejjo f Sloveniji, plačani za sakši den ka f šoulo spoj prijde pla doubo. Najmenje 5 €. Edini pogoj de ka de se naročo na »Democijo«. Mogoče do še kakše »Janezove skayte« ustanovili, ka do v poštene slovence. No malo še potrpte. Borči pa njegovi so te odišli na smetišče zgodovine. Te de pa Slovenija cvela kak tul. Če nas prle ne buje grško-irski sindrom. Samo ka, vej so pa te tak za se kriji te novodobni rdečkarji. Ka bi državi cerkev pospejze, se tūdi nemremo nadati. Ka majo menši primanjkljajeb mariborskoj nadškofiji. Se v Vatikani se delajo, ka nemajo pojma je te nekši Maribor.

Se en fenomen sedanje časa pa je, ka lekar po ovoj lestvici najlgatejši 100 slovencof idejo, pa njim kriminaliste pošilajo. Nainok so lumpi gratali. Novište f takšoj držū živemo. Glavni kriminalci do zdaj pa eni pojge ka so pri tehnični pogledaj enin za 50 € skouz pogledno pa njim avtoe skouz pūstili. Naj se vidi ka v našoj državi nega »cile-mile«. Ja male še kakše zgrubijo, z velimi je pa križ. Se majo kredi, samo nikdar ne prijde do obtožbe. Ali pa majo boukše odvetnike. Vrag si ga vedi. Se malo pa de fašenik. Mišlin ka de se redkošto med vami f koj maskajro. Neven zakoj bi se naj. Fašenkov je pri nas tak ali tak več kak preveč.

P.S. - Pozabo San.

Ja pozabo san povedati, ka mi je ati povedo. Povedo mi je skoro šokantno novico. F Sloveniji mamo na 5 učencof enoga zaposlenoga f šolstvi. Daleč največ na svejti. Tak ka nas za dvajsti ali pa tresti lejt čaka pravi razcvet. Nobelovi nagrajenci do f sakšoj slovenskoj vesi doma.

VANEK



# Nagradna križanka

Od 24. II. do 28. III.

## HOROSKOPEN

Za mlade od 6. do 96. leta, ki priznavajo ljubezen

Pripravljiva Agencija Hogod



ŠTEFAN HAJDINJAK	SANGRA ADAM	KRAJ PRI GOSPIČU NA HRVAŠKEM	DROGA IZ MAKOVH GLAVIC	OMETAVANJE SNEGA	NOVINARSKA Baš
DISCIPLINA ROBERTA KRANJČA					
PRIPADNIK ALPSKE RABE					
GLASBENIK MEGJIC, PEVEC SKUPINE SIGHARTA	VERDUJEVA OPERA				
					RIBIŠKA WREŽA

PEN	JUTRANJA PRAVINA	PUŠČAVNIKOVO BIVALJIŠČE	MESTO V BRAZILIJAH	ANTONIČI BEOTILEC	NACE ŽMONČIČ	RIBIŠKA ŠTRICA														
OŽVLJANJE PONEPREČENCA																				
ŠESTI SKLON																				
SODIR ZBOR																				
AMERICU																				
PEN	SODOBNI KELTOV																			
TV NOVINARKA (TANJA)																				
DVOJICA																				
MEJALANSKI PRIBITEK																				
POSREDA ZA BENCIL KANISTER																				
PEN	IZVEDENEC																			
NEKDANJA PEVKA ZAVAH																				
MESTO NA JUGU INDIJE																				
VISA																				
REHNSKA DENARNA ENOTA																				
FILMSKI VESOLJEK																				
NORVEŠKA SODIJA MURJA																				
OZNAČENA SMER CESTE V GRADNJE																				
PEN	VISOKO TRIPSKO DREVO																			
HELEVSKO GRNJULO																				
POJAV NA VOZI																				
HUNSKI KRALJ																				
JAMES ENTOR																				
PRIVOLITEV V INERVENIJE DIPLOMATI																				
IGISTA ČRNA TROKUTER																				



**OVEN**  
(21. III.-20. IV.)

Čeprav je druženje z ljudmi del vašega vsakdanjega življenja ali dela, vas bodo pogovori in komunikacija z njimi vse bolj obremenjevali in izčrpavali. Najbolje se boste počutili v domačem gnezdu, ali ko se boste ukvarjali s svojim konjičkom. Žal bodo tudi domači poskrbeli za nekaj stresnih situacij, ki pa jih boste uspešno reševali. Pomagajte jim v stiski, toda ne pustite, da svoje obveznosti prelagajo na vašo pleča.



**BIK**  
(21. IV.-21. V.)

Prizadevali si boste delovati sproščeno in samozavestno, vendar se boste počutili negotovo in skrbelo vas bo, da vam ne bi uspelo. Prav pogum lahko prispeva k uspehu, s svojim nastopom pa boste prepričljivi v poslovnem svetu ali v šoli. Malo manj boste prepričljivi doma, kjer vam ne bodo verjeli, da ste toliko zdoma samo zaradi dela in obveznosti. Bodite pozorni, nekdo vam pripravlja presenečenje, ki bo zaznamovalo vašo prihodnost.



**DVOJČKA**  
(22. V.-21. VI.)

Veliko ste se trudili in si prizadevali, zdaj se vam končno odpirajo vrata in možnosti. Pazite, da izberete pravo pot in tisto, ki vam bo tudi v prihodnje ponujala dobre možnosti za delo in napredek. V ospredju bodo vaši partnerski odnosi in veliko energije boste vložili v to, da nekomu dopoveste, kaj do njega čutite. Partnerja ne boste mogli spremeniti ali ga prisiliti v nekaj, česar si sam ne želi. Lahko pa vas kot stela z jasnega zadene nova ljubezenska puščica.



**RAK**  
(22. VI.-22. VII.)

Medtem ko ste večkrat obupavali nad svojim položajem in menili, da je vsega preveč, zdaj prihaja čas, ko se boste začeli pobirati. Da uzreš luč v temi ali boljšo prihodnost, pa moraš tudi sam nekaj storiti. Zaželeli si boste sprememb. Za uspeh pa boste morali žrtvovati in pozabiti katero od svojih razvad. Priznajte, da vam jemlje veliko časa in energije, pa tudi denarja. Tudi doma se bodo odnosi otoplili, spet boste več skupaj.



**LEV**  
(23. VII.-22. VIII.)

Niso vsi, ki se ne strinjajo z vami, proti vam ali vam želijo slabo. Poslušajte kdaj njihov nasvet ali vsaj premislite o tem, kar vam želijo povedati. Lažje vam bo, če ne boste vedno vztrajali pri svojem in tudi okolica vas bo bolj sprejemala, če boste prijaznejši in dostopnejši. Čutili boste, da ste z nekom vedno bolj povezani in da se pogosto znajdete v isti družbi. Čeprav si želite, da bi šlo le za spogledovanje, se lahko rodi resna ljubezen ali dolgotrajnejša zveza.



**DEVICA**  
(23. VIII.-22. IX.)

Če se vam je za nekatere stvari še pred časom zdelo, da vas le ovirajo v življenju, jih zdaj vidite kot odskočno desko. Imeli boste veliko ambicij in želja, vendar boste zaradi spremenjenih okoliščin le počasi lezli proti cilju. Vendar ne neuspešno. V družbi boste neustavljivi in zabavni, ljudi pa boste privlačili kot magnet. Zato pa boste doma ali s partnerjem težje našli skupni jezik in spet bodo prišle na površje nerešene zadeve.



**TEHTNICA**  
(23. IX.-22. X.)

Pogosto si nekaj zelo dobro zamislite, potem pa, namesto da bi uresničili svoje interese, stopite korak nazaj. Prej se boste opogumili, prej boste odločno ravnali, prej se vam bodo vaše želje začele uresničevati. Neka oseba vam je že dolgo všeč, in čeprav je vezana, vam bo nakazala, da si želi vaše družbe. Čeprav vam bo srce utripalo sto na uro, ne pokažite takoj svojega navdušenja. Ostanite mirni, naredili boste večji vtis.



**ŠKORPIJON**  
(23. X.-21. XI.)

Ves čas boste menili, da vas vaši najbližji, sorodniki ali sodelavci obremenjujejo in zavirajo pri vašem napredku. Znebite se občutka, da morate upoštevati vsa mnenja in pripombe. Včasih je bolje kaj narediti po svoje, po lastni zamisli in intuiciji. Čakajo vas izobraževanja ali kakšno potovanje ali sodelovanje s tujino, kjer boste navezali stike. Kljub številnim obveznostim in povečanemu obsegu dela boste čutili notranjo moč in mir. Pripravite se na nove izzive.



**STRELEC**  
(22. XI.-21. XII.)

Znašli ste se v pravem labirintu različnih poslovnih interesov, kjer vam ne bo enostavno loviti ravnotežja med zahtevami drugih in lastnimi možnostmi. Z malo sreče in premislekom vam bo to tudi uspevalo. Delovni elan vam bodo manjšale edino težave z zdravjem, zato ne bi bilo odveč, da bi obiskali zdravnika. Kljub vabilom na zabave se jih boste raje izogibali in dneve preživeli doma. Morda pa bi vendarle naredili izjemo in sprejeli povabilo.



**KOZOROG**  
(22. XII.-20. I.)

Na lastni koži boste občutili, kaj vse zmorejo narediti prijatelji ali sodelavci, da bi rešili svojo kožo. Vas to sicer ne bo veliko stalo, boste pa spoznali, da nekateri niso kolegi, kaj šele vaši prijatelji. Če načrtujete prenovo hiše, gradnjo, pleskanje stanovanja ali kakšne drobne spremembe, je zdaj pravi čas, da se lotite priprav in načrtov. Pred vami je kar nekaj lepih in prijetnih dni, vmes pa kakšen dan, ko ne bo šlo vse tako, kot bi si želeli. Ne izgubite prehitro poguma.



**VODNAR**  
(21. I.-19. II.)

Če si februarja niste uspeli vzeti kakšnega dneva dopusta, je zdaj skrajni čas za oddih. Verjetno ste tudi sami opazili, da ne zmorete vseh obveznosti ali delate neželje napake, ki vas lahko drago stanejo. Naredite nekaj zase, toda bodite previdni, da ne bo preveč brezdelja in zabav prijatelji. Ko nekaj delate, delate z vsem srcem in dušo, zato se morate naučiti zmernosti. Obisk vam bo polepšal dan, kasneje pa boste zaradi nekkih besed zmedeni in nemirni.



**RIBI**  
(20. II.-20. III.)

Prebudila se bo želja po raziskovanju, izobraževanju ali odkrivanju novega. Namesto zabave vas bodo bolj pritegnili ljudje, ki vam lahko pokažejo nov pogled na svet. To vam bo pomagalo razumeti vaše težave, vendar boste morali vložiti veliko energije, da jih boste v prihodnjih mesecih uspešno rešili. Če premišljujete o večjih nakupih, dobro pretehtajte vse možnosti, da ne bi kasneje zašli v hude finančne težave. Ni vse zlato, kar se sveti.

**Nagrade za izžrebane reševalce**

Pravilno rešitev - označena polja - napišite in pošljite na dopisnicah na uredništvo Vestnika, Ulica arhitekta Novaka 13, 9000 Murska Sobota, do petka, 5. marca 2011.

Za rešitev: \_\_\_\_\_

Ime in priimek: \_\_\_\_\_

Naslov: \_\_\_\_\_

Rešitve iz 6. številke:  
**DUŠAN ŠAROTAR, NOSTALGIJA, DOBRAY**

1. nagrada kuharska knjiga: Alojz Hari, Večestani 123, 9262 Rogosovci, 2.-8. nagrada majica: Dragica Zavec, Gorilica 136 b, 9224 Turnišče; Ludvik Županec, Globoka 43 a, 9240 Ljutomer; Iric Krpič, Gornji Slaviči 43 b, 9263 Ružma; Helena Lepoša, Lendavska ulica 15, 9000 Murska Sobota; Manuela Kerčmar, Zvezna ulica 2, 9000 Murska Sobota; Danica Kološa, Gorica 19, 9201 Pucanci; Katarina Gabor, Trnje 83, 9232 Črnišinci

Nagrade lahko prejemate do karja prihodnjega meseca v skladu s pravili te igre na uredništvo Vestnika, Ulica arhitekta Novaka 13, Murska Sobota.



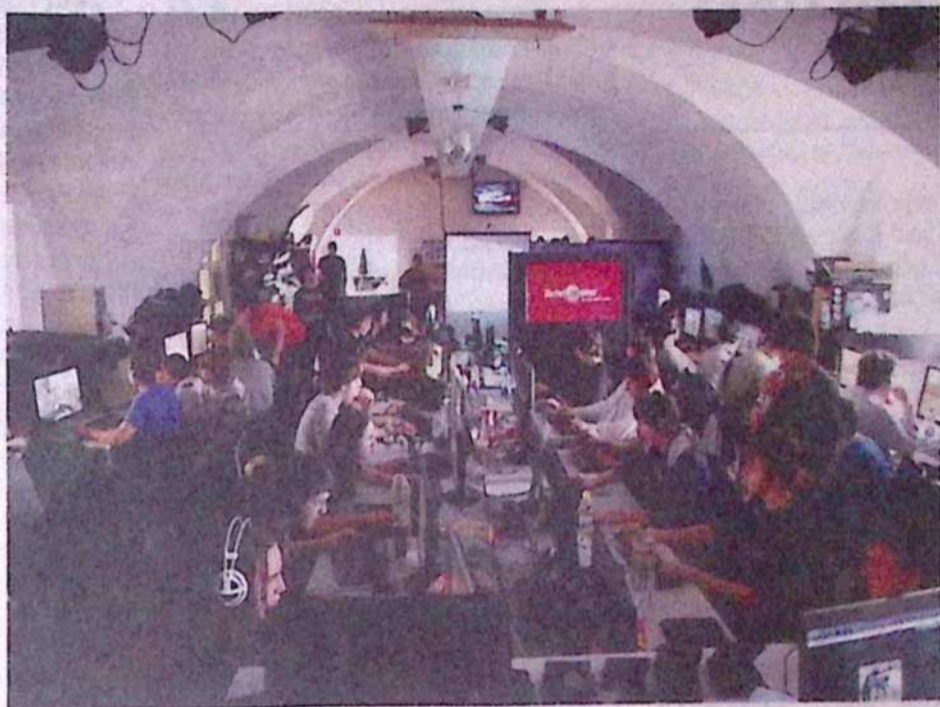
LAN party

# Tri dni »fuzbala« in »streljačin«

Za sprostitev na ročni nogomet

Tri dni je med zimskimi šolskimi počitnicami v prostorih soboškega Mikka prevladoval vonj po sendvičih in redbulu. Sedemdeset mladih udeležencev četrtega Mikkovega LAN-partija je prišlo oboroženih z računalniško kramo in igre so se lahko začele. »Gre za to, da igralci pridejo v prostor, vklopijo svoje računalnike, se povežejo v mrežo (LAN – local area network) in igrajo drug proti drugemu,« nam pojasni osnovni koncept LAN-partijev eden izmed organizatorjev Rok Petje, štiriindvajsetletnik, ki pripravlja magisterij iz ekonomije. Igralci so sicer stari od 15 do 30 let, večina pa je dijakov.

Soboški LAN party je organizirala skupina mladih zanesenjakov po okriljem Mikka. Del organizatorjev prihaja iz ekipe Grand Lan, ki organizira večje tovrstne dogodke po Sloveniji. Ta del ekipe je že večkrat želel organizirati LAN party tudi v Pomurju, tokrat so se pod okriljem Mikka dobili že četrtrič, prvič poleti leta 2009, ko je prišlo 50 tekmovalcev. Kot pravi Petje, je bil doslej največji LAN party v Sloveniji v Sevnici, kjer se je v športni dvorani pomerilo 240 igralcev. Svetovni rekord naj bi postavili lansko leto na festivalu DreamHack v Jönköpingu na Švedskem, kjer so povezali 12.754 računalnikov. Tekmovalci so se v Murski Soboti pomerili v treh igrah, v nogometni simulaciji Fifa in v dveh »streljačinah« – Call of Duty 2 in 4, kjer so bili trije igralci združeni v eno ekipo. Omenjene igre pa so po besedah sogovornika trenutno med najbolj priljubljenimi na LAN-partijih. Akcija, ki se je začela v nedeljo, je trajala vse do torka, za vmesno »sprostitvev« pa so organizirali tudi



Najboljše na igrah Call of Duty čakajo kolajne. V streljanju je bila najboljša ekipa Ejected, med »fuzbalerji« pa Golgeter.



Akcija



Call of Duty

dodatne aktivnosti, kot sta namizni nogomet in igranje stare DOS-igrice. LAN-partiji so v svetu zanimivi tudi za številna podjetja v panogi, ki sponzorirajo vse večje dogodke, in tudi mladi organizatorji v Murski Soboti so uspeli pridobiti kar nekaj sponzorjev, ki so zmagovalce obdarili s praktičnimi nagradami, kot so miške, torbe za prenosnike itd. Kot rečeno, udeleženece prinese svojo opremo, od »škafle«, monitorja, tipkovnice, miške, slušalk ... organizatorji priskrbijo samo »povezavo«. V svetu je običajno, da se na LAN-partijih udeleženci pojavijo z različno »predelanimi« računalniki in drugo opremo tako, da se vidi notranjost računalnika ali pa da imajo raznorazne svetleče dodatke, kar imenujejo case modding. In v čem je razlika v igranju na LAN-partiju ali na isti način po spletu od doma? »Prednost LAN-partijev je v tem, da se igralci, ki se drugače ne družijo med sabo, vsaj dvakrat na leto srečajo in se zabavajo,« pravi Petje.

T. M.

Mislišče

## Darwin gre na Mars 2/2

V prejšnjem članku smo na kratko povzeli t. i. teorijo antičnih Nezemljanov in nekaj argumentov, ki jih ponuja v spopadu s konvencionalnimi teorijami razvoja človeške zgodovine. V zadnjih letih pa se je pojavila kopica vseh možnih izjav in ukrepov iz najbolj nepričakovanih kotov. Leta 2008 je glavni direktor observatorija v Vatikanu oče Jose Gabriel Funes dal izjavo, da obstaja poleg sto bilijonov galaksij s prav tolikšnim številom zvezd možnost razvoja podobnega življenja kot na Zemlji. Seveda je še dodal, da tako odkritje oz. tako naključje ne bi prišlo v nasprotje s krščansko vero, saj če obstajajo tudi kakšna druga bitja, so tudi ta božji otroci. To oznanilo pa je odprlo pot za konferenco, ki se je zgodila leta 2010, spet pod okriljem Vatikana, in se je tematsko vrtela okoli astrobiologije ter gostila najboljših znanstvenikov na tem področju. Čudna poteza Vatikana je presenetila publiko, vendar je bil to šele začetek.

Drug primer prihaja iz Organizacije združenih narodov. Leta 2010 je namreč pricurjela govorica, da naj bi Združeni narodi določili ambasadorja za zunajzemeljske stike. Ta oseba naj bi bila Mazian Othman, ki je trenutno direktorica Urada za zunajplanetarne zadeve Združenih narodov, ki je bil ustanovljen leta 1962 z glavno pisarno na Dunaju. Sicer je Othmanova zanikala govorice v pismu časopisu The Guardian, čeprav se njena predavanja na konferencah tematsko tičejo predvsem političnih, družbenih in znanstvenih posledic srečanja z nezemeljsko inteligenco.

Tretji primer pa prihaja iz ust nekoga, ki privabi vsa ušesa znanstvenega sveta k pozornosti. Stephen Hawking je pretresel znanstveni svet, ko je leta 2010 izjavil, da se je v vsakem primeru treba izogibati stika z nezemeljsko inteligenco. Hawking pravi, da skoraj ni dvoma o obstoju nezemeljske inteligence, in to že po sami verjetnosti. Sicer res pravi, da naj bi bila večina življenjskih oblik zgolj mikrobialni ali preprosti organizmi, vendar pa je možnost višje inteligence odprta. Inteligenca si je podobna in zato nas Hawking svari, da bi druga inteligentna bitja ravnala prav na tak način, kot smo mi skozi celotno krvavo zgodovino. Za primer je podal poseg Kolumba v Ameriko in posledice tega posega za domorodno kulturo.

Kakor koli že, je res, da so se dejavnost, polemike in vse, kar se vrti okoli te tematike, grozovito povečali v zadnjih nekaj letih. Nekateri so tudi trdili, da naj bi to bili znaki za pripravo neke splošne objave vodilnih sil, da so Nezemljani vedno bili na našem planetu in da je zdaj čas, da krinka pade in se pokažeta širok aspekt moči in vsevrstnost klice življenja.

Lahko pa se le vprašamo, ali bi se v tem primeru res kaj spremenilo in ali bi naš razvoj tekel naprej po isti ustaljeni poti? Kajti zdi se, da gre predvsem za poskus ustanovitve nove odrešeniške religije, vendar take, ki uporablja bolj znanstvene pristope ter ne le ogenj in križ.

Dašo Benko

### Glasbeni večer ob dnevu žena v Murski Soboti

## Na Gibonnijev koncert z Vestnikom

V petek, 11. marca, bo v dvorani OŠ I v Murski Soboti veliki koncert enega najbolj cenjenih hrvaških glasbenikov Zlatana Stipišića – Gibonnija, katerega glasba ob njegovih nastopih tudi v Sloveniji vedno napolni srca množice obiskovalcev. Na koncertu bo pel tako starejše skladbe kot tudi skladbe s svojega zadnjega albuma Toleranca, ki ga je izdal lani.

Prve glasbene uspehe je dosegel v svojem rojstnem mestu Splitu, sčasoma pa je izoblikoval značilen glasbeni stil, ki je mešanica popa, etna in »world« glasbe in je svojstven zaradi edinstvene melanholične mediteranske atmosfere in intimne lirike.

Njegove pesmi so izvajali številni hrvaški glasbeniki, za Oliverja Dragojevića pa je napisal pesem Cesarica. V prvem obdobju njegovega ustvarjanja so nastali hiti Tempora, Dvije duše, Lipa moja, Ako me nosiš na duši in drugi.

V preteklih dveh desetletjih so se vsi njegovi albumi prodajali v velikih nakladah. Album Judi, zviri, beštije, ki je izšel leta 1999, je bil najbolje prodajan album na Hrvaškem in v Sloveniji, kritiki pa so ga označili za najboljši hrvaški album desetletja. Na njem so hiti Činim pravu stvar, Projdi vilo, I ja ću budan sanjati in drugi.

J. G.

### Koncert ob dnevu žena



Z Vestnikom na koncert GIBONNIJA brezplačno

Ime in priimek: \_\_\_\_\_

Naslov: \_\_\_\_\_

GIBONNI v petek, 11. marca, ob 20. uri v dvorani osnovne šole I v Murski Soboti  
Izpolnjen kupon pošljite na naslov: Vestnik, p. p. 107, 9000 Murska Sobota. Žrebanje 15 vstopnic bo v sredo, 2. marca, med 9. in 10. uro na Murskem valu.

Izžrebanci bodo dobili vstopnice v naročniški službi Vestnika, Ulica arhitekta Novaka 13, vsak delavnik do 15. ure ali pri blagajni pred dvorano uro pred koncertom. Obkrat bo treba predložiti osebni dokument.

## Na lekarniški tehtnici

Polonca Fiala, mag. farm.

## Ko kava omamno zadiši

Naključno odkritje njenega poživljajočega učinka

V prejšnji številki Vestnikove priloge Pen smo govorili o vsiljivih mislih, ki nam na večer preženejo spanec in povzročajo nespečnost! Omenili smo, da so lahko vzrok težavam tudi določene substance – med njimi je v ospredju kava. Črna tekočina, ki vsaj nekaterim tako omamno zadiši in brez katere si ne znajo predstavljati novega dneva! Ti bodo zagotovo njeni zagovorniki in bodo tehtnico želeli prevesiti kavi v prid. Vsi njeni nasprotniki pa se bodo vneto trudili, da jih preglasujejo in kavo privedejo na zatožno klop. Kdo ima prav in kdo je v zmoti?

## Od kod izvira kava?

Kava je napitek iz prevretilih zrn rastline kavovca. Počasno srebanje temne tekočine je mnogim prepotreben obred zaspanih juter, ki se s pomočjo kave spremenijo v poživljajoč dan. Legenda pravi, da je bilo odkritje poživljajočega učinka kave v devetem stoletju našega štetja naključno. Neki pastir je namreč opazil, da koze, ki jih je pasel, velikokrat prebedijo noč in ostajajo živahne še ves dan. Ko jim je sledil, je naletel na drevo z rdečimi jagodami. Ko jih je poskusil, je učinek zaznal tudi sam. In to je bilo rojstvo kave kot živila. V Evropo so kavo prvič prinesli beneški trgovci v 17. stoletju in začel se je razcvet obrednega pitja – tudi v kavarnah!

Kavovec je nizko zimzeleno drevo, ki uspeva na območjih vlažnega subtropskega pasu. Ima majhne bele cvetove, ki ovenijo v dnevu ali dveh, nadomestijo pa jih rdeče jagode z dvema semenoma – kavni zrn. Zrnje mora dozoreti, nato se praži, zmelje in ustrezno skladišči, da ohrani aromatične lastnosti. Kava je za mnoge države zelo pomembna izvozna surovina. Vodilna država v pridelavi je Brazilija, sledijo ji Vietnam, Indonezija, Kolumbija in Mehika.

## Kakšna je sestava kave?

Sestavina, ki daje kavi poživljajoči učinek, je kofein. Najdemo ga tudi v kokakoli, pravem čaju, kakavu in v zdravilih! Količina kofeina v skodelici kave je odvisna od načina priprave in se giblje med 30 (espresso) in 150 miligrami (filter in turška kava).

## Koliko privržencev ima kava?

Verjamem, da je marsikdo izmed vas pravkar srknil požirek kave. In če ste svojim brbončicam namenili okušanje požirka, se nikar ne odpovajte temu prijetnemu opravilu. Kajti pri tem niste osamljeni. Raziskava je pokazala, da kavo uživa 79 odstotkov odraslih. Še posebej Slovenci imamo kavo raje kot čaj. Povprečen Slovenec spi na leto dobra 2,5 kilograma kave in skoraj vsi še vedno prisegamo na kofeinsko. In čeprav ob pitju kave velikokrat urejamo tudi svoje misli, močno dvomim, da se pretirano ukvarjamo s tem, kakšne posledice ima bodisi čezmerno bodisi občasno srebanje kave. Pa poglejmo!

## Za ali proti?!

Je kava res zgolj napitek, ki nas razvaja in nam velikokrat pridobi sogovornika?! Je zgolj navada, obred ali nuja?! Nam res prežene spanec in nas naredi budnejše in živahnejše? Ali nas zgolj »zasvaja« in povzroča težave?! Vsekakor je kofein poživilo in spodbuja centralni živčni sistem. Na telo deluje zelo hitro, saj se hitro absorbira in tako doseže polno učinkovitost že v 15 do 30 minutah po zaužitju.

## Nam kava res daje moč?

Kava res povečuje naše fizične sposobnosti, saj se mišice po pitju kave počasneje utrudijo. Kofein je nasprotnik telesne snovi – adenoza, ki zavira celično proizvodnjo energije.

## Nam izboljšuje koncentracijo in razpoloženje?

Delno res! Kofein izboljšuje prekrvavitev možganov, zato vodi k učinkovitejšemu razmišljanju in večji pozornosti, delo pa nam gre bolje od rok. Rekli smo, da kofein zavira delovanje adenoza, ki je tudi povzročitelj slabega razpoloženja. Zato popita skodelica kave lahko izboljša razpoloženje. Večje količine imajo prav nasproten učinek! Zakaj? Kofein namreč povzroča tudi količino stresnih hormonov – adrenalina in noradrenalina. Ob prevelikih količinah se zato pojavijo živčnost, potenje in depresija!

## Nam zmanjšuje utrujenost in preprečuje zaspanost?

Delno res! Kofein res prikrije znake utrujenosti, ki pa se nato nenadoma ponovno pojavijo in lahko povzročijo nenadno zaspanost. Zato previdno pri vožnji z avtomobilom!

## Povzročajo rano na želodcu?

Lahko! Snovi v kavi povzročijo povečano izločanje želodčne kisline, ki lahko vodi do nastanka težav, kot so zgaga in razjede. Težave so izrazitejše, če kavo popijemo na tešče.

## Vpliva kava na absorpcijo železa in posledično na slabokrvnost?

Res je! Kavni napitki motijo vsrkavanje železa iz črevesja, zato lahko pretirano pitje kave povzroči slabokrvnost!

## Kaj pa naše kosti?

Kofein moti presnovo kalcija. Ob zaužitju kofeina je obnova kalcija v ledvicah motena nadaljnje tri ure in tako se z urinom izloči več kalcija. Ker pa telo želi namestiti primanjkljaj, kalcij črpa iz kosti, kar lahko vodi v osteoporozo!

## Ščiti zobe pred kariesom?

Morda! Kava vsebuje tanin, ki preprečuje nastajanje bakterijskih zobnih oblog in zobne gnilobe. Vendar pa se moramo zavedati, da kavi ponavadi dodamo nekaj sladkorja, ki pa seveda ni v prid zobem. Prav tako je proti kavi uperjeno dejstvo, da povzroča obarvanost zob!

## Vpliva na srčni utrip in krvni tlak?

Majhne količine kofeina povečajo občutljivost čutil, pospešijo bitje srca ter dvignejo krvni tlak. To možganom dovede kisik, mi pa občutimo poživljajoč učinek in budnost. Nasprotno pa velike količine povzročijo nespečnost, glavobol, omotičnost, pospešeno bitje srca ter povečajo krvni tlak in tveganje za razvoj srčno-žilnih obolenj.

## Kako pa so s kavo povezane bolečine?

Kofein je učinkovit analgetik, predvsem za blažitev migrenskih glavobolov! Dodan je marsikateremu zdravilu, ki se dobi v lekarni tudi brez recepta.

## Pa astma?

Kofein resda razširja sapnice (bronhije), vendar zgolj s kavo težavam ne bomo kos!

## Kofein topi maščobo?

Res je! Kofein pospešuje presnovo, zato je tudi sestavina številnih pripravkov za hujšanje in odpravo celulita.

Le kdo je med temi argumenti »za in proti« lahko sodnik in kdo lahko razsodi?! Zagotovo razum, zlata sredina in zmernost! Zato si brez slabe vesti privoščimo skodelico kave, kapučina s penasto kapo, melanža s kančkom stepene smetane ali makjata z veliko mleka. A izkoristimo ta trenutek še za sproščen klepet z osebo, ki nam veliko pomeni, s sodelavcem ali prijateljem. Morda bomo skrivaj pogledali še v kavno usedlino in iz nje skušali razbrati usodo. Roko na srce, včasih to storimo, kajne?! In velikokrat nam kaj sporoča! Ne toliko kavna usedlina, pač pa notranji glas, ki ga vsaj ob trenutnih sproščenosti ob kavi ne moremo preslišati. Naj bo tako tudi danes. Če bomo iskreni, morda o sebi in o prijatelju izvemo kaj novega! Kdove?!

## Z našega štedilnika

Boštjan Režonja,  
kuhar v lendavskem  
hotelu Lipa

## Topli kruhki po mediteransko

8 rezin opečenca, 10 cl paradižnikovih koščkov iz konzerve, sol, poper, bazilika, 50 g mehkega sira s plemenito plesnijo, 2 stroka česna, 1 manjši jajčevac, 2 JŽ črnih izkoščičenih oliv, oljčno olje. Drugo: opekač.

Najprej pripravimo paradižnikovo omako: paradižnikove koščke pristavimo v kozici, dodamo nadrobljen sir, začínimo in na hitro prevremo, da nastane gosto tekoča omaka. Jajčevac operemo in narežemo na tanke rezine. Začinjene na hitro popečemo na oljčnem olju in jih preložimo na papirnat prtček, da se odcedi odvečna maščoba. Kruhke zlato rumeno opečemo v opekaču, jih še vroče natremo s česnom in na zgornji strani pomažemo s pripravljeno paradižnikovo omako. Na tako pripravljene kruhke dekorativno nadevamo popečene rezine jajčevcev, vse skupaj pa potresemo z grobo sesekljanimi črnimi olivami. Kruhke lahko postrežemo hladne, okusnejši pa so še vroči.

## Špinačna kremna juha s kozjim sirom

200 g pretlačenih špinačnih listov, 40 g masla, 50 g čebule, 150 g krompirja, sol, poper, 2 stroka česna, 50 cl mleka, jušna osnova za zalivanje, 120 g kozjega sira.

Na maslu posteklenimo sesekljano čebulo, dodamo strt česen in zalijemo z jušno osnovo. Dodamo odtaljeno špinačo in olupljen, na kocke narezan krompir ter prilijemo mleko. Juho začínimo ter na zmernem ognju kuhamo dobrih 20 minut. Ko je krompir kuhan, ga zmeljemo s paličnim mešalnikom. Po potrebi juho še začínimo. Vročo juho nalijemo v jušne krožnike ali skodelice in vanje razdelimo nadrobljen kozji sir. Takoj postrežemo.

## Losos v slanini na zelenjavni posteljici

600 g svežega lososovega fileja, 100 g na tanko narezane prekajene slanine, 1 limona, 50 g masla, 200 g stročjega fižola (zeleni ali rumeni), 150 g brokolijskega, 200 g češnjevke paradižnika, 100 g bučk, 1 manjša sveža zelena paprika, 150 g sojinih kalčkov iz konzerve, 2 JŽ paradižnikovega kečapa, sol, poper, rožmarin, 10 cl belega suhega vina, sveže sesekljan zelen peteršilj.

Lososov file operemo pod tekočo hladno vodo, odstranimo kožo in narežemo na večje kose. Začinimo s soljo in poprom ter

pokapljamo z limonovim sokom.

Svežo zelenjavo očistimo in operemo, zamrznjeno pa skuhamo in odcedimo. Sojine kalčke operemo in prav tako odcedimo. Kose začínjenega lososa zavijemo v rezine prekajene slanine in jih zložimo v pomaščen pekač. Tako pripravljene lososove kose spečemo v pečici, ogreti na 200 stopinj Celzija (10–15 minut).

Na segretem maslu prepražimo na rezine narezano papriko, nato dodamo narezane bučke, kasneje pa še vso drugo kuhano zelenjavo. Na polovičke narezan češnje paradižnik in sojine kalčke dodamo nazadnje. Zelenjavo začínimo, dodamo paradižnikove kečap in belo vino. Na hitro prevremo in odstavimo. Najprej naložimo na krožnik pripravljeno zelenjavo, nanjo pa položimo pečen lososov file. Jed potresemo s sveže sesekljanim peteršiljem in takoj postrežemo.

## Kostanjev tiramisú

500 g kostanjevega pireja, 180 g kakavovih piškotov ali keksov, 80 g surovega masla, 3 cl ruma; za kremo: 2 zavitka vaniljevega pudinga, 80 cl mleka, 150 g surovega masla, 100 g sladkorja, 14–16 otroških piškotov, pribl. 20 cl prave kave (kuhane); dekoracija: 50 cl sladke smetane za stepanje, kakav v prahu. Drugo: model za pecivo z merami okrog 25 x 20 cm.

Za testo na toplem zmehčamo kostanjev pire in maslo. Kakavove piškote zmeljemo. Vse sestavine pomešamo, dodamo rum. V model nadevamo pripravljeno maso in poravnamo. Posebej pripravimo kremo: odmerimo okrog dva decilitra mleka, ki ga razmešamo s pudingovim praškom in sladkorjem. Preostalo mleko pristavimo. Ko zavre, vanj vkuhamo razmešano pudingovo maso. Kuhamo kakšno minuto na zmanjšanem ognju in puding pustimo, da se nekoliko ohladi. Vanj vmešamo razmešano maslo in pudingovo maso vlijemo v pekač na kostanjevo maso.

Preden se puding strdi, v tiramisú vložimo otroške piškote, ki jih poprej namočimo v kuhano in precejeno kavo. Vsi piškoti naj bodo poravnani v isto smer. Tiramisú postavimo na hladno, in ko se strdi, po vrhu naložimo stepeno sladko smetano. Poravnamo in posujemo s kakavom v prahu. Tiramisú ponovno postavimo na hladno.

Preden tiramisú postrežemo, ga z nožem, ki ga pomakamo v vročo vodo, narežemo na enakomerne kose.

## Komu se najraje zaupate?

Kdo je po vašem najboljši zaupnik? Je to prijatelj ali prijateljica, starši, življenjski spremljevalec ali spremljevalka? Mogoče pa kdo drug? V mednarodni anketi je v kar 16 državah na prvem mestu najbolj zaupanja vrednih oseb prijatelj ali prijateljica. Le v Franciji in Veliki Britaniji je odstotek zaupanja pri prijateljih in zakoncih zelo tesen. Slovenci zaupamo svojim partnerjem in partnerkam, sledijo pa jim prijatelji in prijateljice. Odstotek staršev, ki jim zaupamo, pa je majhen. Če so mame prva izbira v daljni Braziliji, pa se mamam ne zaupa veliko Slovencev in Slovenk, le pet odstotkov anketirancev. Sledijo nam Avstralci z 11 odstotki. V 11 anketiranih državah je prva izbira pri starejših anketirancih njihov zakonec. Le na Kitajskem, v Franciji in Mehiki so tudi mlajši bolj stavili na svoje zakonce in partnerje, da se jim lahko zaupajo.



Besede mode



Tatjana Kalamar Morales

# Modni dodatki kot osebni podatki

Življenje dostikrat ni preprosto; od Znas zahteva, da živimo v več vlogah. Kdo smo danes? Tako oblačila kot modni dodatki se nam prilagajajo, dobijo pečat našega značaja. Načenjajo pogovor najprej z našim stenskim ogledalom, potem z najbližjimi, okoljem in z vsemi ljudmi, ki nam namenoma ali nenamenoma prekrizajo pot. Modni dodatki, kot so čevlji, pas, šal, kravata in torba, kar padejo v oči, zato so bistvo našega sloga.

## Živalski vzorci

V objemu divjega leoparda je naš podpis drzen in vpadljiv. Skoraj normalno je, da zahteva enobarvno podlago. To pomeni nevtralne barve pripadajočih oblačilnih elementov. Prihajajoča pomlad sicer prinaša nekaj več živahnih odtenkov, to pa ne pomeni, da se moramo odpovedati leopardjemu vzorcu v majhnih modnih dodatkih. Slednji se lepo podajo k osnovnim



gre predvsem za to, kako nas drugi vidijo, opazijo, komentirajo, posnemajo.

## Kravate

Kljub vsej možni tropski inspiraciji prevladujejo v kravatah mikrovzorci, mikro- in makročrte, ki se sekajo v drugačnih barvah pod drugačnim kotom. Kar naenkrat se nam lahko zdi, da zeleno ni samo v tropih, temveč tudi na Škotskem ali Tirolskem. Taka živahnost v barvah in vzorcu zahteva previdno kombiniranje. Ker se vse pogosteje pojavlja tudi robček v prsnem žepu moške obleke, barvne kombinacije pa niso ravno enostavne, je opaziti prihod belega robčka v levem prsnem žepu ali, natančneje, na letvici v višini prsi.

Kadar izbiramo modne dodatke, pomislimo tudi na našo barvo kože. Ni lepšega kot tonska usklajenost na eni strani ali popoln kontrast na drugi. Še dobro, da smo čez dan v različnih vlogah.



oblačilom v barvi smetane, pomaranč, kave, tobaka, peska in slonove kosti. Vzorec lahko pokuka tudi izpod bluze, balonskega plašča ali obleke. Kadar je iz bombaža, si ga lažje ogrnemo čez oblačila, kadar je v kakovostni in prestižni svili, pa kar sili pod oblačila, saj kožo zares prijetno boža.

## Gladiatorski sandali

Gladiatorske igre in z njimi povezani dodatki so bili v ponudbi že v prejšnji pomladni in poletni sezoni. Tokrat je navdih služil za čevlje z visokimi petami. Ker so pete še zmeraj zelo ravne in ekstremno visoke, noga potrebuje oporo. Sprednji del je zato pogosto zelo cikcakasto prepleten ali ima po sredini visoko opornico. Na tak način je noga stabilna in korak pravilno usmerjen.

## Kovinske zaponke

Zapenjanje torbe mora biti povsem enostavno, čeprav sam videz lahko naše oči optično prevara. Prepletenost spominja na mrežo in poletje, ki ga še ne bo tako hitro. Kljub temu pa daje tak videz torbe povsem suveren in zanimiv pečat naši podobi. Pri slednji pa



# Domači vrt

## Načrtov za vrt je še veliko

Vpadljiva hiša v velikim predvrtom, namenjenim predvsem za dovoz v garaže, vijugasto oblikovane gredice, posute z dvobarvnim kamnom – ob vsem tem uživa gospa Anica Mujdrica iz Beltince. Ideje za oblikovanje vrta so njene. Rada kupuje razne vrtnarske revije, obiskuje parke (Mozirski gaj, Volčji potok, botanični vrt pri Hočah), si nabira ideje in jih vnaša v svoj vrt.

Parcela je velika 14 arov. Pretežno je površina travnata, ki jo skrbno kosi sin, dve uri in pol z mulčarjem, potem pa še s kosilnico na nitko. Z zasaditvijo predvsem iglavcev so si ustvarili precej opazen bivalni vrt. Enoletnic, dvoletnic in trajnic ni več na vrtu. Igljavi različnih barv okroglaste oblike ustvarjajo raznovrstnost. Prvotno je bilo na levi strani travnatega dvorišča osem cigararjev z lepo krošnjo in z velikimi srčastimi listi. Anica pove, da so bila zelo lepa drevesa, s kremasto belimi cvetovi in jeseni s svetlo rjavimi visečimi plodovi, »cigarami«, vendar so po toči izgubila svoj sijaj in so jih odstranili. Vsako leto jih je sama obrezovala. Res pa je, da je bilo veliko listja in problemov z odvozom. Tudi pisanolistno hortenzijo je podarila prijateljici.

Na zelenici na vidnem mestu je velik zimzelen bonsaj (drobnolistna bodika), okrog

njega različno kamenje in rdeča opeka. Spodaj so posajeni ruševje in nekaj grmov kroglastega pušpana. Poseben poudarek dajejo gredicam najrazličnejši dodatki. To so amfore in glinaste krogle. Vse rastline obrezuje gospa Anica sama, saj jo delo na vrtu poživlja, pomeni ji predvsem veselje, sprostitve in stik z naravo. Sedaj, ko je dolga zima, komaj čaka, da se začne delo na vrtu, in pravi: »Vrt je del mene in jaz sem del vrta.« V Občini Beltinci je dobila že priznanje za urejenost okolice. Lastnica pravi, da vrt ni dokončan, spreminja se in idej je še veliko.

Da se med počivanjem na lepi terasi in ob zasajenih koritih lastnici utrne marsikatera iskriva ideja, priča posajen rumeni javor s prekrasnimi listi, ki je obložen s palisadami.

Rastlinja je tudi v notranjih prostorih veliko – neobčutljive zamije, flamingovci, ciklame in veliko orhidej. Moč nepozabne narave se ohranja v suhih aranžmajih v dnevnem prostoru.

»Vrt obravnavamo kot prostor okrog bivališča, kjer naravo poskušamo rekonstruirati s prenosom različnih rastlinskih kompozicij, vrt je prostor, v katerem preoblikujemo krajino po svojih človeških merilih,« piše v svoji knjigi krajinski arhitekt Dušan Ogrin.



Terasa je v poletnih dneh bivališče na prostem.



Na nasutem kamenju je »bonsaj« (drobnolistna bodika) okras vrta.



Nizka živa meja iz pušpana je pregrada med teraso in zanimivo kombinacijo barv.



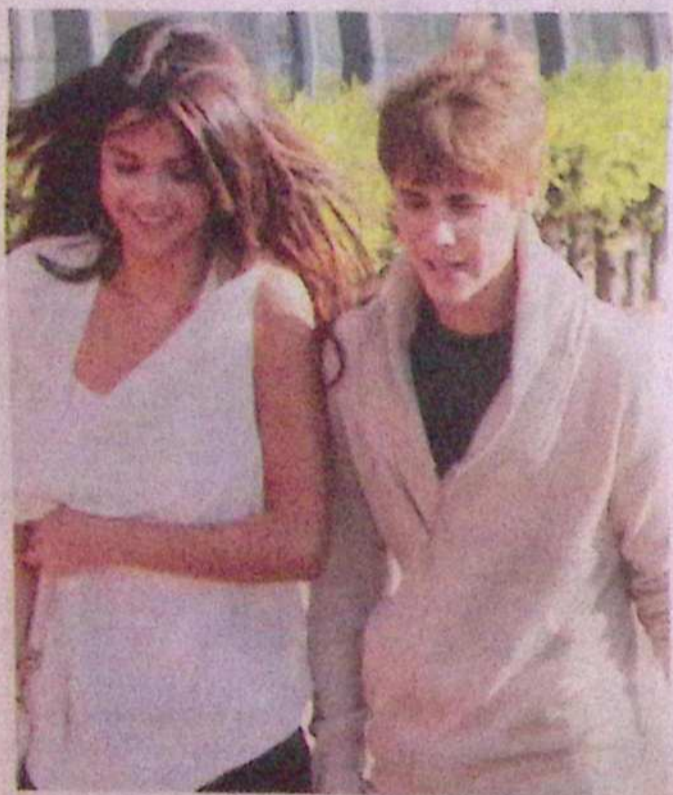
Pisanolistna hortenzija, ki ima okrasno vrednost v listju in cvetju.

Še februarsko mirovanje rastlinja, gospa Anica pa željno pričakuje pomlad.



## Kardashianova na oder k Princeu

Na nedavnem koncertu Princea (52) v newyorški koncertni dvorani Madison Square Garden je ameriška starleta in zvezda resničnostnega šova Kim Kardashian (30) naredila lepo zmedo. Uspelo se ji je pririniti v prve vrste in sredi koncerta Princeu splezati tik pod oder. Legendarni glasbenik, ki na svojih koncertih rad povabi svoje oboževalke in z njimi zapleše, jo je opazil in jo prijazno povabil na oder. Potem pa je Kim na odru popolnoma otrdela in ji ni uspelo narediti niti enega plesnega koraka, le nekaj nerodnih prestopov. Prince se je še nekaj časa trudil, da bi zaplesala, potem pa se je le nasmehnil in jo prosil, naj zapusti oder. Zvezdnica pa se je osramočena vrnila med publiko, ki ni hotela razumeti njenega spodrseljaja in jo je le grobo izžvižgala. Marsikatera druga bi to vlogo veliko bolje odigrala.



## Justin in Selena

Najstnice pa v jok. Njihov idol, 16-letni kanadski pevec Justin Biber, se je zaljubil v dve leti starejšo igralko Seleno Gomez (18), ki je v Disneyjevih filmih upodobila princese. Ko so to novico objavili mediji, je završalo med oboževalkami, paparaci ga lovijo še bolj, njegovemu novemu dekletu pa so oboževalke po spletu celo grozile s smrtjo. Že pred časom so ga ujeli v objemu z igralko na Karibih, kasneje pa so ju opazili skupaj še na plažah Santa Monice, tako da so oboževalke takoj zaslutile, da gre zares. Sprehajala sta se po plažah, se držala za roke in še opazila nista, da so ju ljudje fotografirali s fotoaparati, mobilni, vsem, kar so imeli pri roki. Na vprašanje, ali je to njegova nova ljubezen, Justin diplomatsko odgovarja: »Vsak, ki jo pozna, bi si želel hoditi z njo, ker je čudovita oseba.« Kako na sinovo slavo danes gleda mama, pa je drugo vprašanje. Ko je pred dvema letoma na YouTube objavila posnetek sina, kako prepeva skladbe Michaela Jacksona ali Justina Timberlaka, še slutila ni, kakšna slava ga čaka. Dekleta po vsem svetu so noro zaljubljena v pevca, fantje pa mu želijo biti podobni. Drugi pa se sprašujejo, kako le mu uspeva opraviti vse za šolo, ko pa ima toliko časa za pohajkovanja in zabavo.

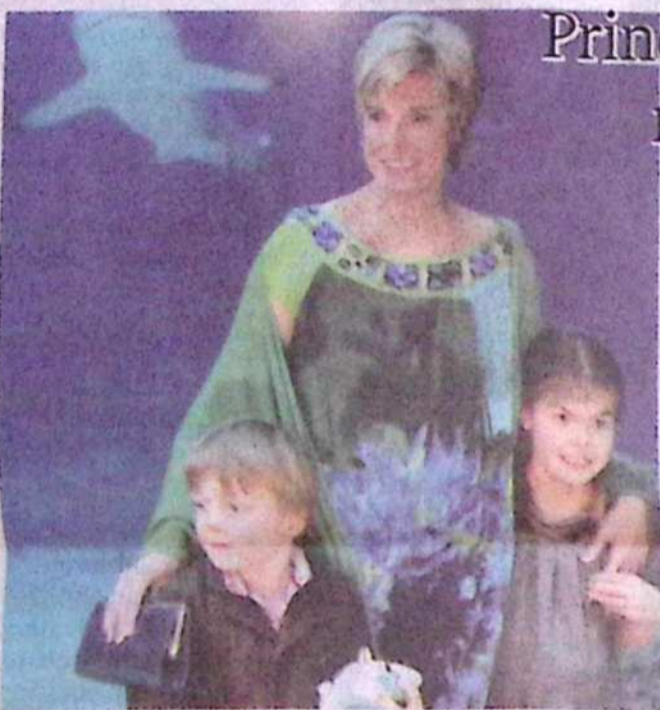
## Lopar večji od njega



Triinpolletni Emanuel, sin hrvaškega teniškega zvezdnika Gorana Ivaniševića, že zna držati lopar in udariti rumeno žogico, čeprav je le malo večji od loparja. Oče je svojega sina že popeljal v svet tenisa in mu pokazal nekaj skrivnosti.

Nekaj časa igro vzame kot zabavo, skače za žogo, ko pa mu ne gre najbolje ali se naveliča, pa kot vsak običajen otrok žalostno zastoka in zajoče. Takrat pomaga ta le ljubeč očetov stisk in poljub in solze se hitro posušijo, treba pa bo počakati

še nekaj let, da bomo videli, ali bo mali Emanuel vihtel svoj lopar kot oče, ki je pred leti zmagal tudi na Wimbledonu. Ja, pa tudi jeziti in obvladati jezo se je treba naučiti pri športu. Tekmovanje ni le iz zmag in uspehov.



## Princesa Laurentien opozarja na klimatske spremembe

Nizozemska princesa Laurentien je zelo aktivna na ekološkem področju. Pred nedavnim je objavila svojo drugo knjigo za otroke Gospod Finney in druga stran vode, kjer na otrokom razumljiv način predstavlja probleme in opozarja na klimatske spremembe. Zgodbica na poučen in zanimiv način govori o vplivih na dvigovanje gladine morja in kako se s tem uničujejo koralni grebeni ali potopi kakšen otok ali celo otočje. Tokrat se je osredotočila na karibski otok Aruba, ki je marsikomu bolj znan po lepoticah. Knjigo je avtorica predstavila ob velikem akvariju v živalskem vrtu v Rotterdamu, z njo pa sta bila tudi sin Claus Casimir in hčerka Eloise. Predstavitve se je udeležil premier Arube, ki je dobil prvi izvod knjige. Glede na svoja poznanstva in vpliv pa bi se s svojimi idejami morda lahko obrnila na odrasle in tiste, ki za klimatske spremembe res lahko kaj naredijo.

## Jude Law in Sienna Miller nista skupaj

Še pred nedavnim, ko so se vračali z zimskih počitnic v Keniji, sta bila britanski igralec Jude Law (48) in igralka Sienna Miller (29) videti tako zaljubljena in srečna! Prav v dneh okoli valentinovega pa sta objavila novico, da gresta narazen in da skupaj ne moreta več biti. Tako jima tudi drugi poskus, da bi ostala skupaj, ni uspel. Pred leti sta se za nekaj časa razšla in v času od 2006 do 2009 je imel Jude krajšo afero z Američanko Samantha Burke, ki mu je takrat rodila njegovega četrtega otroka. To Sienne ni prav nič motilo, poleg tega pa je bila v dobrih odnosih z njegovi-ma sinovoma Rafferty (14), Rudy (8) ter hčerko Iris (10) iz prvega zakona. Kaj ju v resnici tare, pa verjetno vesta samo onadva.





Močna, vplivna, bogata ženska z izrazitim čutom za človeka

## Oprah Winfrey ve, kaj je življenje

Lani je publiko odpeljala na potovanje v Avstralijo.

Ameriška televizijska voditeljica Oprah Winfrey (56) je še vedno eden od najbolj prepoznavnih obrazov televizijskih šovov. Poleg tega, da je spoštovana, vplivna in bogata, je tudi izjemno priljubljena. Znana pa je po tem, da rada pomaga drugim, saj dobro ve, kaj sta revščina in trpljenje. Njeno zgodnje otroštvo je bilo zaznamovano z revščino, poleg tega pa je doživljala še psihično in fizično nasilje ter spolno izkoriščanje.

Njena mama Vernita Lee je z 19 leti zanosila in ni mogla skrbeti za malo Oprah, zato je živel pri babici in dedku. Ko je babica zbolela, jo je vrnila mami, kjer je bila žrtev spolnih napadov maminih prijateljev. Pri 14 letih je rodila sina, ki je po nekaj dneh

umrl. Kasneje jo je vzel k sebi oče in v novi družini se je za Oprah začelo novo življenje. V šoli je bila izjemno uspešna, na leto je naredila dva razreda, postala je maturantka leta in si prislužila štipendijo za študij komunikologije. Zma-

govala je tudi na tekmovanjih za mis in si s tem dvigala samozavest.

Že med šolanjem je postala napovedovalka na lokalni radijski postaji, opazili so jo in jo povabili na televizijo. Ob poročanju z dogodkov in o



Redki so zvezdniki, ki jih Oprah ne bi gostila v studiu.

nesrečah pa je pokazala svoja čustva, kar nadrejenim ni bilo všeč, zato so jo degradirali na jutranji program, kjer je zasijala in dokazala, da se pozlati vse, česar se dotakne. Njena oddaja je podirala rekorde gledanosti in prehitela najbolj gledane oddaje.

Leta 1986 so njeno oddajo poimenovali Oprah Winfrey Show, ukvarjala pa se je z občečloveškimi temami, odnosi, boleznimi, zlorabami ... V njenih oddajah običajni ljudje in zvezdniki pogumno

spregovorijo o temah, ki so tabu. Tudi sama pa odprto govori o svojih stiskah in težavah s kilogrami, zlorabljanju, v javnosti pa ob ganljivih trenutkih brez zadržkov pokaže solze in žalost. V oddajah gosti največje svetovne zvezde, in ko je leta 1993 povabila Michaela Jacksona, si je oddajo ogledalo rekordnih 36,5 milijona ljudi. Publiko v studiu tudi velikodušno deli knjige, obleke, avtomobile ali potovanja. Živi z dolgoletnim partnerjem Stadmanom Gra-

hamom. Čeprav je med najbogatejšimi na svetu, njeno premoženje ocenjujejo na 2,7 milijarde dolarjev, dela za dobrobit ljudi, ustanavlja šole, pomaga ženskam po svetu, in čeprav nima svojih otrok, skrbi za številne otroke, med drugim želi 200 otrok iz Afrike spraviti do kruha. Ponujali so ji že mnoge vplivne službe, tudi državne, vendar jih je zavračala z besedami, da je v tem poklicu najvplivnejša in lahko za ljudi naredi največ.



## Miley v objemu Bowmana

Ameriška igralka in pevka Miley Cyrus (18), zvezdnica najstniške serije Hannah Montana, ima novega fanta, britanskega igralca Joshua Bowmana (22), ki ga je spoznala na snemanju novega filma So Undercover. Miley je lansko leto prekinila zvezo z avstralskim igralcem Liamom Hemsworthom, Liam pa je imel še lani odmevno afero z britansko pevko Amy Winehouse. Par pa od snemanju,

ko je preskočila iskrica, večkrat videvajo skupaj, čeprav živi Miley v Los Angelesu, Joshua pa v Louisiani. Nedavno so ju ujeli v parku Griffith v zaljubljenem objemu in sproščenem pogovoru. Usnjena jopa pa je zakrivala njeno zadnjo peto tetovažo in lovilca sanj, ki visi nad njeno posteljo. Oče mlade igralka pa se le drži za glavo, kaj se je zgodilo z njegovo malo punčko.

Hollywoodska igralka Natalie Portman (29) svojo kondicijo in linijo tudi v pozni nosečnosti vzdržuje s hitro hojo in počasnim tekom. S koreografom Benjaminom Milleppiedom (33), s katerim sta se spoznala kje drugje kot na snemanju filma, pričakujeta prvega otroka. Najde pa tudi veliko časa, da doma pripravlja vse potrebno za otročička. Vendar čakajo bodočo mamico še naporni dnevi, saj načrtuje, da se bo udeležila še podelitve različnih filmskih nagrad, nominacije pa si je prislužila z vlogo balerine v psihološkem trilerju Črni labod. Za to vlogo je že prejela nagrado britanske filmske akademije BAFTA.



Aktivna tudi  
v nosečnosti

## Razočarana gospodinja na jahti

Včasih se zdi, da ni nič lažjega, kot da si hollywoodske igralka najdejo nove partnerje. Tudi Eva Longoria (35), zvezdnica serije Razočarane gospodnje, se še ni ločila od svojega moža košarkarja Tonyja Parkerja, že se je v javnosti kazala s svojo novo ljubeznijo. To je deset let mlajši španski glasbenik Eduard Cruz (25), brat igralka Penelope Cruz. Z njim so jo fotografi ujeli tudi v Miamiu, kjer sta uživala na luksuzni jahti, ki jo jima je posodila Evin prijateljica Lorena Ridinger. Eva upa, da je končno našla moškega svojega življenja, medtem ko jo je donedavni mož pogosto varal z odvetnico Erin Barry (37), z veliko mlajšo britansko manekenko, sodu pa je izbilo dno, ko je na njegovem telefonu našla številna sporočila, s katerimi je osvajal dekleta. Igralka je našla uteho pri Eduardu, košarkar Parker pa je objavil, da se bo odslej bolj posvetil svoji karieri.



# Po košček kruha, po zrno soli, po prgišče besed...

Ne vem, koliko površine zavzemajo Bodonci, a gotovo bi zlobneži rekli, da je imel Bog prebavne motnje, ko jih je ustvaril. Pa kaj, če jih je imel. Vas je lepa. Zdi se, da dihajo drug za drugega. Če ne prej, gotovo zdaj, ko se bo, štiri dni po izidu, v bližnji »šumi« Kralesček zgodilo peto borovo gostovanje. Levji delež, da bo ta dogodek prav tam, prispeva družina Frumen.

... k Frumnovim  
v Bodonce



Hlev je Olgina domena. Valentinovo je (nepričakovano) dalo Malega Valentina. Tukaj je bil mlad slab dan.

## Glasni in gostoljubni

Razmočeni okolici navkljub daje dvorišče hiše s številko 72 videz marljivih ljudi. Štiri generacije vlivajo dušo domačiji Kisilak-Frumen, a nas prvi pozdravi, poleg »verta« Franca, Vito. Priljavni in dolgodlaki kuža pasme shitsu. K hiši je prišel kot darilo za najmlajšo članico družine. Še preden Penova trojka vstopi v hišo, se začne razmišljanje, da bo tokrat še posebno pestro, ponujati samo po sebi. Posedemo se v svetli kuhinji okrog mize. Počasi začnejo kapljati mladi, že prej nas toplo pozdravita gospodarjeva žena Olga in njena mama Sidonija Kisilak, nato še sin Leon z Matejo in, takrat še, izredno sramežljiva Nika. Energije jim ne manjka. Tudi glasni so, a nimaš občutka, da govorijo drug prek drugega. Prijetno glasni. Občutek, da si iskreno dobrodošel, te udomači, še preden se tega zaveš.

## Molža krav – inspiracija za poezijo

Ko pogovor steče v »zaželeno« smer, postane jasno, da je glava družine prav Franc. Pa čeprav priženjen h Kisilakovim. »Prišel sem iz grabe v grabo,« komentira geografsko pestrost vasi. Če sem si prav zapisal, je ta, kjer smo bili, Carova graba. Sedaj veste, da Bodonci niso en sam razvpit »brejg«. Franc je en tak vaški multipraktik. Od gasilcev do krajevne skupnosti, ki si jo delijo z Vadarci, do organizacije borovoga gostovanja. Mirne duše povedano – župan v malem. Z njegovim prihodom se je kmetija vztrajno širila. A nikoli ni bil zgolj kmet. Sedem let je delal kot zidar, nato pa kot revirni gozdar. Slaba tri desetletja v sklopu soboške enote Zavoda za gozdove. Tako je prav njegova Olga, namesto da bi šla v službo, delala in še dela kar doma. Če je Franc vsepovsod prisoten, je ona turbina energije. Ne vem, ali je zmeraj taka, a iz nje so vrele pozitivne misli in ideje. Tudi ustvarjalnost je njena vrli-



Kuhinja z jedilnico je osrednji prostor Frumnovih. Topel, dišeč in razigran. Nika je bila še sramežljiva.

na. Čeprav je bila v osnovni šoli odličnjakinja, poklicne kariere ni delala. Ne samo, da kmetuje, če je treba, zna popraviti tudi kakšen stroj, ustvarja aranžmaje ob različnih razstavah, piše pesmi. »Običajno pride inspiracija, ko molzem.« Še najbolj pa nam je šla v uho anekdota, ko se je nekoč odpravila v sosednjo Avstrijo in namesto pričakovane »špicerije« pri Petermelu kupila traktor znamke Steyr. Kasneje je na podobne načine »padala« tudi druga kmetijska mehanizacija. Kako tudi ne. Njene delovne obveznosti se začnejo in končajo z delom na kmetiji. In kakor koli obrneš dialog z Olgo, besede nanesejo na osemnajstletni stalež. Noč pred obiskom jih je razveselil mlad teliček, ki se je spravil na svet kar sam, in to na valentinovo. »Jaz ga bom klicala Valentin.« Pa jo Franc popravi in reče, da mora biti na črko »m«, ker je njegova mama na »m«. »Bo pa Mali Valentin,« se pesniško hitro znajde Olga.

## Mladi in krona družine

Franc in Olga imata dva sina in dve vnukinji. Dejan, ki ju je osrečil z vnukinjo Mišo, je oddan v Salamence. Mlajši Leon pa je

ostal doma. Tudi njegove delovne navade niso sporne. Komaj je dopolnil polnoletnost, že je »ružil« z bagri. »Bil sem pri veliko delodajalcih. Nazadnje pa sem doživel usodo mnogih.« Konec minulega leta mu je prenehalo delovno razmerje pri mariborskem Cestnem prometu. Dobra dva tedna kasneje je začel v Ceru Puconci. Strojnika težke gradbene mehanizacije pa je nekoč zaneslo v Gornje Petrovce, kjer so obnavljali železno cesto Goričke mariške. Mateja je preznojena in žejne delavce oskrbovala s pijačo. Z njo je pogasila vse, razen iskric, ki je preskočila med njima. Krona njune ljubezni pa je privekala na svet pred štirimi leti. Tudi ona je izkusila grenko usodo slovenske delavke in čez noč ostala na cesti, po tistem, ko je »šel« križevski obrat z avtomobilskimi prevlekami. Danes neguje prostore soboškega Agroservis. Morda ni služb, delo pa se najde, se strinjamo. Njen ponos pojasni tudi tast Franc, ko pove, da je snaha pri njih prijavljena in ji nikoli ni prišlo na misel, da bi hlinila samohranilstvo in s tem uživala takšne in drugačne ugodnosti, ki pomenijo zgolj pljuvanje v lastno skledo. Mateja in Leon

bosta najverjetneje tovrstno miselnost prenesla na Niko, ki je, roko na srce, prava princeska družine. A krona ni njena. Tukaj je še gospa Sidonija. Kličejo jo Taja. »Tako sta jo že naša dva,« reče Olga, »verjetno je to prišlo od besede stara ali kaj podobnega.« Z možem Emilom je, do njegove smrti pred štirimi leti, uživala »na polno«. »Do takrat sva šla na vsak Vestnikov izlet. Sama pa nisem več nikoli šla.« Rada je šivala, zdaj jo bolj »coj tira hčerka«, odkar pa je upokojen še zet, pa še manj dela. Sicer je v primerjavi s hčerko bolj sramežljiva, a izjava obiska pripada njej: »Morda je moški glava družine, a je ženska krona na njej.« Ne boste verjeli, a ženski del zbrane družbe ji je skorajda zaploskal.

## Zdavanje Semenka in Šküfke

Hja, krone, princesa, Kralesček in kralj. Prekmurski kralj zimskih dogodkov. Ja, prav zaradi njega smo, kot ste že razbrali v uvodniku, sploh prišli v Bodonce. Borovo gostovanje je njihovo. »Prvič smo ga imeli leta 1959, nato 1968., 1981. in nazadnje 1989,« pojasni Franc. Ugotavljamo, da je letošnja

## Naša družina

Bodonci, prelepa vas si ti,  
kjer polje valovi,  
gozd šumi in potok žubori.  
Na sredini hiša stoji,  
v njej pa naša družina živi.

Tu zjutraj se zbudimo,  
vsak na svoje delo odhitimo.  
Smo dobrega srca  
in pridnih rok,  
drug drugemu v pomoč,  
tako ohranimo si svojo moč.

Najbolj pa se veselimo,  
ko vse lepo uredimo,  
se zvečer skupaj dobimo  
ter pogovorimo  
in nato sladko zaspimo.

Ko pa lipa cveti, ki pri hiši stoji,  
in močno diši  
ter štorčja prileti,  
nam pravo idilo naredi.

Okrog pa še rože cvetijo,  
ki nas bogatijo in  
dušo sprostitjo.

Tu je raj, tu je ta pravi kraj.  
Tu nam je lepo, zato  
ostane naj vedno tako.

Samo zdravja si želimo  
in se vsakega naslednjega  
dneva veselimo.

To naša je družina razprta,  
zato vsakemu so vrata  
na stečaj odprta.

bodonska poroka z borom prva v samostojni Sloveniji. Kasneje se nam zato posveti, čemu razkrita Olgina pustna odprava. Projekt ni majhen. Na njem bo sodelovalo 187 likov, mask. Ta številka pa ne zajema vaščanov, ki na vse možne načine prostovoljno pomagajo pri organizaciji. Pred, med in po. Priprave so se začele, sklepam, z izbiro ali nagovarjanjem, da naj se ta in ta vseeno ne poročita. Naj še malo počakata. Da vas doživi post zakonske zveze v predpu- stnem času ali ženitvenih dneh od božiča do pepelnice. Namera je uspeša. Dela so stekla. Tudi dobesedno. Od tega, da jih je vsaj trideset čistilo gozd Kralesček, kjer so, kot pove Franc, delali, a se tudi zabavali. »Pravo parti-

zansko življenje. Zakurili smo si ogenj, pekli klobase.« Čeprav so se predstavili v vseh pomurskih medijih ali pa to ravno zdaj počno, so bili tudi na sedežu Gospodarske zbornice Slovenije. A kar je najpomembnejše – njihovi vabovci ali zvači (pozvačinov na Goričkem nimajo, nas poučijo) so obiskali domala vsako hišo v 22 vaseh. Med njimi sta bila tudi Leon in Mateja. Pravita, da gre za naporejši del priprav. Tako zelo, da je Leon podlegel poškodbam »gospodske bole- zni«. Nabrala se je lepo debela mošnja prispevkov, in kot veleva ljudska tradicija, bo denar šel za izboljšanje vaše infrastrukture. Navsezadnje si to tudi zaslužijo. Če le pomislite, koliko ur dela po delu so vaščanke in vaščani vložili v organizacijo dogodka. Navsezadnje dekleta in žene izdelujejo marsikatero reč, kot so recimo rože iz kreppapirja in podobno, povsem ročno. Pa peka sladkih dobrot, izdelava mask (vsak vaščan, ki se bo našemil, se je k temu zavezal s podpisom, op. p.) in še in še. »Borovo gostovanje je dogodek, ki združuje ali raz- družuje. K sreči nas je samo še dodatno utrdil v slogi,« pojasnjuje Franc, ki navkljub odgovornosti, ki jo nosi, ne kaže nobene ner- voze pred velikim dogodkom. »Če bo vreme pravo, pričakujemo to nedeljo (27. 2. 2011, op. p.) nekaj tisoč ljudi. Začelo se bo ob osmih pred gasilskim domom ... « nadaljuje Frumen starejši in nekako bi lahko še v nedogled. Do gostovanja, če ga ne bi vmes kot bor presekal vnukinja Nika s to in ono »zahtevo« ali pa Olga, ko nas preseneti s svojimi ročni- mi izdelki, pesmimi, zapiski in navsezadnje že prej omenjeno Slovenijo. Ko se pogovor začne prevešati v sklepni del, pa nas gostitelji v slogu pravih Goričancev še ne nameravajo pustiti domov in v kuhinji zadisi. In če vas zani- ma, kdo bosta ženin in nevesta, le pojdite v Bodonce. To dobro varovano skrivnost ne pozna niti Frančeva »zdavanjska« Olga.

Jernej Šavel



Prvo bodonsko borovo gostovanje v samostojni Sloveniji je bil Olgin navdih za prav posebno masko. Zdaj je Nika že z veseljem pozirala.

Tako je bilo v Bodoncih davnega leta 1959. Tako bo tudi v nedeljo, 27. 2. 2011, le da bodo fotografije barvne.

Napis, ki krasi pen, ki ga je Olga sama izvlekla in privlekla na domačijo. Nam se je zdel še posebno zanimiv.

